CEĻOJUMS RŪPNIECISKĀ ĪPAŠUMA PASAULĒ

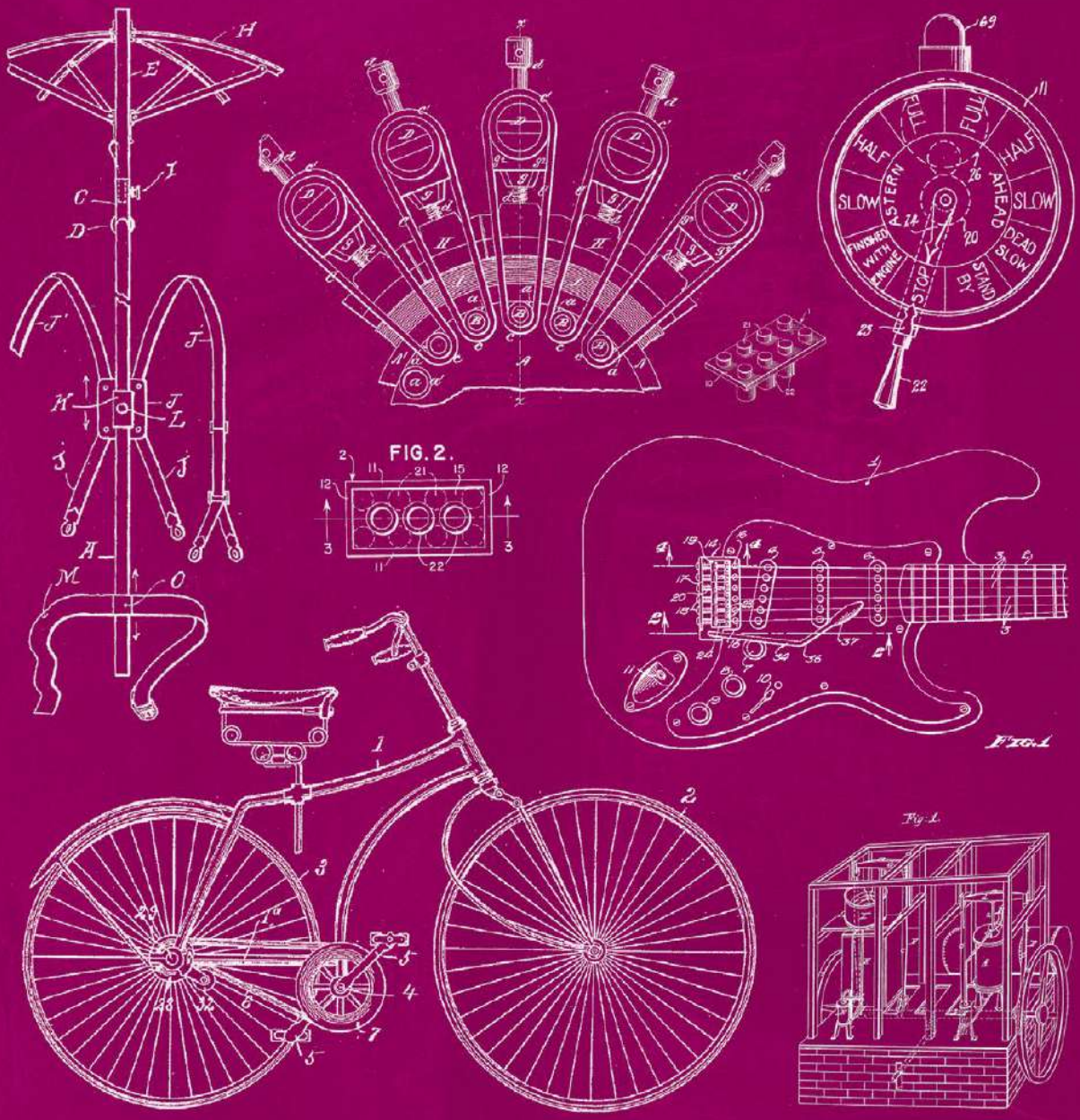

Metodiskais materiāls vispārējās izglītības
un profesionālās vidējās izglītības pedagogiem

Patentu valde

C. D. RICE.

BICYCLE.

No. 425,390. Patented Apr. 8, 1890.

Fig. 1.

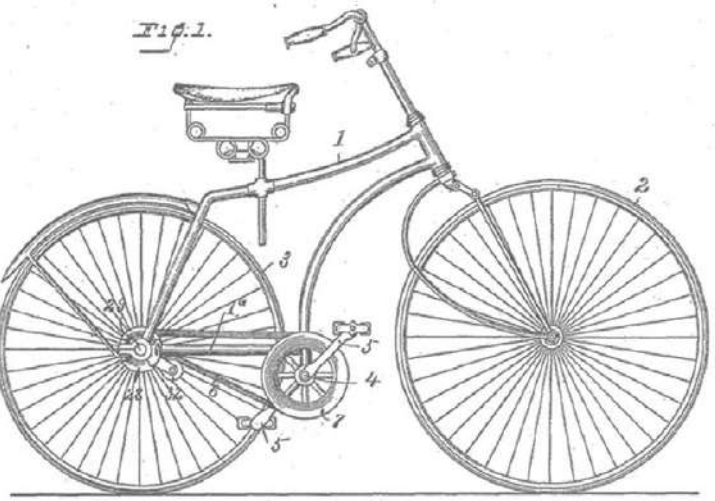

Fig. 2.

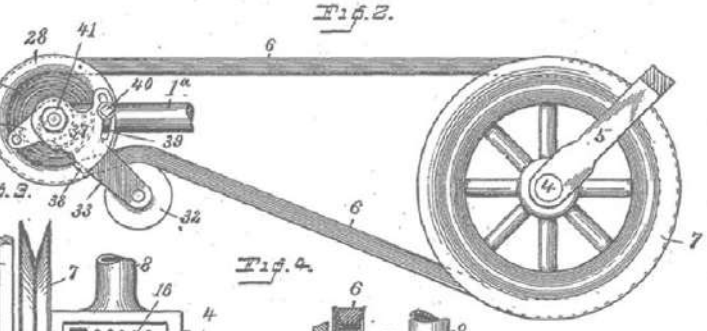

Fig. 3.

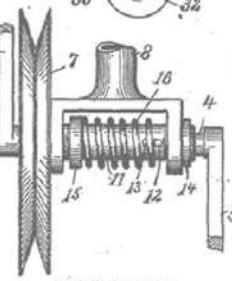

Fig. 4.

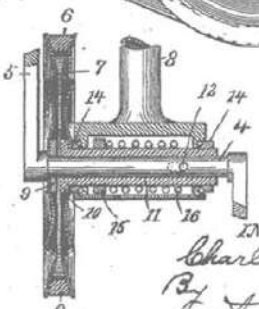

WITNESSES

M. Newman,

Wesley S. Munson.

INVENTOR

Charles D. Rice

By A. Wilkes Attys.

UNITED STATES PATENT OFFICE.

No. 725,069. PATENTED APR. 14, 1903.

C. E. GILL.

BODY ATTACHABLE SUNSHADE.

APPLICATION FILED JULY 20, 1902.

NO MODEL.

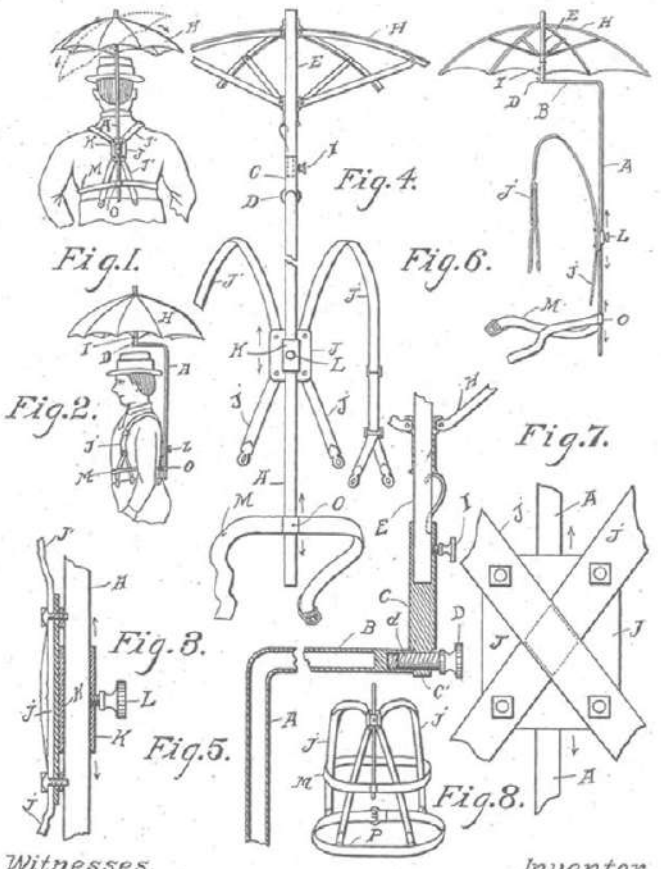

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

Witnesses.

H. Gray Powell

Emma A. Corbel

Inventor

Charles E. Gill

By Eugene Ayres,

Attorney.

C. F. T. STEINWAY.

Clamp for Wood Bending Machines.

Patented June 22, 1880.

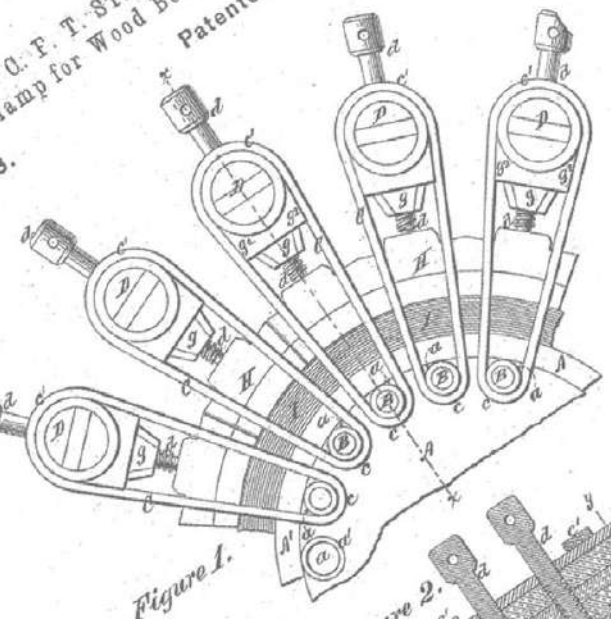

Figure 1.

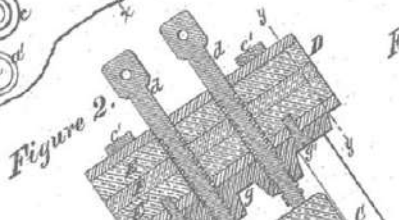

Figure 2.

Figure 4.

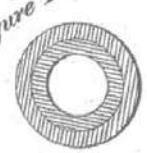

METODISKĀ MATERIĀLA STRUKTŪRA

Metodisko materiālu veido sešas tēmas. Katrai tēmas nodarbībai ir norādīta mērķauditorija, mērķis, plānotais rezultāts, nepieciešamie resursi un ieteicamās mācību metodes.

Metodiskā materiāla neatņemama sastāvdaļa ir četras animācijas filmas, kuru noskatīšanās nepieciešama labākai temata izpratnei un uzdevumu izpildei. Tālāk seko informācija pedagogam un darba lapas.

Metodiskā materiāla autori ir devuši tikai ierosmi pedagogam, parādot dažādus mācību paņēmienus, metodes vai citas idejas. Daudzus uzdevumus vai izdales materiālus no darba lapām, kas pievienoti vienai konkrētai tēmai, pedagogs var izmantot pilnībā vai daļēji arī citu tematu mācību stundās, veidojot uzdevumus.

Metodiskā materiāla saturs ir izstrādāts saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumiem Nr. 747 „Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem", kā arī Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumiem Nr. 416 „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem". Tajā ir iekļautas dažādas aktivitātes, kuras ieteicams izmantot vispārējās izglītības mācību priekšmetu, piemēram, sociālās zinības, matemātika, dizains un tehnoloģijas, Latvijas un pasaules vēsture, kā arī klases stundās. Pedagogi mācību procesā var izmantot piedāvāto tēmu pilnībā, vai arī izvēlēties tikai atsevišķas tās daļas.

Metodiskā materiāla autores:

Anita Jozus
Karīna Breimane
Sandra Falka
Evita Grietiņa

Dizaina mākslinieki: Jānis Esītis un Justīne Grinberga.

Foto materiāli: shutterstock.com, unsplash.com.

Animācijas filmu "Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē" veidotāji: KULTFILMA.

Paldies Karīnai Akimovai, Ivetai Boiko, Asjai Dišlerei, Elīnai Gailei, Baibai Graubei, Viktorijai Kasarai, Aijai Lazarevai, Diānai Orlovai, Ellai Pētermanei un Lindai Zommerei, kā arī citiem Patentu valdes darbiniekiem par atbalstu metodiskā materiāla izstrādē!

Paldies patentpilnvarniekiem Kristīnei Ostrovskai un Gatim Meržvinskim!

Par metodiskā materiāla saturu ir atbildīga Patentu valde.

© Patentu valde, 2023

EUIPO EIROPAS SAVIENĪBAS INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA BIROJS

Metodiskais materiāls tapis sadarbībā ar Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroju.

Latvijas nākotni veidos radoši, inovatīvi, drosmīgi un izglītoti cilvēki – uzņēmēji, zinātnieki, dizaineri, savas jomas eksperti un speciālisti. Tie esam mēs visi – pieaugušie, pirmsskolas, skolas vecuma bērni, studenti.

Pagaidām jūs vēl esat skolēni, bet noteikti daļa no jums jau tagad domā par savu nākotni, kas varbūt saistīta ar vienu no svarīgākajām jomām - uzņēmējdarbību. Inovatīva un radoša uzņēmējdarbība, kuras ietvaros tiek padomāts arī par intelektuālā īpašuma aizsardzību ir katras ekonomikas dzinējspēks, un tā arī ir atslēga uz jūsu panākumiem biznesā!

Mūsu valstī ir radīti labi priekšnoteikumi veiksmīgas uzņēmējdarbības attīstīšanai, ir jauni un jau pieredzējuši uzņēmēji, kā arī ir topošie uzņēmēji, kuri ar savām idejām var piedāvāt ko nebijušu, iespējams, netradicionālu. Veiksmes pamatā ir zināšanas, tostarp arī par rūpnieciskā īpašuma – savu radošo izpausmju – aizsardzību. Šīm zināšanām jābūt nostiprinātām jau no mazotnes – jau skolas vecumā, papildinot tās visas turpmākās dzīves laikā.

Svarīgas ir ikviena valsts iedzīvotāja zināšanas par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību, jo mēs visi esam patērētāji – ik uz soļa izmantojam citu radītas inovatīvas lietas, kas padara ērtāku un interesantāku mūsu ikdienu, dažkārt varbūt pat neaizdomājoties, ka tas ir kāda cilvēka radošuma galarezultāts, ko ir svarīgi aizsargāt pret negodprātīgiem nodomiem.

Patentu valdes uzdevums ir ne tikai reģistrēt rūpnieciskā īpašuma tiesības un uzturēt tā aizsardzību, bet arī rūpēties, lai mūsu iedzīvotāji būtu zinoši un atbildīgi, tādējādi palīdzot aizsargāt intelektuālā īpašuma radītājus un mazināt pārkāpumu skaitu pret rūpniecisko īpašumu. Patentu valde ir arī atbalsta centrs tiem, kuri ir radījuši intelektuālo īpašumu, izglītojot par rūpnieciskā īpašuma aizsardzības priekšrocībām, tādējādi arī mudinot un stimulējot ideju pārvēršanu veiksmīgā un peļņu nesošā uzņēmējdarbībā.

Laikam ejot, informācija un prasības mainās, un arī Patentu valde pielāgojas jauniem standartiem rūpnieciskā īpašuma aizsardzības jomā. Tāpēc arī ir atjaunots šis metodiskais materiāls, piedāvājot skolēniem un pedagogiem aktuālo informāciju, lai ikviens no jums būtu gatavs spert pirmos vai nākamos soļus mūsu valsts nākotnes veidošanā.

Novēlu, lai "Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē" sagatavo nopietnam un drošam ceļojumam jūsu izvēlētajā nākotnes profesijā, kur ikviena jūsu inovatīvā ideja realizētos un radošās darbības rezultāts būtu tiesiski aizsargātas!

Patentu valdes direktors
Agris Batalauskis

IZVILKUMI NO MINISTRU KABINETA NOTEIKUMIEM PAMATIZGLĪTĪBĀ UN VISPĀRĒJĀ VIDĒJĀ IZGLĪTĪBĀ 6 - 11

1. INTELEKTUĀLAIS ĪPAŠUMS 12 - 15
Darba lapas 1. – 3. klasei 16 - 18
Darba lapas 4. – 6. klasei 19 - 22
Darba lapas 7. – 9. klasei 23 - 25
Darba lapas 10. – 12. klasei 26 - 28

2. IZGUDROJUMI UN PATENTI 29 - 40
Darba lapas 4. – 6. klasei 41 - 48
Darba lapas 7. – 9. klasei 49 - 54
Darba lapas 10. – 12. klasei 55 - 60

3. PREČU ZĪMES 61 - 72
Darba lapas 1. – 3. klasei 73 - 81
Darba lapas 4. – 6. klasei 82 - 86
Darba lapas 7. – 9. klasei 87 - 94
Darba lapas 10. – 12. klasei 95 - 99

4. DIZAINPARAUGI 100 - 105
Darba lapas 7. – 9. klasei 106 - 108
Darba lapas 10. – 12. klasei 109 - 111

5. AIZSARGĀTAS ĢEOGRĀFISKĀS IZCELSMES NORĀDES 112 - 113
Darba lapas 10. – 12. klasei 114 - 115

6. AIZSARDZĪBA PRET VILTOŠANU 116 - 119
(negodīga konkurence)
Darba lapas 4. – 6. klasei 120 - 121
Darba lapas 7. – 9. klasei 122 - 123
Darba lapas 10. – 12. klasei 124 - 125

FAKTU LAPAS 126 - 131
IZMANTOTIE RESURSI 132 - 134

IZVILKUMI NO MINISTRU KABINETA NOTEIKUMIEM PAMATIZGLĪTĪBĀ UN VISPĀRĒJĀ VIDĒJĀ IZGLĪTĪBĀ

Izvilkumi no Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumiem Nr. 747

„Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem"

Kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību joma

1.4. Atbildīgi izturas pret savu un citu veidotiem darbiem.

3.4. Izmantojot citu autoru darbus vai idejas, atsaucas uz tiem, norādot avotus.

3.4. Novērtē savu un klasesbiedru veidotus darbus kā ar autortiesībām aizsargātus darbu.

3.4. Ievēro autortiesības regulējošās normas.

Caurviju prasmes

1.1. Vienkāršu informāciju salīdzina, interpretē, novērtē, savieno un grupē pēc dotajiem kritērijiem. Meklē pārbaudītus faktus, pats tos pārbauda.

1.1. Salīdzina, interpretē, novērtē, savieno informāciju. Pārliecinās, vai iegūta pietiekami vispusīga un precīza informācija, pārbauda tās ticamību.

1.1. Mērķtiecīgi izzina, analizē, izvērtē un savieno dažādu veidu informāciju un situācijas, izprot to kontekstu. Tiecas iegūt vispusīgu un precīzu informāciju, nosaka atsevišķus faktorus, kas traucē iegūt patiesu informāciju.

1.1. Formulē atvērtus, uz izziņu vērstus jautājumus problēmsituācijās un situācijās, kas ietver vairākas jomas. Izvērsti un plānveidīgi raksturo rezultātus, savu darbību. Mērķtiecīgi izzina, analizē, izvērtē un savieno dažādu veidu informāciju un situācijas, izprot to kontekstu. Tiecas iegūt vispusīgu un precīzu informāciju, nosaka atsevišķus faktorus, kas traucē iegūt patiesu informāciju.

1.2. Veido loģiskus spriedumus, spriež no konkrētā uz vispārīgo un no vispārīgā uz konkrēto. Abstrahē, vispārina vienkāršās situācijās. Atšķir faktos balstītu apgalvojumu no pieņēmuma, faktus no viedokļa. Izvirza argumentus un vērtē to atbilstību. Secina, vai argumentācija ir pietiekama un korekta. Formulē pamatotus secinājumus.

2.1. Nebijušas situācijas uztver ar ieinteresētību, izmanto iztēli un spontanitāti, lai veidotu neikdienišķas sakarības. Uzdrīkstas mēģināt paveikt kaut ko jaunu.

2.1. Atvērts jaunai pieredzei. Ar prieku fantazē par iespējamiem neierastiem risinājumiem.

2.2. Lai radītu idejas, iedvesmojas no citu darbiem.

2.2. Izzina situāciju no dažādiem skatpunktiem, lieto un pielāgo situācijai atbilstošu radošās domāšanas stratēģiju, lai nonāktu pie jaunām un noderīgām idejām, iedvesmojas no citu pieredzes. Elastīgi un izsvērti izmanto pieejamos resursus (cilvēku, zināšanu, kapitāla, infrastruktūras) un rod jaunus, lai īstenotu savu ieceri.

2.3. Viens vai grupā spēj radīt jaunu un sev vai citiem noderīgu produktu vai risinājumu, prot vadīt procesu no idejas radīšanas līdz tās īstenošanai. Saskaroties ar grūtībām, neatlaidīgi meklē un rod risinājumu.

3.4. Novērtē savu un klasesbiedru veidotus darbus kā ar autortiesībām aizsargātus darbus. Izmantojot citu autoru darbus vai idejas, atsaucas uz tiem, norādot avotus.

4.2. Pauž savu un uzklausa otra viedokli, ievērojot cieņu pret sarunas partneri, rod vienojošu viedokli situācijā, kad pusēm ir atšķirīgi uzskati.

4.3. Sadarbojas ar citiem kopēju konstruktīvu uzdevumu veikšanā.

4.3. Strādā komandā, orientējas uz līdzvērtīgu ieguldījumu, pieņem un sadarbojas ar dažādiem cilvēkiem, lai sasniegtu konkrētu mērķi.

5.2. Ievēro, ka dažādiem cilvēkiem ir atšķirīgi viedokļi, nosauc savas vērtības. Ar pedagoga atbalstu rīkojas saskaņā ar savām vērtībām.

6.1. Izmanto digitālās tehnoloģijas zināšanu ieguvei, apstrādei, prezentēšanai.

6.1. Izvēlas un izmanto iecerei vai uzdevumam piemērotākās digitālo tehnoloģiju sniegtās iespējas, lieto tās pašrealizācijai un daudzveidīga satura radīšanai.

Sociālā un pilsoniskā mācību joma

3.1. Vērtē radošu izpausmju tiesisko regulējumu, lai ievērotu, aizsargātu un pamatotu intelektuālā īpašuma nozīmīgumu.

3.3. Skaidrojot jēdzienus „autortiesības" un „intelektuālais īpašums", to nozīmi un ievērošanu, radot savus risinājumus.

Caurviju prasmes

1.1. Spriež no konkrētā uz vispārīgo. Atšķir svarīgo no mazāk svarīgā, situācijai atbilstošo no neatbilstošā. Veido dotajā kontekstā faktos balstītu argumentāciju. Formulē tiešus, vienkāršus secinājumus.

1.1. Mērķtiecīgi izzina, analizē, izvērtē un savieno dažādu veidu informāciju un situācijas, izprot to kontekstu. Tiecas iegūt vispusīgu un precīzu informāciju, nosaka atsevišķus faktorus, kas traucē iegūt patiesu informāciju.

1.2. Veido loģiskus spriedumus, spriež no konkrētā uz vispārīgo un no vispārīgā uz konkrēto. Abstrahē, vispārina vienkāršās situācijās. Atšķir faktos balstītu apgalvojumu no pieņēmuma, faktus no viedokļa. Izvirza argumentus un vērtē to atbilstību. Secina, vai argumentācija ir pietiekama un korekta. Formulē pamatotus secinājumus.

1.3. Nosaka reālas vajadzības un raksturo problēmas būtību – atpazīst un formulē problēmu kontekstā, kuru raksturo savstarpēji atkarīgi lielumi, aspekti, cēloņsakarības. Izsaka, skaidro un analizē idejas problēmsituācijās, formulē kontekstā balstītu un strukturētu pieņēmumu. Izvirza mērķi, piedāvā risinājumus, izvēlas labāko un nolemj to īstenot.

2.3. Viens vai grupā spēj radīt jaunu un sev vai citiem noderīgu produktu vai risinājumu, prot vadīt procesu no idejas radīšanas līdz tās īstenošanai. Saskaroties ar grūtībām, neatlaidīgi meklē un rod risinājumu.

6.1. Izmanto digitālās tehnoloģijas zināšanu ieguvei, apstrādei, prezentēšanai, pārraidei un pamato digitālo tehnoloģiju lietojuma nepieciešamību.

Tehnoloģiju mācību joma

3.3.6. Ievēro intelektuālā īpašuma aizsardzības noteikumus.

Caurviju prasmes

2.3. Viens vai grupā spēj radīt jaunu un sev vai citiem noderīgu produktu vai risinājumu.

Izvilkumi no Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumiem Nr. 416

"Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem"

Sociālā un pilsoniskā mācību joma

2.3. Vērtē radošo izpausmju tiesisko regulējumu, lai ievērotu, aizsargātu un pamatotu intelektuālā īpašuma nozīmīgumu.

3.1. Vērtē radošu izpausmju tiesisko regulējumu, lai ievērotu, aizsargātu un pamatotu intelektuālā īpašuma nozīmīgumu.

Caurviju prasmes

1.1. Mērķtiecīgi izzina, analizē, izvērtē un savieno dažādu veidu informāciju un situācijas, izprot to kontekstu. Tiecas iegūt vispusīgu un precīzu informāciju, nosaka atsevišķus faktorus, kas traucē iegūt patiesu informāciju.

1.1. Gūst vispusīgu, precīzu informāciju par kompleksiem jautājumiem, izvērtē tās ticamību.

1.2. Veido loģiskus spriedumus, spriež no konkrētā uz vispārīgo un no vispārīgā uz konkrēto. Abstrahē, vispārina vienkāršās situācijās. Atšķir faktos balstītu apgalvojumu no pieņēmuma, faktus no viedokļa. Izvirza argumentus un vērtē to atbilstību. Secina, vai argumentācija ir pietiekama un korekta. Formulē pamatotus secinājumus.

1.2. Kompleksās situācijās spriež no konkrētā uz vispārīgo un no vispārīgā uz konkrēto. Pamana loģiskās argumentācijas kļūdas savos un citu izteikumos, novērš tās. Argumentē, pierādot izteiktā apgalvojuma ticamību un veidojot pamatotus secinājumus.

1.4. Kompleksās, neskaidrās situācijās patstāvīgi izstrādā problēmas risinājuma plānu un īsteno to, izvēloties, lietojot un pielāgojot piemērotu problēmrisināšanas stratēģiju, elastīgi

reaģē uz neparedzētām pārmaiņām, izvērtē paveikto un gūtos secinājumus izmanto arī citā kontekstā.

5.1. Skaidro un pamato savu skatījumu par kopsakarībām gan vietējā, gan globālā mērogā, izvērtē indivīdu, sabiedrības un vides mijiedarbību.

5.2. Balstoties savās vērtībās un cienot citu vērtības, izsvērti izvēlas pasākumus un ikdienas situācijas, kurās iesaistīties un iesaistīt citus, cieņpilni pamatojot savu nostāju, prot atteikties, ja pasākums neatbilst vērtībām, un spēj nepakļauties grupas spiedienam, paliekot saistīts ar tiem, kuriem nepiekrīt.

6.1. Lai īstenotu daudzveidīgas ieceres, mērķtiecīgi izvēlas vai pielāgo un efektīvi izmanto atbilstošas digitālās tehnoloģijas.

Kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību joma

3.8. Argumentācijai izmanto avotus, tostarp tīmekļa resursus, ievērojot atsauču lietošanu un autortiesību normas.

Caurviju prasmes

1.1. Gūst vispusīgu, precīzu informāciju par kompleksiem jautājumiem, izvērtē tās ticamību un analizē, kādēļ atsevišķās situācijās iegūt ticamu informāciju ir grūti.

2.2. Raugoties uz situāciju no dažādiem skatpunktiem, pamana jaunas iespējas, mērķtiecīgi un elastīgi izmanto vai attīsta pats savu ideju radīšanas stratēģiju, lai nonāktu pie jauniem un noderīgiem risinājumiem, efektīvi organizē resursus (cilvēku, zināšanu, kapitāla, infrastruktūras), lai īstenotu savu ieceri, patstāvīgi meklē, izvērtē un atbildīgi izmanto citu idejas, kā arī piedāvā savas, lai iedvesmotu citus.

2.3. Gan patstāvīgi, gan grupā attīsta ideju ilgtspējīgā piedāvājumā, kļūdas un grūtības izmanto kā iespēju izaugsmei.

4.1. Plāno un īsteno personisko un grupas mērķu sasniegšanai nozīmīgu, cieņpilnu verbālu, neverbālu un digitālu komunikāciju.

6.1. Lai īstenotu daudzveidīgas ieceres, mērķtiecīgi izvēlas vai pielāgo un efektīvi izmanto atbilstošas digitālās tehnoloģijas.

Valodu mācību joma

3.3. Respektē autortiesības un intelektuālā īpašuma tiesības, precīzi citējot autorus un rūpīgi noformējot atsauces uz avotiem.

Caurviju prasmes

1.1. Mērķtiecīgi formulē precīzus jautājumus, lai kritiski analizētu kompleksas situācijas un abstraktas idejas. Izzina kontekstu, to analizē, kritiski izvērtē, kā arī sintezē un interpretē informāciju, lai sasniegtu konkrētu mērķi. Gūst vispusīgu, precīzu informāciju par kompleksiem jautājumiem, izvērtē tās ticamību un analizē, kādēļ atsevišķās situācijās iegūt ticamu informāciju ir grūti.

1.2. Kompleksās situācijās spriež no konkrētā uz vispārīgo un no vispārīgā uz konkrēto. Pamana loģiskās argumentācijas kļūdas savos un citu izteikumos, novērš tās. Argumentē, pierādot izteiktā apgalvojuma ticamību un veidojot pamatotus secinājumus.

1.4. Kompleksās, neskaidrās situācijās patstāvīgi izstrādā problēmas risinājuma plānu un īsteno to, izvēloties, lietojot un pielāgojot piemērotu problēmrisināšanas stratēģiju, elastīgi reaģē uz neparedzētām pārmaiņām, izvērtē paveikto un gūtos secinājumus izmanto arī citā kontekstā.

2.2. Raugoties uz situāciju no dažādiem skatpunktiem, pamana jaunas iespējas, mērķtiecīgi un elastīgi izmanto vai attīsta pats savu ideju radīšanas stratēģiju, lai nonāktu pie jauniem un noderīgiem risinājumiem, efektīvi organizē resursus (cilvēku, zināšanu, kapitāla, infrastruktūras), lai īstenotu savu ieceri, patstāvīgi meklē, izvērtē un atbildīgi izmanto citu idejas, kā arī piedāvā savas, lai iedvesmotu citus.

2.3. Gan patstāvīgi, gan grupā attīsta ideju ilgtspējīgā piedāvājumā, kļūdas un grūtības izmanto kā iespēju izaugsmei.

3.3. Patstāvīgi izvēlas, pielāgo un rada savu domāšanas stratēģiju kompleksās situācijās.

4.1. Plāno un īsteno personisko un grupas mērķu sasniegšanai nozīmīgu, cieņpilnu verbālu, neverbālu un digitālu komunikāciju.

4.2. Piedalās gan viendabīgas, gan neviendabīgas grupas darba procesā, pieņem viedokļu atšķirības, dalībnieku dažādo pieredzi un spējas, prognozē, novērš un risina domstarpības un konfliktus, tostarp digitālā vidē.

6.1. Lai īstenotu daudzveidīgas ieceres, mērķtiecīgi izvēlas vai pielāgo un efektīvi izmanto atbilstošas digitālās tehnoloģijas.

6.3. Kritiski analizē mediju radīto realitāti un informācijas ticamību, uzņemas atbildību rīkoties, lai novērstu nekvalitatīva mediju satura radīto ietekmi, un, radot savu mediju saturu, ievēro privātuma, ētiskos un tiesiskos nosacījumus.

Tehnoloģiju mācību joma

3.1.5. Paredz sava risinājuma intelektuālā īpašuma aizsardzības paņēmienus un pamato to izvēli.

Caurviju prasmes

1.1. Gūst vispusīgu, precīzu informāciju par kompleksiem jautājumiem, izvērtē tās ticamību un analizē, kādēļ atsevišķās situācijās iegūt ticamu informāciju ir grūti.

2.1. Interesējas par atklājumiem un inovācijām, proaktīvi meklē jaunas iespējas, kā efektīvi uzlabot savu un citu dzīves kvalitāti, rosina uzlabot esošo situāciju.

5.1. Lai īstenotu daudzveidīgas ieceres, mērķtiecīgi izvēlas vai pielāgo un efektīvi izmanto atbilstošas digitālās tehnoloģijas.

C. D. RICE.

BICYCLE.

No. 425,390. Patented Apr. 8, 1890.

Fig. 1.

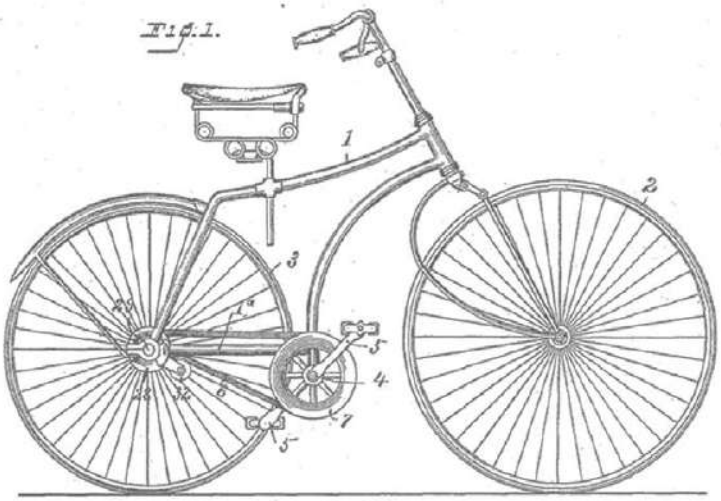

Fig. 2.

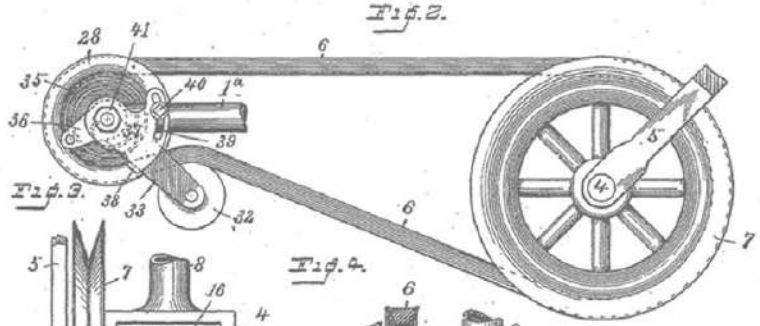

Fig. 3.

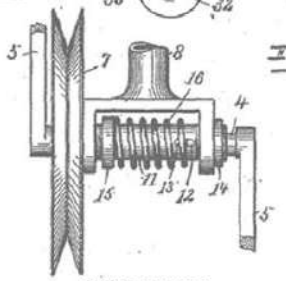

Fig. 4.

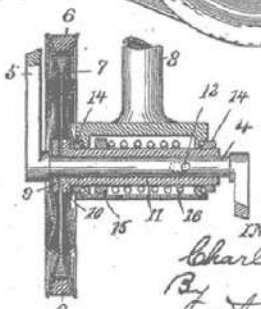

WITNESSES

C. M. Newman,

Arley S. Munson.

INVENTOR

Charles D. Rice

By A. M. Wooster

Atty.

UNITED STATES PATENT OFFICE.

No. 843,548.

L. S. BURBANK.

BICYCLE.

Patented Feb. 26, 1907.

Fig. 1.

No. 725,069. PATENTED APR. 14, 1903.

C. E. GILL.

BODY ATTACHABLE SUNSHADE.

APPLICATION FILED JULY 23, 1902.

NO MODEL.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

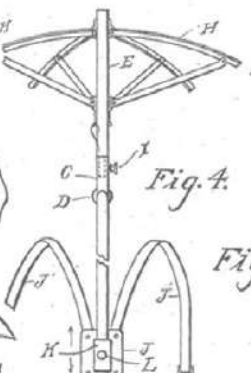

Fig. 5.

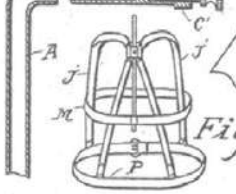

Fig. 6.

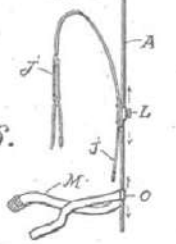

Fig. 7.

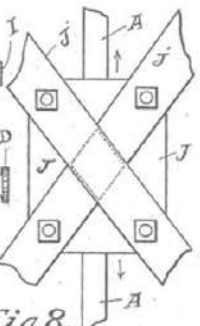

Fig. 8.

Witnesses.

H. Gray Powell

Emma A. Cubel

Inventor:

Charles E. Gill

By Eugene Ayres,

Attorney.

C. F. T. STEINWAY.

Screw Clamp for Wood Bending Machines.

No. 229,198. Patented June 22, 1880.

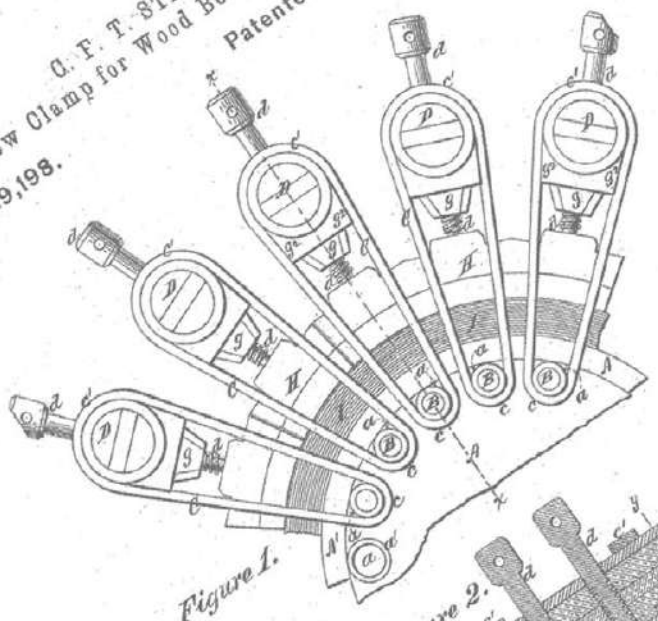

Figure 1.

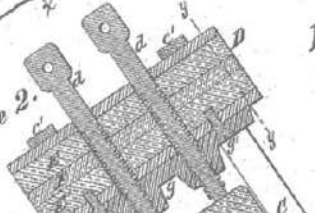

Figure 2.

Figure 4.

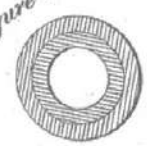

1. INTELEKTUĀLAIS ĪPAŠUMS

Eiropas ekonomikas, kultūras un sociālās bagātības centrā ir radošums, inovācija un uzņēmējdarbība. Arvien svarīgāku lomu ieņem sava darba aizsargāšana un citu darba cienīšana, tādēļ 21. gadsimta Eiropas jauniešu izglītībā jānostiprina zināšanas par pamatprincipiem attiecībā uz savu un citu cilvēku ideju cienīšanu, apvienojot to ar vērtības apziņu par intelektuālā potenciāla finansiālajiem, sociālajiem un kultūras labumiem.

Inovācija – process, kurā jaunas zinātniskās, tehniskās, sociālās, kultūras vai citas jomas idejas, izstrādnes un tehnoloģijas tiek īstenotas tirgū pieprasītā un konkurētspējīgā produktā vai pakalpojumā.

Inovācijas jēdziens ietver sevī visas tās darbības, kas jāveic, lai tiktu radīts, ražots un realizēts tirgū jauns produkts vai pakalpojums, visas darbības, sākot ar izglītību, turpinot zinātniski – pētniecisko darbu, intelektuālā īpašuma aizsardzību, ražošanas organizēšanu, tirgus izpēti un produkcijas realizāciju tirgū. Inovācija ir komerciāli veiksmīgs risinājums, kas maina veidu, kā kaut kas tiek darīts. Radošā sabiedrībā inovācija ir nepārtraukts un dinamisks process. Visbiežāk notiek regulāri un samērā nelieli uzlabojumi ražošanā vai pakalpojumos, retāk – jauns izgudrojums vai atklājums, kas būtībā rada pilnīgi jauna veida produktu vai pakalpojumu, kurš sekmē jaunu lēcienu sabiedrības tehnoloģiskajā attīstībā.

Inovācijas padara mūs visus bagātākus!
Pateicoties cilvēku radošumam, top jauni, inovatīvi produkti, kas padara mūsu dzīvi ērtāku, interesantāku un krāsaināku!

Kas ir intelektuālais īpašums?

Intelektuālais īpašums ir svarīgs mūsu ikdienas dzīvē – jaunākās tehnoloģijas, datorprogrammas, zīmoli uz apģērba, grāmatas, raksti iemīļotajos žurnālos, televīzijas šovi un filmas, mūzika – šīs ir tikai dažas lietas, kurām ir cieša saistība ar intelektuālā īpašuma tiesībām. Intelektuālais īpašums ir cilvēka radošo spēju rezultātā radīti darbi.

Intelektuālais īpašums attiecas uz visiem cilvēka prāta radītiem darbiem, piemēram, izgudrojumiem, literatūras un mākslas darbiem, kā arī uz uzņēmējdarbībā izmantotiem vārdiem, simboliem, attēliem un dizainu. Intelektuālā īpašuma efektīva aizsardzība ir nepieciešama, lai cilvēki, kuri radījuši kādu darbu – izgudrojumu, dziesmu, filmu vai datorprogrammu – justos droši, ka spēs saņemt atlīdzību par ieguldīto darbu un tam veltīto laiku.

„Radīt vienmēr nozīmē darīt ko jaunu."

Mārtiņš Luters

Kas ir intelektuālā īpašuma tiesības?

Intelektuālā īpašuma tiesības ir līdzīgas citām īpašuma tiesībām. Autoram, izgudrotājam, uzņēmējam pieder tiesības uz savu darbu, jo viņš to ir radījis – daudz strādājis, ieguldījis laiku, pūles, talantu un bieži vien arī savu naudu. Nevienam nav tiesību paņemt cita īpašumu bez īpašnieka atļaujas. Vienīgi autors, izgudrotājs, uzņēmējs drīkst savu darbu izplatīt, izīrēt, izdot licenci tā lietošanai un izmantot jebkādā citā veidā. Šīs tiesības ir jāatzīst un jāaizsargā, tāpēc – intelektuālā īpašuma tiesības juridiski aizsargā cilvēka prāta radītos darbus.

Lai mudinātu ieguldīt laiku un līdzekļus radošā darbā un atalgotu šos cilvēkus, uz zināmu laiku, noteiktā teritorijā tiek piešķirtas juridiskas tiesības gūt labumus no sava radošā darba.

Ko iegūst sabiedrība no intelektuālā īpašuma?

- Tiek bagātinātas zināšanas un kultūra
- Veicināta kvalitatīvu preču radīšana un pakalpojumu sniegšana
- Veicināta ražoto produktu un sniegto pakalpojumu konkurētspēja
- Ekonomiskā izaugsme – jaunu nozaru attīstība un darba vietu radīšana
- Attīstīts tehniskais progress un uzlabota dzīves kvalitāte

Idejas netiek aizsargātas. Intelektuālais īpašums aizsargā konkrētā formā **materializētu** ideju.

Intelektuālā īpašuma tiesības iedala divās grupās: rūpnieciskā īpašuma tiesībās un autortiesībās un blakustiesībās.

INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA TIESĪBAS

RŪPNIECISKĀ ĪPAŠUMA TIESĪBAS

patenti	aizsargā izgudrojumus
dizainparaugi	aizsargā izstrādājuma ārējo veidolu
preču zīmes	aizsargā atšķirtspējīgus apzīmējumus
ģeogrāfiskās izcelsmes norādes	aizsargā īpašus produktus, kas saistīti ar kādu ģeogrāfisko reģionu
augu šķirņu aizsardzība	aizsargā jaunas augu šķirnes

AUTORTIESĪBAS UN BLAKUSTIESĪBAS

Autortiesības aizsargā autora jaunrades rezultātu, piemēram, literāros, mūzikas, mākslas darbus, arī datorprogrammas blakustiesības aizsargā izpildītāju, producentu un raidorganizāciju tiesības

Rūpnieciskais īpašums

Rūpnieciskais īpašums ir vērtības, ko cilvēks rada garīgā darba rezultātā un ir saistītas ar rūpniecisko ražošanu:

- izgudrojums (patents) – jauna ierīce, viela, metode
- dizainparaugs – jauns izstrādājuma vai tā daļas ārējais veidols
- preču zīme – identificē konkrēta uzņēmuma preces vai pakalpojumus (logo u.c.)

Preču un pakalpojumu pārpilnība ikvienam uzņēmējam rada daudz izaicinājumu. Lai apsteigtu konkurentus, uzņēmēji cenšas radīt jaunus un uzlabotus produktus (preces vai pakalpojumus), kuri patērētājiem sniedz vairāk labuma nekā konkurentu produkti.

Rūpnieciskā īpašuma objektu galvenais mērķis ir tehnikas, ražošanas un tirdzniecības uzlabošana. Rūpniecisko īpašumu uzņēmumi izmanto, lai aizsargātos pret negodīgiem konkurentiem, kuri grib kopēt viņu produktus. Ja nebūtu rūpnieciskā īpašuma tiesību, konkurenti varētu atdarināt un piedāvāt to pašu produktu par zemāku cenu, jo viņi nav ieguldījuši līdzekļus tā radīšanā.

Lai rūpnieciskā īpašuma tiesības tiktu atzītas, tās īpašā procedūrā piešķir kompetentas valsts iestādes. Latvijā preču zīmes, dizainparaugus reģistrē un patentus piešķir Patentu valde.

Autortiesības un blakustiesības

Autortiesības aizsargā autora radošās darbības rezultātā literatūras, zinātnes vai mākslas jomā tapušos darbus, piemēram, vizuālās mākslas, muzikālos un literāros darbus.

Saskaņā ar Autortiesību likumu autortiesību objekti jeb darbi tiek aizsargāti neatkarīgi no izpausmes formas (ar roku rakstīts dzejolis vai datorā veidots raksts), vērtības (cenas) vai mērķa, kādēļ darbs radīts. Autoru darbi būs, piemēram:

- literārie darbi
- mūzikālie darbi
- mākslas darbi
- dramatiskie un muzikāli dramatiskie darbi
- fotogrāfiskie darbi
- horeogrāfiskie darbi
- datorprogrammas

Autortiesības tiek attiecinātas uz jebkuriem darba izmantojuma aspektiem un veidiem. Autortiesības ir daudzveidīgas un aptver ļoti atšķirīgu saturu – reklāmas, grāmatas, žurnāli, fotogrāfijas, zinātniskie raksti, lugas, gleznas, mūzika, skulptūras, televīzijas pārraides, datubāzes un datorprogrammas utt.

Autortiesību īpašnieks ir noteicējs par saviem darbiem un to izmantošanas nosacījumiem.

Darba autoram uz darbu pieder gan **personiskās tiesības**, kas sargā autora garīgo saikni ar viņa darbu, piemēram, tiesības uz autorību (tikt atzītam par darba autoru), vārdu un darba neaizskaramību (atļaut vai aizliegt izdarīt jebkādus pārveidojumus, grozījumus un papildinājumus gan pašā darbā, gan tā nosaukumā), gan **mantiskās tiesības**, kas ļauj tam gūt ekonomiskus labumus no atļaujas izmantot viņa darbu, piemēram, tiesības kopēt darbu, publiski izpildīt darbu, ievietot darbu internetā, raidīt televīzijā un radio.

Autortiesības ir spēkā visu autora dzīves laiku un 70 gadus pēc autora nāves.

Autortiesības nav jāreģistrē. Tās pieder autoram un rodas „automātiski", tiklīdz darbs ir radīts, neatkarīgi no tā, vai tas ir pabeigts.

Lai apliecinātu tiesības uz konkrēto darbu, autors vai viņa tiesību pārņēmēji, var izmantot autortiesību aizsardzības zīmi: burtu „c" aplītī – ©; autortiesību īpašnieka vārdu (nosaukumu); darba pirmpublicējuma gadu.

Blakustiesības pieder izpildītājiem (piemēram, dziedātājiem, dejotājiem un aktieriem), fonogrammu producentiem, filmu producentiem un raidorganizācijām. Blakustiesības pēc formas un satura ir līdzīgas autortiesībām, un tās aizsargā izpildītāju, fonogrammu un filmu producentu un raidorganizāciju (blakustiesību īpašnieku) darbības rezultātus (blakustiesību objektus) – izpildījumus, fonogrammas (skaņu ierakstus), filmas un raidījumus. Blakustiesību regulējums nodrošina blakustiesību īpašniekiem iespēju gūt labumu no blakustiesību objektu izmantošanas, tādējādi atgūstot to izveidē ieguldītos līdzekļus, vienlaikus veicinot ieinteresētību jaunu objektu radīšanā.

Tāpat kā autortiesību, arī blakustiesību apliecināšanai nav nepieciešamas formalitātes vai reģistrācija.

Latvijā par autortiesību un blakustiesību jomu atbild Kultūras ministrija. Sadarbībā ar Latvijas Izpildītāju un producentu apvienību un Autortiesību un komunicēšanās konsultāciju aģentūru/Latvijas Autoru apvienību tā ir izstrādājusi metodisko materiālu par autortiesībām un blakustiesībām. Metodiskais materiāls, kurā iekļautas arī darba lapas, kā arī izglītojoši video, animācijas un citi interaktīvi materiāli pieejami izglītojošā interneta vietnē www.autorskola.lv.

Intelektuālo īpašumu tāpat kā jebkuru citu īpašumu aizsargā speciālas tiesiskas normas (likumi, līgumi un starptautiskas konvencijas).

Galvenie normatīvie akti Latvijā:

- Rūpnieciskā īpašuma institūciju un procedūru likums
- Patentu likums
- Preču zīmju likums
- Dizainparaugu likums
- Autortiesību likums
- Augu šķirņu aizsardzības likums
- Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumi Nr. 556 „Lauksaimniecības un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, cilmes vietas nosaukumu un garantētu tradicionālo īpatnību reģistrācijas, aizsardzības, uzraudzības un kontroles kārtība"

1. – 3. KLASEI

Jēdzieni	• Intelektuālais īpašums • Rūpnieciskais īpašums • Autortiesības un blakustiesības
Mērķi	Sniegt iespēju gūt informāciju par intelektuālo īpašumu, aizsardzību un nepieciešamību to aizsargāt
Sasniedzamie rezultāti	• Ir guvis informāciju par intelektuālo īpašumu • Atpazīst intelektuālā īpašuma aizsardzības veidus, izmantojot paraugus • Pamato, kāpēc intelektuālais īpašums ir jāaizsargā
Izmantotās mācību metodes	Jēdzienu atpazīšana, radošais darbs
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2.

Darba lapa 1

1. Izvēlies savu iemīļoto brīvā laika nodarbi un radi tai jaunu inventāra piederumu!

Nodarbe: _____

Piederums, ko vēlies uzlabot: _____

Kā tavs uzlabojums ir saistīts ar drošību un efektivitāti? _____

_____

Kāpēc šāds uzlabojums ir svarīgs? _____

2. Uzzīmē savu uzlaboto inventāra piederumu! Izveido tam preču zīmi un uzzīmē to!

Tu vari aizsargāt savu unikālo dizainu, ja tam ir jauna forma.
Preču zīme neļaus produktam pazust pārējo produktu klāstā.

Darba lapa 2

1. Aizpildi zīmējumu ar tām lietām, kuras tev patīk!

Izmanto – vārdus, frāzes, teikumus, attēlus, simbolus!
Iekļauj – cilvēkus, dzīvniekus, objektus, spēles, hobijus, grāmatas, filmas!

2. Pārrunājiet, kā jūtas cilvēks, ja kāds publicē viņa darbu bez autora atļaujas?

Bez tavas piekrišanas neviens nedrīkst
publicēt vai kopēt tavus darbus!

4. - 6. KLASEI

Jēdzieni	• Intelektuālais īpašums • Rūpnieciskais īpašums • Autortiesības un blakustiesības
Mērķi	Sniegt iespēju gūt informāciju par intelektuālo īpašumu, aizsardzību un nepieciešamību to aizsargāt
Sasniedzamie rezultāti	• Ir guvis informāciju par intelektuālo īpašumu • Atpazīst intelektuālā īpašuma aizsardzības veidus, izmantojot paraugus • Izprot, ka intelektuālais īpašums ir jāizmanto atbildīgi • Pamato, kāpēc intelektuālais īpašums ir jāaizsargā
Izmantotās mācību metodes	Domu karte, jēdzienu atpazīšana, radošais darbs
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, veselībpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1. – 3., tests – autorsteicamnieks.lv

ATBILDES

DARBA LAPA 1

Rūpnieciskais īpašums – ap kāju aptinami apavi, elektromobilis, mikroskops, mikseris

Autortiesības – grāmata, animācijas filma, dziesma, skulptūra, glezna

DARBA LAPA 3

- Patents – aizsargā izgudrojumus
- Dizainparaugs – aizsargā izstrādājuma ārējo izskatu
- Preču zīme – atšķir viena ražotāja preces no citām
- Ģeogrāfiskās izcelsmes norāde – aizsargā īpašus produktus, kas saistīti ar kādu ģeogrāfisko reģionu

Darba lapa 1

Rūpnieciskais īpašums saistīts ar lietām, kas dzīvi padara ērtāku, autortiesības – ar lietām, kas dzīvi padara krāšņāku.

Apskati attēlus! Ieraksti zem attēla burtu, kā tiek aizsargāti attēlos redzamie darbi – ar rūpnieciskā īpašuma tiesībām (R) vai autortiesībām (A)?

Grāmata

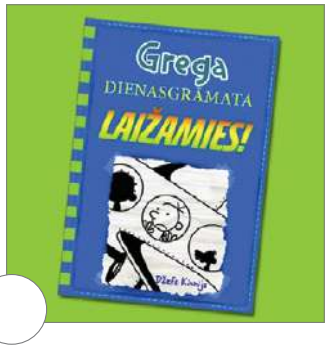

Elektromobilis

Ap kāju aptinami apavi

Mikroskops

Dziesma

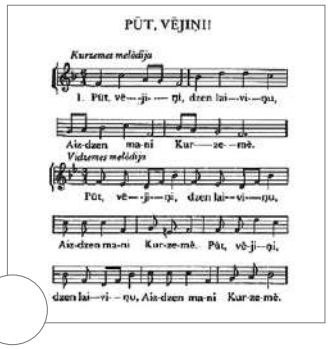

Skulptūra

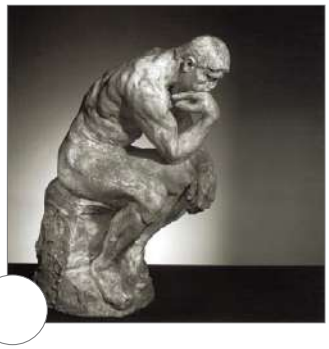

Glezna

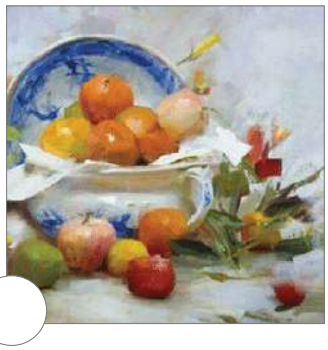

Virtuves kombains

Animācijas filma

„Radošu cilvēku funkcija ir saskatīt saistību starp domām, lietām vai izteiksmes formām, kas var šķist pilnīgi dažādas, un apvienot tās jaunās formās, tā ir spēja savienot šķietami nesavienojamo."

Viljams Plomers

Darba lapa 2

1. Radi preču zīmi savam produktam!

2. Izdomā savam produktam nosaukumu! Kādu informāciju tu ar to vēlies sniegt?

3. Radi krāsas, formas un frāzes, kuras tu izmantosi savā preču zīmē! Uzskicē savu preču zīmi!

Idejas	Preču zīme

4. Parādi savu preču zīmi klases biedriem un uzklausi viņu konstruktīvos ieteikumus, kā to vēl vairāk varētu uzlabot!

5. Uzzīmē savu uzlaboto preču zīmi!

Ieteikumi	Preču zīme

Preču zīme ir apzīmējums, kuru lieto, lai atšķirtu viena uzņēmuma preces vai pakalpojumus no citiem.
Laba preču zīme ir atmiņā paliekoša.

Darba lapa 3

Pabeidz domu karti! Ievieto atbilstošos jēdzienu skaidrojumus!

- Aizsargā izstrādājuma ārējo izskatu
- Aizsargā izgudrojumus
- Atšķir vienu preci no citas
- Aizsargā īpašus produktus, kas saistīti ar kādu ģeogrāfisko reģionu

Patenti

Dizainparaugi

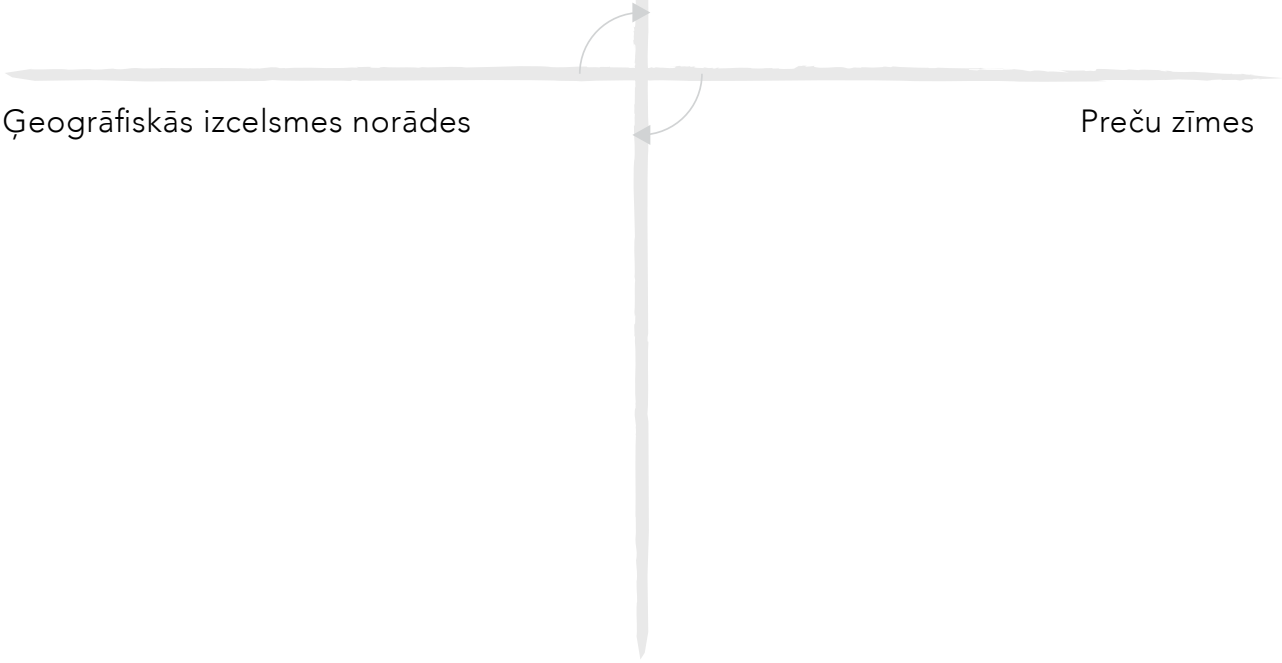

Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes

Preču zīmes

Rūpniecisko īpašumu uzņēmumi izmanto, lai aizsargātos pret negodīgiem konkurentiem, kuri grib kopēt vai atdarināt viņu produktus. Svarīgi ir saprast, fiksēt un novērtēt savas idejas, pirms to izdara kāds cits.

7. - 9. KLASEI

Jēdzieni	• Intelektuālais īpašums • Rūpnieciskais īpašums • Autortiesības un blakustiesības
Mērķi	Sniegt iespēju gūt informāciju par intelektuālo īpašumu, aizsardzību un nepieciešamību to aizsargāt
Sasniedzamie rezultāti	• Zina, kas ir intelektuālais īpašums • Analizē un pamato aizsardzības nozīmi intelektuālā īpašuma radītajiem un patērētājiem • Analizē piedāvātajos piemēros intelektuālā īpašuma aizsardzību
Izmantotās mācību metodes	Domu karte, jēdzienu skaidrojums un analīze, viedokļa pamatošana, radošais darbs, jautājumi un atbildes
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2.

ATBILDES

DARBA LAPA 1

Moodbroom lampa – dizainparaugs, izstrādājuma preču zīme
DipDap skrejritenis – dizainparaugs, preču zīme
Sukādes – preču zīme, var būt arī patents, ja ir jauns produkta izgatavošanas paņēmiens
Filma – autortiesības un blakustiesības
Skandas – dizainparaugs, preču zīme
Horeogrāfija – autortiesības un blakustiesības

DARBA LAPA 2

Kā sauc tiesības, kas aizsargā aktieru darbu filmā? Blakustiesības.
Kā sauc tiesības, kas aizsargā dizainera radīto produktu? Autortiesības, dizainparauga tiesības.
Kas aizsargā izgudrojumu? Patents.
Kas ir preču zīme? Apzīmējums, kuru lieto, lai atšķirtu viena uzņēmuma preces un pakalpojumus no citiem.
Cik gadus spēkā ir autortiesības? Visu autora dzīvi un 70 gadus pēc autora nāves.

Darba lapa 1

1. Atpazīsti un uzraksti, kādas tiesības aizsargā produktu vai tā daļas!

(Iespējamas vairākas atbildes.)

- Dizainparaugs
- Patents
- Preču zīme
- Autortiesības un blakustiesības

Moodbroom lampa

DipDap skrejritenis

Rāmkalnu sukādes

Filma

Skandas

Horeogrāfija

2. Kāpēc ir nepieciešama produktu aizsardzība?

Darba lapa 2

1. Atbildi uz jautājumiem!

Kā sauc tiesības, kas aizsargā aktieru darbu filmā? _____

Kā sauc tiesības, kas aizsargā dizainera radīto produktu? _____

Kas aizsargā izgudrojumu? _____

Kas ir preču zīme? _____

Cik gadus spēkā ir autortiesības? _____

_____

2. Tu esi izveidojis savu uzņēmumu, kurā tiek ražota GALDA SPĒLE.

Kā patērētāji zina, ka spēle ir ražota tavā uzņēmumā? _____

_____

_____

_____

Ar kādiem intelektuālā īpašuma aizsardzības instrumentiem (patents, preču zīme, dizainparaugs, autortiesības) tu vari pasargāt savu spēli no atdarinājumiem? _____

_____

Kāpēc tas ir nepieciešams? _____

_____

Preču un pakalpojumu pārpilnība ikvienam uzņēmējam rada daudz izaicinājumu. Lai apsteigtu konkurentus, uzņēmēji cenšas radīt jaunus un uzlabotus produktus, kuri patērētājiem sniedz vairāk labuma nekā konkurentu produkti.

10. - 12. KLASEI

Jēdzieni	• Intelektuālais īpašums • Rūpnieciskais īpašums • Autortiesības un blakustiesības
Mērķi	Pilnveidot zināšanas un prasmes par intelektuālo īpašumu, tā aizsardzības veidiem un sekmēt izpratni par nepieciešamību to aizsargāt
Sasniedzamie rezultāti	• Analizē intelektuālā īpašuma aizsardzības mehānismus • Izprot intelektuālā īpašuma aizsardzības nozīmi • Izmanto iegūtās zināšanas jaunās situācijās
Izmantotās mācību metodes	Domu karte, jēdzienu skaidrojums un analīze, radošais darbs, jautājumi un atbildes, sintēze
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2.

ATBILDES

DARBA LAPA 1

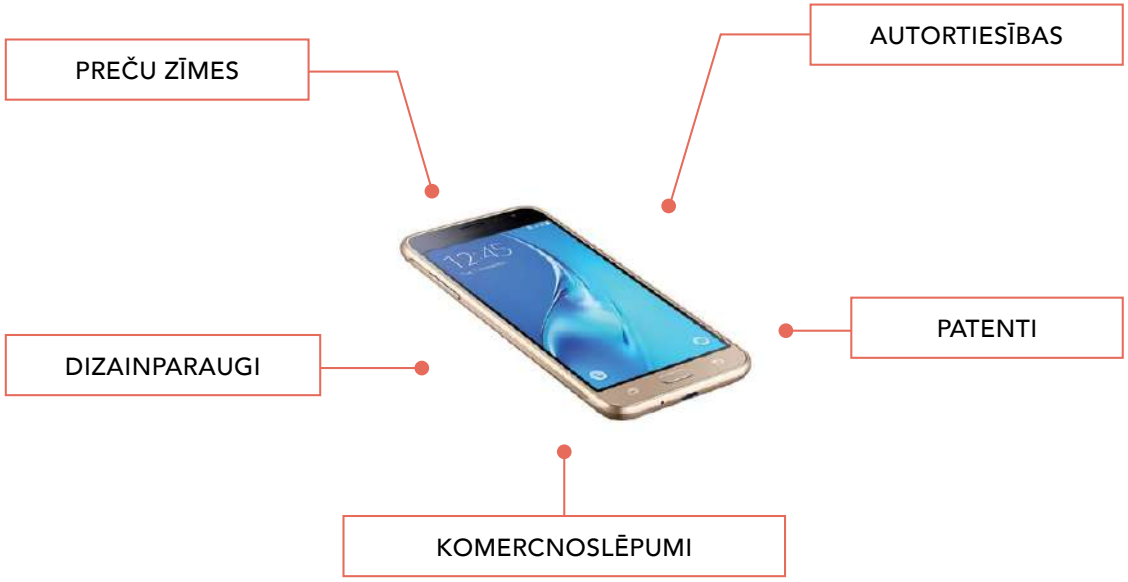

Darba lapa 1

Intelektuālais īpašums ir mums visapkārt. Vai kādreiz esi aizdomājies, cik daudz inovāciju un radošuma ietverts, piemēram, telefona aparātā, un kā ražotāji cenšas to aizsargāt?

Produkta dažādās īpašības bieži tiek aizsargātas ar vairākiem rūpnieciskā īpašuma tiesību veidiem vienlaicīgi.

Ieraksti rāmīšos, ko attēlā redzamajā telefonā aizsargā ar:

preču zīmi _____

patentu _____

autortiesībām _____

komercnoslēpumu _____

dizainparaugu _____

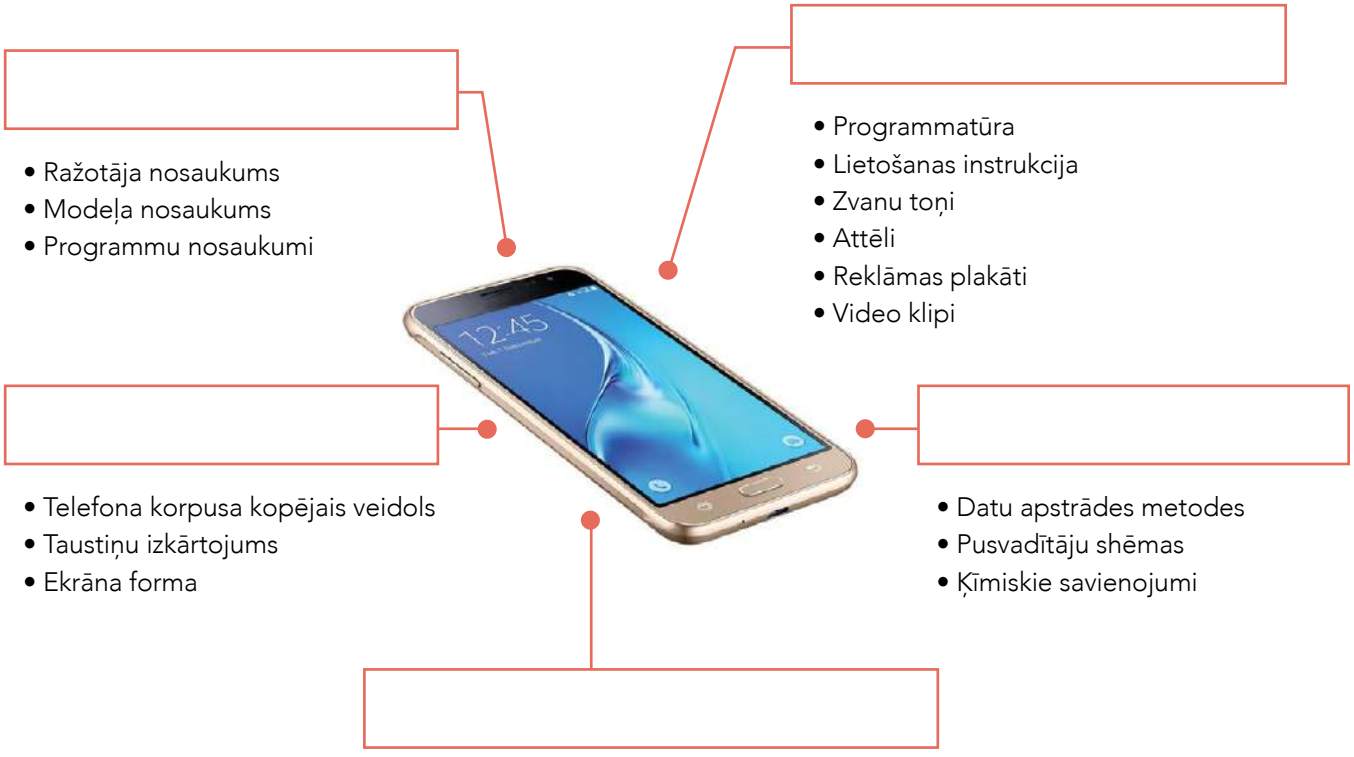

Darba lapa 2

Piemērs:

Somijā izgudrots neparasts bezvadu mikrofons, kuru pasākuma laikā var mētāt pa auditoriju. Somi to jau pieteikuši kā „pasaulē pirmo mētājamo mikrofonu". Viens no inovatīvās kompānijas līdzdibinātājiem un tās tehniskais direktors ir latvietis Miķelis Studers.

Mikrofonu var izmantot auditorijā līdz 100 cilvēkiem, bet baterija bez uzlādēšanas darbojas sešas stundas. Vēl kāda īpatnība – mikrofons vienmēr ir ieslēgts, tāpēc nav jāpārbauda, vai tas darbojas. Turklāt mikrofons atpazīst momentus, kad tiek mests vai krīt zemē. Tādos brīžos tas automātiski atslēdzas, lai neradītu nepatīkamus trokšņus.

1. Izvērtē šo produktu no šādiem aspektiem:

- Produkta inovācija _____
- Preču zīmes vēstījums _____
- Dizaina plusi _____
- Ieguvumi patērētājiem _____

2. Piedāvā savu piemēru kādai inovācijai un izvērtē to!

✔ Produkta inovācija

_____

_____

✔ Preču zīmes vēstījums

_____

_____

✔ Dizaina plusi

_____

_____

✔ Ieguvumi patērētājiem

_____

_____

2. IZGUDROJUMI UN PATENTI

Cilvēku spēja nākt klajā ar jaunām idejām, radīt rīkus un dažādas tehnoloģijas ir bijusi būtiska mūsu evolūcijas sastāvdaļa. Pirmie cilvēka darbarīki, piemēram, cirvis, āmurs, ir izgudrojumi. Viss cilvēces progress ir saistīts ar izgudrošanu. Radošā domāšana ir pamatā visiem jauninājumiem. Vairumu lietu, kas mums ir visapkārt, kāds agrāk ir izgudrojis. Alfabēts, Braila raksts, papīrs, tinte, apģērbs, mēbeles, transports, medikamenti, saziņas un telekomunikācijas līdzekļi – tie visi ir izgudrojumi, kurus ir radījis cilvēka prāts. Izgudrojumu vēsture ir daudzus tūkstošus gadus sena, un vēl arvien zinātnieki rada jaunus izgudrojumus.

Katrs no mums pazīst kompasu ar kustīgo magnētadatu, kas rāda debespušu virzienu. Magnētiskos iežus (magnetītu) Ķīnā pazina jau 3. gadu tūkstotī p.m.ē. Avoti par magnētismu un kompasu senajā Ķīnā un Grieķijā saglabājušies no 5. gs. p.m.ē. Ķīnā Han dinastijas laikā (3. gs. p.m.ē.) tika lietots savdabīgs kompass karotes formā, kas pavērsts uz dienvidiem.

Blēzs Paskāls – matemātiķis, fiziķis un filozofs – izgudroja mehānisku ierīci aritmometru, ar kuru Paskāla tēvs – nodokļu iekasētājs - varēja sarēķināt iekasētos nodokļus daudz ātrāk.

Kas ir izgudrojums?

Izgudrojums ir radošas darbības rezultātā izveidota unikāla un jauna ierīce, metode, sastāvs (viela) vai process.

Izgudrojumiem ir būtiska loma mūsu ikdienā.
Tie uzlabo dzīvi – atvieglo darbu, papildina zināšanas, glābj mūsu dzīvības un izklaidē.

Kāda ir izgudrojumu nozīme?

Izgudrojumi atvieglo dzīvi

Otrajā Pasaules karā ar mikroviļņu staru palīdzību darbojās radari. Reiz magnetrons uzkarsēja Persija Spensera kabatā esošo ledeni, līdz tā pilnībā izkusa. Vēlāk šī tehnoloģija tika pārveidota mājsaimniecībai.

"HugLock" ir furnitūra un unikāls slēgmehānisms, kas nodrošina ātru un vieglu dažādu detaļu savstarpēju savienošanu un atvienošanu, kā arī būves konfigurācijas maiņu bez instrumentu palīdzības. To var izmantot, piemēram, mēbeļu, izstāžu stendu, veikalu ekspozīciju un citu konstrukciju detaļu savienošanai. Patenti: LV14316, WO2012107442.

Izgudrojumi papildina zināšanas

Patentu dokumenti ir unikāls informācijas avots: pētījumu rezultāti liecina, ka apmēram 80% tehniskās informācijas ir pieejama tikai patentu dokumentos, t.i., šī informācija nav publicēta citos informācijas avotos.

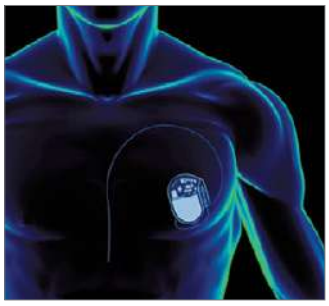

Sirds stimulators – ierīce, kas glābj miljoniem sirds slimnieku dzīvību, tika izgudrota nejauši. 1941. gadā inženieris Džons Hopss pēc jūras kara flotes pasūtījuma veica pētījumu hidrotermijas jomā. Viņa uzdevums bija atrast veidu, kā maksimāli ātri sasildīt cilvēku, kas ilgi uzturējies salā vai aukstā ūdenī. Hopss mēģināja izmantot sildīšanai augstas frekvences radio starojumu un nejauši atklāja, ka sirdi, kas, ķermenim atdziestot, pārstājusi pukstēt, var „iedarbināt", stimulējot ar elektrības impulsiem. 1950. gadā uz Hopsa atklājuma pamata tika radīts pirmais sirds stimulators.

"Fitesten" ir Latvijas zinātnes sasniegums – efektīvs līdzeklis kuņģa veselības uzlabošanai, kas palīdz ļoti daudziem cilvēkiem. Preparātam ir vairāki patenti Latvijā un citās pasaules valstīs.

Rīgas Tehniskās universitātes zinātnieces Ingas Ļašenko izgudrojums – dzintara diegs – ir izpelnījies vairākas starptautiskās atzinības.
Doma par dzintara izmantošanu diega ražošanā I. Ļašenko radusies pirms vairākiem gadiem, Kairas Nacionālajā muzejā, atrodot rakstu par dzintara izmantošanu Senajā Ēģiptē – par ēģiptiešu ideju no dzintara izgatavot mākslīgos asinsvadus.

Dzintara kompozītpavedieni, JLU TECHNOLOGIES,
Patenti: LV1446, WO 2013019095 u.c.

Izgudrojumi izklaidē

1884. gada 20. janvārī L. E. Tompsons īstenoja savu ideju dzīvē – patentēja un izveidoja pirmos īstos amerikāņu kalniņus.

Latvijas uzņēmums "AERODIUM" ir viens no pasaules līderiem vertikālo vēja tuneļu ražošanā un pasaules līderis lidošanas šovu sniegšanā. Uzņēmums ik dienu izgudro, ražo, uzstāda un apkalpo vertikālos vēja tuneļus dažādām industrijām visā pasaulē: izklaidei, šovbiznesam un kino industrijai, militārajai industrijai un sportam.

Kas ir patents?

Patents ir juridisks dokuments, kas apliecina izgudrotāja ekskluzīvās tiesības uz savu izgudrojumu.

Patents ir izgudrojuma aizsardzības dokuments, kas ļauj izgudrojuma īpašniekam aizliegt citiem sava izgudrojuma izmantošanu bez atļaujas valstīs, kurās patents ir spēkā.

15. gs. Venēcija bija ievērojama mākslas, zinātnes, tirdzniecības un amatniecības centrs. Pilsētā dzīvoja daudzi izgudrotāji. Venēcijas valdība 1474. gadā izdeva pirmo likumu izgudrotāju tiesību aizsardzībai. Likums noteica, ka izgudrotājam savus veiksmīgos izgudrojumus jāreģistrē valsts iestādē. Ar šo reģistrāciju izgudrotājs ieguva zināmas tiesības, kas aizliedza citiem kopēt un pārdot izgudrojumu bez izgudrotāja atļaujas.

Patents var būt spēkā vairākās valstīs vienlaicīgi. Tas var tikt uzturēts spēkā maksimāli 20 gadus. Šajā periodā patenta īpašniekam ir tiesības gūt no izgudrojuma maksimālu labumu. Pēc patenta darbības beigām jebkurš var izmantot šo patentēto izgudrojumu bez patenta īpašnieka atļaujas.

Patents aizsargā izgudrotāju pret izgudrojuma nelegālu kopēšanu, lietošanu vai pārdošanu.

Patents ir izgudrojuma aizsardzības dokuments:

- darījums starp valsti un izgudrotāju (izgudrotājam monopolstāvoklis, bet sabiedrībai – informācija)
- tiesisks instruments tehnisku risinājumu ekskluzivitātes nodrošināšanai tirgū, kas ļauj gūt maksimālu labumu no tā izmantošanas – aizliegt citiem izgatavot, lietot, piedāvāt pārdošanai, tirgot un importēt izstrādājumus valstī, kurā patents ir piešķirts

Kādu aizsardzību patents piedāvā?

Bez patenta īpašnieka atļaujas izgudrojumu nedrīkst īstenot, lietot, izplatīt un pārdot noteiktu laiku noteiktā teritorijā.

Patents ir aizsardzība pret izgudrojuma zādzību.
Patents apliecina, ka tajā izklāstītais izgudrojums ir aizsargāts.

Kāds labums no patenta ir tā īpašniekam?

- Tiesības izlemt, kurš var un kurš nevar izmantot patentēto izgudrojumu, kamēr tas ir aizsargāts
- Patenta īpašniekam tiek nodrošinātas lielas priekšrocības konkurencē un iespēja nopelnīt
- Mudina arī turpmāk ieguldīt pūles, laiku un finanses pētniecībā un inovācijā
- Iespēja nodot citiem tiesības izmantot patentu (licencēt)
- Gūt ienākumus, patentu pārdodot
- Patents ir zināms ieguldītā darba novērtējums un var kalpot kā reklāma

Kāds labums no patenta ir sabiedrībai?

Līdz ar patenta piešķiršanu tiek publiskota informācija par izgudrojumu, tā tehniskajām detaļām un izmantošanas iespējām:

- tiek veicināta informācijas apmaiņa starp zinātniekiem
- palīdz izvairīties no pētījumu atkārtošanas
- patentos aprakstītie izgudrojumi bagātina sabiedrības kopējās tehniskās zināšanas

Patenti ir vērtīgs informācijas resurss

Radot izgudrojumu vai pat pirms darba uzsākšanas pie jaunā izgudrojuma, ir vērts veikt patentmeklējumu, lai noskaidrotu, vai šāds izgudrojums jau kaut kur pasaulē nav iepriekš izgudrots un aizsargāts ar patentu.

Tādējādi izgudrotājs var izvairīties:

- no sveša patenta pārkāpuma
- ietaupīt savu laiku, to netērējot izgudrojuma radīšanai un dokumentu sagatavošanai
- ietaupīt resursus, nemaksājot par patentu, kuru var apstrīdēt tiesā
- un izvairīties no soda par cita patenta pārkāpumu

Šādu patentmeklējumu var veikt patentu datubāzē Espacenet vai to uzticēt pieredzējušiem meklējumu veicējiem.

Espacenet
Patent search

Patentu datubāzē *Espacenet*:
http://worldwide.espacenet.com atrodami patenti no visas pasaules.

Ja rodas neskaidrības, veicot meklējumu, sazinieties ar Patentu valdi (Tālr. 67099600; e-pasts: pasts@lrpv.gov.lv), kur iespējams saņemt konsultācijas patentu informācijas meklēšanā un datubāžu izmantošanā.

Kas var būt patentu objekti?

- Fiziski ķermeņi (ierīces, vielas, organismi)
- Fizikālas darbības (paņēmieni, lietošana)

Kādam ir jābūt izgudrojumam, lai tam piešķirtu patentu?

- JAUNAM (nedrīkst iepriekš būt publiskots vai lietots)
- Jāatbilst IZGUDROJUMA LĪMENIM (izgudrojums nav acīmredzami izsecināms no jau zināmajiem tehniskajiem risinājumiem)
- RŪPNIECISKI IZMANTOJAMAM (var ražot un lietot)

Ko nevar patentēt?

Datorprogrammas

Zinātniskas teorijas

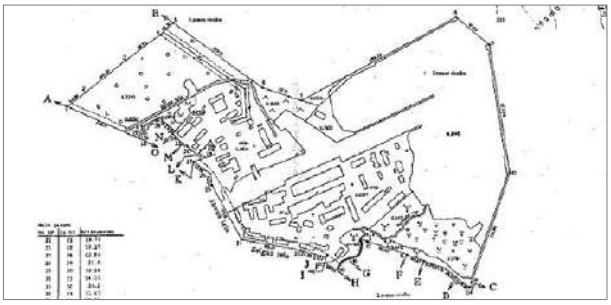

Plānus, noteikumus

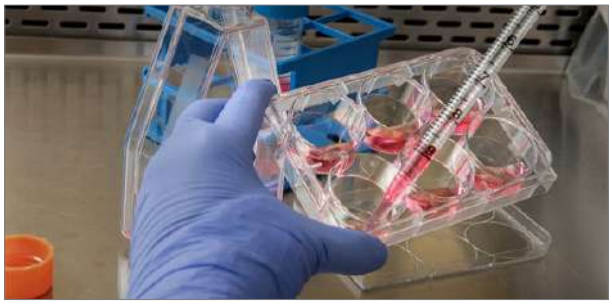

Ārstēšanas metodes

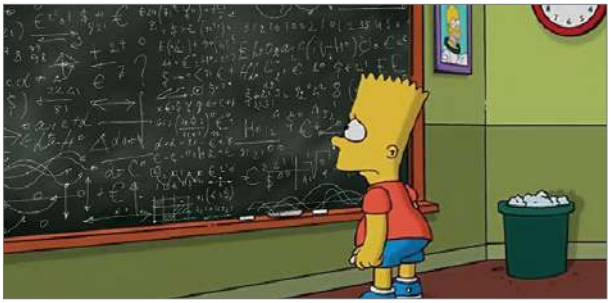

Matemātiskas metodes

Augu šķirnes

Kādu informāciju ietver patents?

- Detalizētu izgudrojuma aprakstu
- Pretenzijas – skaidru un īsu izgudrojuma juridisko definīciju, kas nosaka patenta tiesiskās aizsardzības robežas
- Zīmējumus (ja nepieciešami), kas ilustrē izgudrojuma aprakstu
- Kopsavilkumu

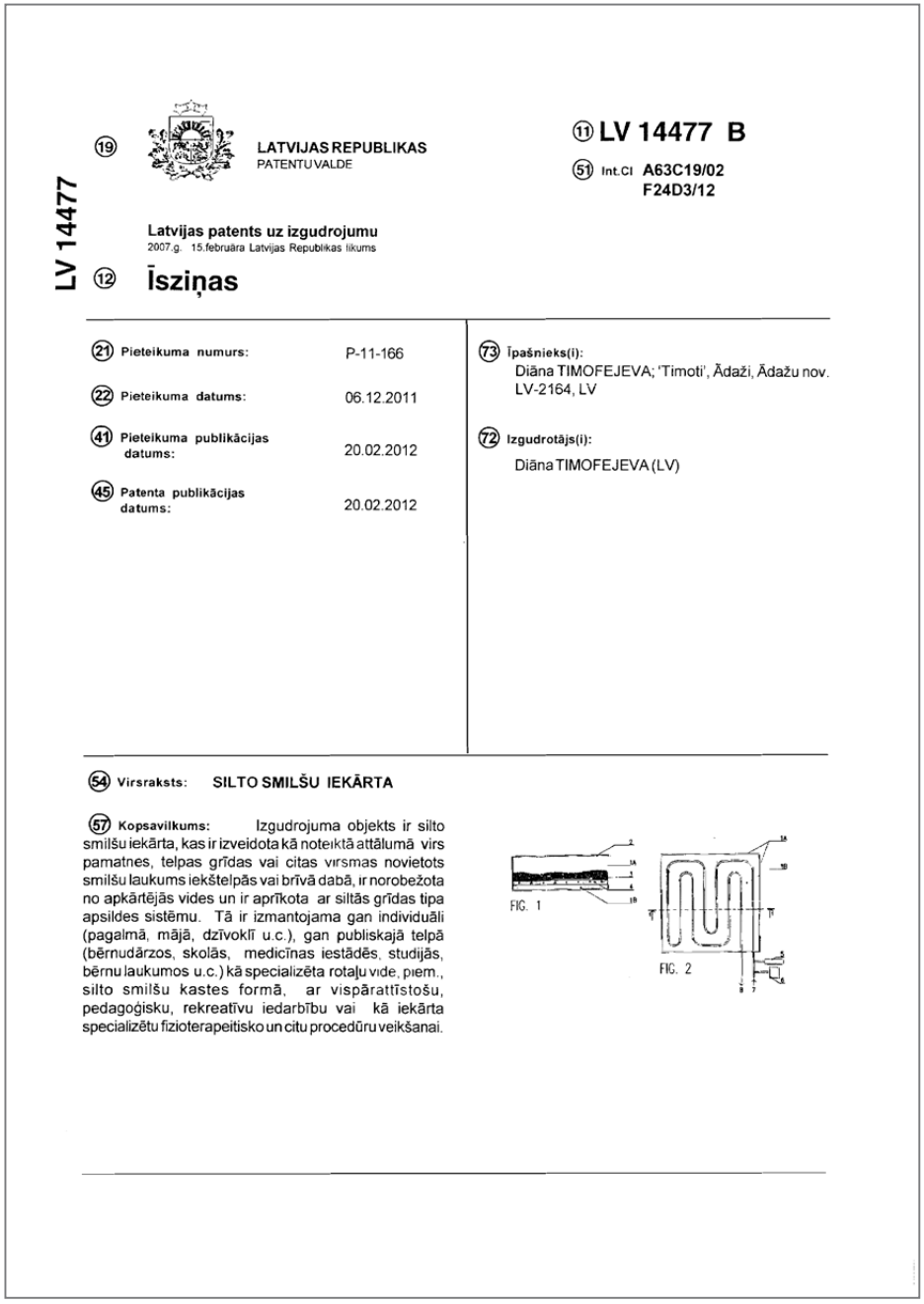

(19) LATVIJAS REPUBLIKAS
PATENTU VALDE

(11) LV 14477 B

(51) Int.Cl A63C19/02
F24D3/12

LV 14477

Latvijas patents uz izgudrojumu
2007.g. 15.februāra Latvijas Republikas likums

(12) Īsziņas

(21) Pieteikuma numurs: P-11-166

(22) Pieteikuma datums: 06.12.2011

(41) Pieteikuma publikācijas datums: 20.02.2012

(45) Patenta publikācijas datums: 20.02.2012

(73) Īpašnieks(i):
Diāna TIMOFEJEVA; 'Timoti', Ādaži, Ādažu nov. LV-2164, LV

(72) Izgudrotājs(i):
Diāna TIMOFEJEVA (LV)

(54) Virsraksts: SILTO SMILŠU IEKĀRTA

(57) Kopsavilkums: Izgudrojuma objekts ir silto smilšu iekārta, kas ir izveidota kā noteiktā attālumā virs pamatnes, telpas grīdas vai citas virsmas novietots smilšu laukums iekštelpās vai brīvā dabā, ir norobežota no apkārtējās vides un ir aprīkota ar siltās grīdas tipa apsildes sistēmu. Tā ir izmantojama gan individuāli (pagalmā, mājā, dzīvoklī u.c.), gan publiskajā telpā (bērnudārzos, skolās, medicīnas iestādēs, studijās, bērnu laukumos u.c.) kā specializēta rotaļu vide, piem., silto smilšu kastes formā, ar vispārattīstošu, pedagoģisku, rekreatīvu iedarbību vai kā iekārta specializētu fizioterapeitisko un citu procedūru veikšanai.

FIG. 1

FIG. 2

Attīstošas rotaļas bērniem un veselību veicinošas procedūras pieaugušajiem. Smilšu terapija palīdz aktivizēt organisma pašregulācijas procesus, veicina asinsriti un elpošanu, tādā veidā aktivizējot arī smadzeņu darbību. Terapija palīdz normalizēt bērna psihoemocionālo stāvokli, kā arī ļauj koriģēt balsta un kustību aparātu. Papildus informāciju var uzzināt šeit: www.warmsandbox.com

Patenta iegūšanas process

Pirms patenta pieteikuma iesniegšanas Patentu valdē:

- izgudrojumu nedrīkst atklāt nekāda veida publikācijās un prezentācijās
- produktus, kuros ir ietverts patentējamais izgudrojums, nedrīkst tirgot
- jānoskaidro, vai šāds risinājums kaut kur pasaulē nav radīts iepriekš. Jāpārliecinās, ka izgudrojums neatkārto to, ko jau paveikuši citi (skatīt patentu datubāzē Espacenet – worldwide.espacenet.com), un, ka pats nepārkāp cita patentus.

Meklējuma rezultāti noderēs arī patenta pieteikuma sagatavošanā, atspoguļojot zināmo tehnikas līmeni. Patentu valdē var griezties pēc palīdzības un noskaidrot, kā pareizi veikt patentu meklējumu, un precizēt citus ar patentēšanu saistītos jautājumus.

Kā iegūt patentu Latvijā?

Lai iegūtu patentu Latvijā, jāiesniedz patenta pieteikums Patentu valdē.
Jāsagatavo patenta pieteikums (atbilstoši Ministru kabineta 2008. gada 1. aprīļa noteikumiem Nr. 224 „Patentu un patentu pieteikumu noteikumi").

Pieteikumā jāietver:

- iesniegums patenta piešķiršanai (pieejams Patentu valdes tīmekļvietnē)
- detalizēts izgudrojuma apraksts
- pretenzijas – izgudrojuma juridiskā definīcija
- zīmējumi (ja nepieciešami), kas ilustrē izgudrojuma aprakstu
- kopsavilkums

Pieteikuma process Latvijā

Patentu procesa galvenās stadijas – patenta pieteikuma iesniegšana, formālo prasību pārbaude, pieteikuma publicēšana Patentu valdes oficiālajā izdevumā, pieteikuma daļēja izskatīšana pēc būtības, patenta piešķiršana un publikācija oficiālajā izdevumā. Laiks – apmēram 2 gadi.

Cik ilgs ir patenta darbības laiks?

Patenta tiesību aizsardzība var ilgt ne ilgāk kā 20 gadus.
Kad patenta termiņš beidzas vai izgudrojuma īpašnieks priekšlaicīgi pārtrauc maksāt ikgadējo uzturēšanas maksu, aizsardzība beidzas, un izgudrojums kļūst komerciāli izmantojams ikvienam.

Ja plānots iesniegt patenta pieteikumu – jāievēro slepenība!

Patenta pieteikumam tiek veikta likumā noteiktā ekspertīze, kuras rezultātā patentu piešķir vai noraida.
Patenta pieteikuma sastādīšana var būt sarežģīta, tādēļ izgudrotāji nereti meklē padomu pie kvalificētiem patentu profesionāļiem – patentpilnvarniekiem, kuri palīdz sagatavot patenta pieteikumu. Taču šajā gadījumā jārēķinās ar papildu izmaksām, kas atkarīgas no izgudrojuma sarežģītības.

Patenta aizsardzības teritorija

Pasaulē neeksistē vispasaules patents, kas attiektos uz visām pasaules valstīm. Patenta aizsardzība darbojas tikai tajā valstī, kurā patents piešķirts. Latvijā patentus piešķir Patentu valde. Ja patents ir saņemts Latvijā, izgudrojums nav aizsargāts, piemēram, Lietuvā, tāpēc kaimiņvalstī to var kopēt, lietot, izplatīt un tirgot bez īpašnieka atļaujas. Lai izgudrojums būtu aizsargāts arī Lietuvā, tas tur jāpatentē. Ja izgudrojuma aizsardzība ir nepieciešama ārvalstīs, jāiesniedz pieteikums katrā interesējošā valstī vai reģionālajā iestādē. Pieteikumu palīdzēs iesniegt patentpilnvarnieks.

Vai izgudrojumu vienmēr vajag aizsargāt ar patentu?

Izgudrojumu ne vienmēr vajag aizsargāt ar patentu. Pieņemot lēmumu par patentēšanu, noteikti jāizvērtē, vai:

- izgudrojumam būs pircēji?
- būs iespējams atpelnīt patentēšanas procesā ieguldītos līdzekļus, komercializējot savu izgudrojumu?

Patenta izmaksas

Patenta pieteikuma process ir sarežģīts, tas var aizņemt daudz laika un ir pietiekami dārgs. Patentēšana ārvalstīs ir daudz dārgāka nekā Latvijā.
Jāpārdomā, vai, komercializējot izgudrojumu, būs iespējams atpelnīt patentēšanas procesā ieguldītos līdzekļus.

MAKSA PAR IZGUDROJUMA AIZSARDZĪBU LATVIJĀ*:

210 EUR	42 EUR	84 EUR
Uzņēmējam	**Skolēnam, studentam**	**Izgudrotājam**

*Norādītas pamatsummas, bet izmaksas var būt arī augstākas.

Šīs nebūs vienīgās izmaksas!

Lai piešķirtais patents darbotos un to uzturētu spēkā, katru gadu jāmaksā patenta uzturēšanas maksa. Ja tā netiek maksāta – patenta aizsardzība beidzas.

Komercnoslēpumi

Dažreiz izgudrojumu labāk nepatentēt, bet glabāt to noslēpumā kā komercnoslēpumu.

Komercnoslēpums attiecas uz jebkuru vērtīgu informāciju, kas ir komerciāli lietota, nav viegli izsecināma un tiek glabāta slepenībā (ražošanas procesu noslēpumi, formulas vai receptes).

Pazīstamākie komercnoslēpuma piemēri ir "Coca-Cola" recepte, "Michelin" riepu ražošanas process, Stradivari vijoļu izcilā skanējuma noslēpums.

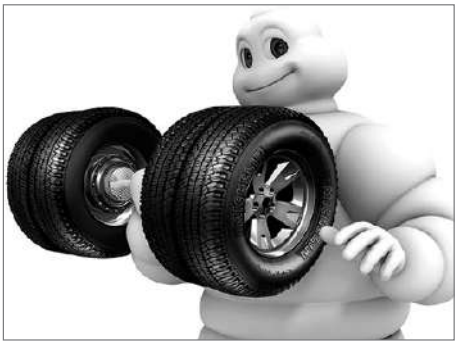

Recepte – 1886. gadā farmaceita Džona Pembertona radītā dzēriena "Coca-Cola" izgatavošanas noslēpums jau sen tiek uzskatīts par vienu no visstingrāk glabātajiem rūpnieciskajiem noslēpumiem pasaulē.

Komercnoslēpumu aizsardzībai nevajag reģistrāciju. Tas tiek aizsargāts, ja to rūpīgi sargā viss iesaistītais personāls, un var ilgt tikmēr, kamēr citi to neatšifrē.

Konfidenciālu informāciju var aizsargāt kā komercnoslēpumu, ja:

- tā nav vispārzināma tiem, kas parasti lieto šāda veida informāciju
- tai ir komerciāla vērtība tādēļ, ka tā ir slepena
- tās īpašnieks ir veicis saprātīgus piesardzības pasākumus, piemēram, ierobežojis piekļuvi šādai informācijai, sniedzot to tikai tiem, „kam tā nepieciešama", noslēdzot konfidencialitātes līgumus

Komercnoslēpumu aizsardzības priekšrocības:

- nav reģistrācijas izmaksu
- aizsardzība neparedz izpaušanu vai reģistrēšanu valsts institūcijā, izgudrojums netiek publicēts
- nav ierobežots laikā
- stājas spēkā uzreiz

Trūkumi izgudrojumu aizsardzībai ar komercnoslēpumu:

- ja noslēpums ir inovatīvs izstrādājums, citi var veikt tā „reverso inženieriju", atklāt tā noslēpumu, un pēc tam ir tiesīgi to lietot
- aizsargā vienīgi pret konfidenciālās informācijas prettiesisku iegūšanu, lietošanu un izpaušanu
- ja noslēpums ir publiski izpausts, ikviens var tam piekļūt un izmantot bez maksas
- ir grūtāk izlietot pret citiem, jo tā aizsardzības līmenis ir daudz vājāks nekā patenta piešķirtais
- aizsargāto izgudrojumu var patentēt citi, kuri paši ir to neatkarīgi izgudrojuši

Kaut gan komercnoslēpumu un patentu var uzskatīt par alternatīviem aizsardzības veidiem, faktiski tie bieži papildina viens otru. Tas tādēļ, ka patentu pieteicēji parasti glabā izgudrojumus slepenībā līdz laikam, kad patentu iestāde publicē patentu pieteikumus. Turklāt ziņas par to, kā patentēto izgudrojumu visveiksmīgāk izmantot, bieži glabā kā komercnoslēpumu.

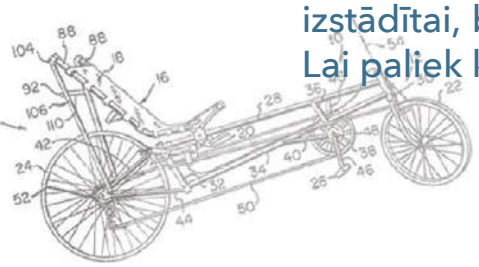

„Radi SAVU pasauli! Šī pasaule cilvēkam ir par lielu. Radi SAVU MAZO! Lielā sastāv no mazajām. Kur ir tava mazā? Veido to no zemeņu stādiem. Vai no tērauda dzirkstelēm. Veido no dzejoļu rindām un no keramikas māliem. Tai nav jābūt lielai, bet tai jābūt bagātai! Un tai nav jābūt skatlogā izstādītai, bet, ja tevi atrod ciemiņš, lai tu vari to pacienāt. Lai paliek krāsaina dzirkstele no tavām glazūrām viņā."

—— *Imants Ziedonis*

„Jebko, ko es nevarētu pārdot, es nevēlos izgudrot. Pārdošana ir pierādījums lietderīgumam un lietderīgums ir panākumi."

—— *Tomass Edisons*

„Kad tevi iedvesmo kāds liels mērķis vai kāds neparasts projekts, visas tavas domas pēkšņi atraisās; tavs prāts vairs nepazīst robežu; tava apziņa paplašinās visos virzienos, un tu atrodies jaunā, lielā un brīnišķā pasaulē. Snaudošie spēki, spējas un talanti atdzīvojas, un tu atklāj, ka esi kļuvis daudz varenāks, nekā jebkad esi uzdrīkstējies pat sapņot."

—— *Robins S. Šarma*

„Cilvēks, kurš nekad nav kļūdījies, vienkārši nekad nav mēģinājis neko jaunu."

—— *Alberts Einšteins*

„Izgudrojumus izgudro, lai visiem būtu labāka dzīvošana."

—— *Andruss Kivirehs „Lote no Izgudrotāju ciema"*

4. - 6. KLASEI

Jēdzieni	• Izgudrojums • Patents • Komercnoslēpums
Mērķi	Sniegt informāciju par izgudrojumiem, inovācijām Latvijā un pasaulē, to lomu tehniskā progresa virzībā, veicinot izpratni par izgudrojumu aizsardzību ar patentu un komercnoslēpumu
Sasniedzamie rezultāti	• Ir gūta izpratne par izgudrojumiem, to aizsardzību ar patentu • Saprot izgudrojumu un inovāciju lomu tehniskā progresa virzībā • Izprot izgudrojumu aizsardzības ētiskos aspektus
Izmantotās mācību metodes	Jēdzienu analīze, Venna diagramma, situācijas analīze, radošais darbs, problēmu risināšana, darbs ar tekstu, jautājumi un atbildes, prognozēšana
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, ģimeņpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1. – 6.

ATBILDES

DARBA LAPA 1

- Izgudrojumi, kas atvieglo dzīvi, palīdz – 1, 2, 4
- Izgudrojumi, kas glābj dzīvību – 6, 9
- Izgudrojumi, kas izklaidē – 3, 5, 7, 8

DARBA LAPA 2

Lai izgudrojuma īpašnieks varētu aizliegt citiem sava izgudrojuma izmantošanu bez atļaujas, izgudrojumu aizsargā patents.

DARBA LAPA 5

A – Rubika kubs; B – Telefonu; C – Rentgens; D – Braila rakstam; E – Vara kniedēm

DARBA LAPA 6

Izgudrojumu aizsargā dokuments, ko sauc par patentu.

Darba lapa 1

Aplūko attēlus!
Klasificē attēlos redzamos izgudrojumus! Ieraksti skaitli pretī izgudrojumam (viens un tas pats skaitlis var atkārtoties)!

- Izgudrojumi, kas atvieglo dzīvi, palīdz
- Izgudrojumi, kas glābj dzīvību
- Izgudrojumi, kas izklaidē

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

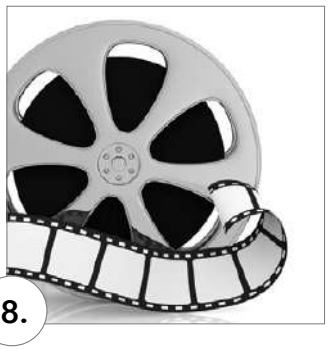
8.

9.

Darba lapa 2

Rati ar riteņiem tika izgudroti ap 3500. gadu p.m.ē. Mezopotāmijā, Indas ielejā un Centrāleiropā. Vispirms tiem bija cieti koka riteņi, bet ap 2000. gadu p.m.ē. kaujas ratiem izgudroja vieglākus riteņus ar spieķiem.

1. Analizē un salīdzini attēlus! Kas ir kopīgs, kas – atšķirīgs abiem transporta līdzekļiem!

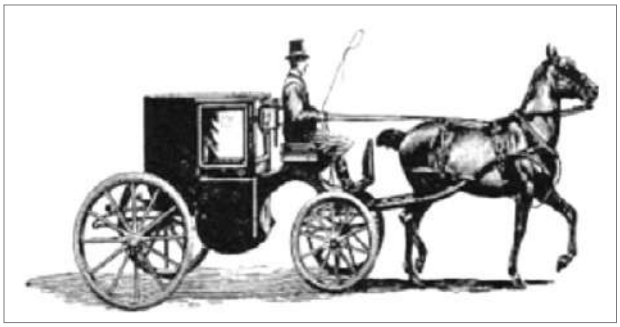

Kariete	Kopīgais	Automašīna

DARBA LAPAS 4. – 6. KLASEI

2. Uzraksti, kā šo izgudrojumu attīstība ir mainījusi ceļošanas iespējas!

3. Pabeidz teikumu!

Lai izgudrojuma īpašnieks varētu aizliegt citiem sava izgudrojuma izmantošanu, izgudrojumu aizsargā ar _____

Izgudrojums ir tehniskas jaunrades rezultātā izveidota jauna ierīce, viela vai paņēmiens.

Darba lapa 3

Lai radītu ko inovatīvu, izgudrotājs vispirms identificē problēmu. Pēc tam iegulda darbu, lai rastu šai problēmai risinājumu un to realizētu.

1. Nosauc 3 problēmas, kuras, tavuprāt, varētu rasties cilvēkam ar īpašām vajadzībām, ierodoties kafejnīcā!

2. Strādājiet pārī! Radiet kādu tehnisku risinājumu 1–2 problēmām, kas varētu uzlabot situāciju!

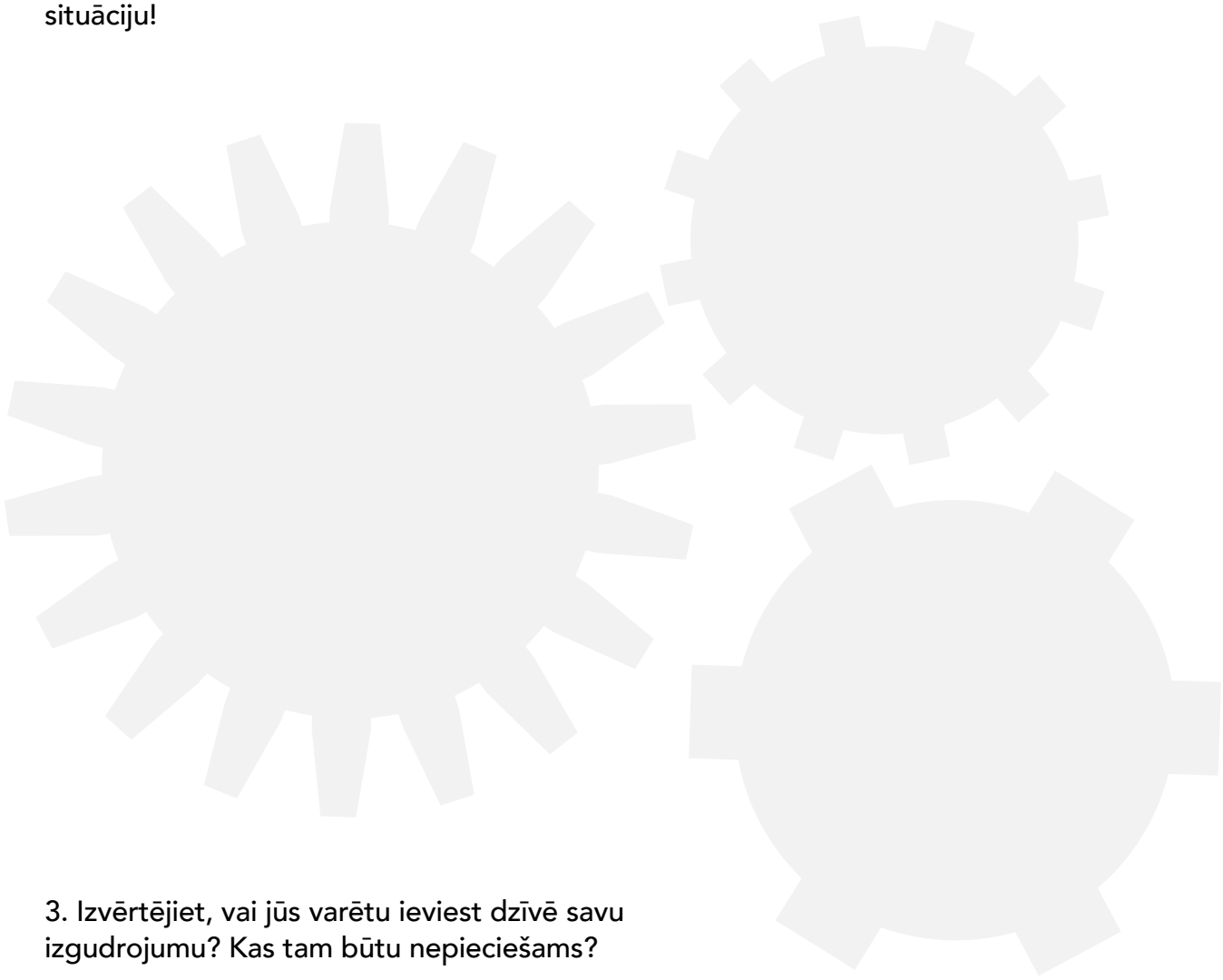

3. Izvērtējiet, vai jūs varētu ieviest dzīvē savu izgudrojumu? Kas tam būtu nepieciešams?

Izgudrojumi atvieglo mūsu dzīvi, tāpēc ir jāatbalsta jaunu izgudrojumu radīšana.

Darba lapa 4

1. Uzraksti 2–3 savus pienākumus mājās! Kāds būtu tavs piedāvātais risinājums, lai atvieglotu kādu no mājās veicamajiem pienākumiem?

2. Uzzīmē savu izgudrojumu!

Ja iepriekš publiski jebkādā veidā atklāsi savu izgudrojumu, to vairs nevarēs patentēt! Turi to slepenībā!

Darba lapa 5

1. Atrodi izgudrojumam īpašnieku!

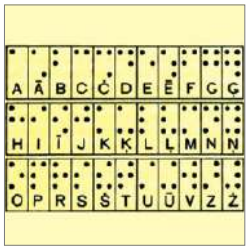

A. _____ ir nosaukts par godu tā izgudrotājam – Ungārijas arhitektūras profesoram un tēlniekam Erno Rubikam. Viņš to izgudroja 1976. gadā un nosauca par „Burvju kubu". Erno Rubiks savu izgudrojumu licenzēja 1980. gadā un pārdeva kompānijai "Ideal Toys", kas šo rotaļlietu ir pārdevis visā pasaulē vairākos simtos miljonu.

B. 1876. gadā skotu fiziķis Aleksandrs Bels izgudroja _____ . Sākumā gan izgudrojums neguva īpašu atzinību, bet tad Bels sāka apceļot ASV, lai reklamētu savu ģeniālo veikumu. Jau pēc diviem gadiem, 1878. gadā, Bels uzsāka masveida ražošanu.

C. Vairāki 19. gadsimta zinātnieki spēlējās ar caururbjošajiem stariem, kuri rodas, metālu apstarojot ar elektroniem. _____ nebija zināms līdz 1895. gadam, kad vācietis Vilhelms Rentgens mēģināja nolikt radiācijai priekšā visādus priekšmetus. Noliekot staru ceļā savu roku, viņš pamanīja savu rokas kaulu projekciju uz sienas.

D. 1809.gada 4. janvārī, mazā Francijas pilsētiņā, piedzima Luijs Brails. Zēns agrā bērnībā zaudēja redzi, kas noveda viņu pie jaunas ābeces meklējumiem. Apveltīts ar labām izgudrotāja spējām, Luijs Brails lika pamatus _____ .

E. ASV pilsētā Reno tika izgudrota džinsu bikšu vīļu nostiprināšana ar _____ , kuru izgudrojis Rīgā dzimis un uz Ameriku emigrējis skroderis Jēkabs Dāvis. Džinsu bikšu kniežu ražošanas procesu patentēja 1873. gada 20.maijā uz skrodera Dāvja un Sanfrancisko firmas "Levi Strauss & Co" vārda.

2. Atrodi un pieraksti informāciju par kāda izgudrojuma vēsturi!

_____

_____

_____

_____

_____

Darba lapa 6

1. Esi izgudrotājs! Turpini uzlabot esošos izgudrojumus!
Uzzīmē savu versiju, kā, tavuprāt, attēlotie priekšmeti izskatītos nākotnē!

2. Uzraksti, kā katra izgudrojuma attīstība ir mainījusi cilvēku dzīvi! Kāda nozīme ir izgudrojumu aizsardzībai?

	Agrāk	Mūsdienās	Nākotnē	Izgudrojuma nozīme

7. - 9. KLASEI

Jēdzieni	• Izgudrojums • Patents • Komercnoslēpums
Mērķi	Sniegt iespēju apgūt jaunas zināšanas par izgudrojumiem, to nozīmīgumu zinātnes un tehnikas progresā
Sasniedzamie rezultāti	• Izprot izgudrojumu nozīmi zinātnes progresā • Atrod un analizē informāciju • Izprot izgudrojumu aizsardzības morālos aspektus
Izmantotās mācību metodes	Informācijas meklēšana un analīze, pētījums, viedokļa pamatošana, darbs ar IKT resursiem, radošais darbs
Lietpratība	Kultūrpratība, medijpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1. – 3.

ATBILDES

DARBA LAPA 3

Kas ir patents?

1. Patents ir **dokuments**, kas neļaus citiem bez atļaujas izmantot tavu izgudrojumu.
2. Sākumā patentu **datubāzē** noskaidrojām, vai kāds tādu izgudrojumu jau nav patentējis.
3. Svarīgi atcerēties, ka informāciju par savu izgudrojumu jāpatur **noslēpumā** līdz pat patenta pieteikuma **iesniegšanai**.
4. Nevienam nestāsti par savu izgudrojumu, nepublicē internetā tā **aprakstus**, bildes vai **video**.

Ko tad var aizsargāt ar patentu?

5. Izgudrojumus, kas ir **jauni** vai kuriem piemīt kāds jauns **tehniskais efekts**.
6. Turklāt tiem jābūt rūpnieciski **izmantojamiem**.
7. Izgudrojums var būt gan ierīce, gan paņēmiens, viela vai vielu kompozīcija, kāds **bioloģisks** materiāls.

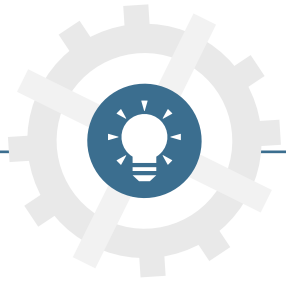

ATBILDES

Ko tad var aizsargāt ar patentu?

8. Ir lietas, ko nevar patentēt, piemēram, **datorprogrammas**, zinātniskas teorijas, **plānus**, noteikumus, matemātiskas metodes, nevar patentēt arī terapeitiskus vai **ķirurģiskus** paņēmienus.

Kā var iegūt patentu?

9. Ja vēlies savu izgudrojumu aizsargāt Latvijā, tad jāiesniedz pieteikums **Patentu valdē** ar izgudrojuma detalizētu aprakstu un zīmējumiem.

Vai par to ir jāmaksā?

10. **Jā**, par to ir jāmaksā, gan iesniedzot patenta **pieteikumu**, gan pēc tam, kad patents tiek piešķirts.

Cik ilgi darbojas patents?

11. Lai patents būtu spēkā, pēc tā iegūšanas par to ir jāmaksā **gada** maksa.

12. Maksimālais izgudrojuma aizsardzības periods ir **20** gadi.

Ko vēl ir svarīgi zināt par patentiem?

13. Vēl jāatceras, ka patenta aizsardzība darbojas tikai tajā valstī, kurā tas ir **piešķirts**.

14. Ja izgudrojums ir patentēts tikai **Latvijā**, citā valstī to var droši izmantot bez **atļaujas**.

Bet, ja es negribu, lai kāds zina, kā izgatavot manu izgudrojumu?

15. Tad paturi to **noslēpumā** un nemēģini iegūt patentu.

16. Patentu, kā jebkuru īpašumu, var **pārdot**, licencēt, **dāvināt**, mantot.

17. Patentu var izmantot arī **reklāmas** nolūkos, radot leģendu par savu izgudrojumu.

Darba lapa 1

Veic pētījumu par vienu no attēlā redzamajiem izgudrojumiem!

- Uzraksti, kādas ir tā funkcijas? Kā tas palīdz cilvēkiem?
- Ko šīs lietas vietā izmantoja, pirms tas tika izgudrots?
- Kādas ir pirmās atrodamās ziņas par šo izgudrojumu?
- Vai ir zināms šī izgudrojuma autors, ja ir, nosauc to!
- Vai un kā šis izgudrojums ir attīstījies/mainījies vēstures gaitā?
- Pievieno attēlus!
- Neaizmirsti norādīt izmantotos resursus!

Darba lapa 2

Noskaidro, kad, kur un kurš ir izgudrojis tev nozīmīgas lietas!
Ieskaties patentu datubāzē Espacenet – https://register.epo.org/advancedSearch – tajā pieejami vairāk nekā 140 miljonu patentu no visas pasaules

NB! Meklēšana pēc atslēgas vārdiem angļu valodā.

Tavs meklējuma objekts	Meklējuma rezultāts – patenta apraksts

Mūziķis Maikls Džeksons ir kāda savdabīga izgudrojuma autors. Dziesmas "Smooth Criminal" (www.youtube.com) horeogrāfijā M. Džeksons ar dejotāju grupu, izpildot dejas soļus, noliecas kustībā, kas šķiet pretrunā ar zemes pievilkšanās spēka likumiem, t.i., apmēram 45 grādu leņķī.

Ar ASV patentu US5255452 tiek aizsargāta metode un līdzekļi gravitācijas pārkāpšanas ilūzijas radīšanai – kurpes, kuru papēžos ir iestrādātas īpašas gropes. Aizāķējot papēžus pret grīdā iestrādātiem izciļņiem, dejotājs var noliekties, radot ilūziju par nepakļaušanos gravitācijas likumiem.

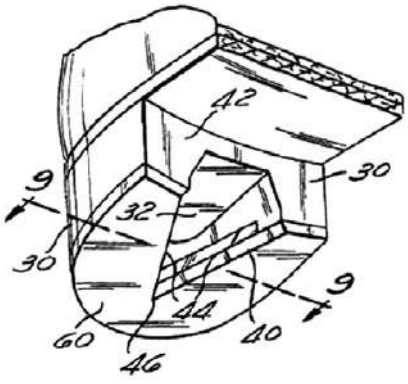

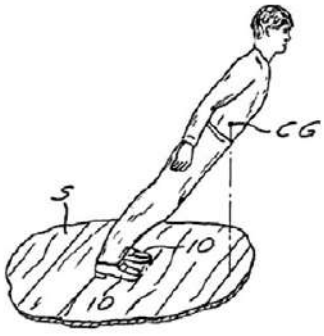

Šis patents publiskots Espacenet datubāzē. Lai apskatītu, publikācijas laukā jāievada: **US5255452**

Darba lapa 3

Skatoties animācijas filmu, ieraksti trūkstošos vārdus!

Kas ir patents?

1. Patents ir _____ , kas neļaus citiem bez atļaujas izmantot tavu izgudrojumu.

2. Sākumā patentu _____ noskaidrojām, vai kāds tādu izgudrojumu jau nav patentējis.

3. Svarīgi atcerēties, ka informāciju par savu izgudrojumu jāpatur _____ līdz pat patenta pieteikuma _____ .

4. Nevienam nestāsti par savu izgudrojumu, nepublicē internetā tā _____ , bildes vai _____ .

Ko tad var aizsargāt ar patentu?

5. Izgudrojumus, kas ir _____ vai kuriem piemīt kāds jauns _____ _____ .

6. Turklāt tiem jābūt rūpnieciski _____ .

7. Izgudrojums var būt gan ierīce, gan paņēmiens, viela vai vielu kompozīcija, kāds _____ _____ materiāls.

Vai ir kaut kas, ko nevar patentēt?

8. Ir lietas, ko nevar patentēt, piemēram, _____ , zinātniskas teorijas, _____ , noteikumus, matemātiskas metodes, nevar patentēt arī terapeitiskus vai _____ paņēmienus.

Kā var iegūt patentu?

9. Ja vēlies savu izgudrojumu aizsargāt Latvijā, tad jāiesniedz pieteikums _____ _____ ar izgudrojuma detalizētu aprakstu un zīmējumiem.

DARBA LAPAS 7. – 9. KLASEI

Vai par to ir jāmaksā?

10. _____ , par to ir jāmaksā, gan iesniedzot patenta _____ , gan pēc tam, kad patents tiek piešķirts.

Cik ilgi darbojas patents?

11. Lai patents būtu spēkā, pēc tā iegūšanas par to ir jāmaksā _____ maksa.

12. Maksimālais izgudrojuma aizsardzības periods ir _____ gadi.

Ko vēl ir svarīgi zināt par patentiem?

13. Vēl jāatceras, ka patenta aizsardzība darbojas tikai tajā valstī, kurā tas ir _____ .

14. Ja izgudrojums ir patentēts tikai _____ , citā valstī to var droši izmantot bez _____ .

Bet, ja es negribu , lai kāds zina, kā izgatavot manu izgudrojumu?

15. Tad paturi to _____ un nemēģini iegūt patentu.

16. Patentu, kā jebkuru īpašumu, var _____ , licencēt, _____ _____ , mantot.

17. Patentu var izmantot arī _____ nolūkos, radot leģendu par savu izgudrojumu.

10. – 12. KLASEI

Jēdzieni	• Izgudrojums • Patents • Komercnoslēpums
Mērķi	Sniegt iespēju apgūt jaunas zināšanas par izgudrojumiem, to nozīmīgumu zinātnes un tehnikas progresā
Sasniedzamie rezultāti	• Analizē informāciju un pamato savu viedokli par izgudrojumu nozīmīgumu zinātnes progresā • Izprot izgudrojumu aizsardzības morālos aspektus
Izmantotās mācību metodes	Venna diegramma, tests, darbs ar informāciju, informācijas meklēšana un analīze, pētījums, darbs ar IKT resursiem, radošais darbs
Lietpratība	Kultūrpratība, medijpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1. – 3.

ATBILDES

DARBA LAPA 1

Atbildes	Jautājuma burts
fiziski ķermeņi (ierīces, vielas, organismi)	A
augu šķirnes	C
jābūt jaunam, jāatbilst izgudrojuma līmenim, jābūt rūpnieciski izmantojamam	B
fizikālas darbības (paņēmieni, lietošana)	A
Eiropas Patentu iestāde (EPO)	H
kopsavilkumu	D
ārstēšanas metodes	C
Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (WIPO)	G
patents ir zināms novērtējums un var kalpot kā reklāma	I
zinātniskas teorijas	C
patenti bagātina sabiedrības kopējās tehniskās zināšanas	E
datorprogrammas	C
patentpilnvarnieks	F
informācijas apmaiņu starp zinātniekiem	E
zīmējumus, plānus vai diagrammas	C
lielas priekšrocības konkurencē un iespēja nopelnīt	I
matemātiskas metodes	C
iespēju nodot citiem tiesības izmantot patentu (licencēt)	I
iespēju izvairīties no pētījumu atkārtošanās	E
detalizētu izgudrojuma aprakstu	D

Darba lapa 1

Piedāvātajām atbildēm pievieno atbilstošā jautājuma burtu!

Jautājumi

A Kas var būt patentu objekti?
B Kādam ir jābūt izgudrojumam, lai tam piešķirtu patentu?
C Ko nevar patentēt?
D Kādu informāciju ietver patents?
E Ko gūst sabiedrība no patentiem?
F Kas var palīdzēt patenta reģistrēšanas procesā?
G Kas ir *WIPO*?
H Kas ir *EPO*?
I Kāds labums no patenta ir tā īpašniekam?

Atbildes	Jautājuma burts
fiziski ķermeņi (ierīces, vielas, organismi)	
augu šķirnes	
jābūt jaunam, jāatbilst izgudrojuma līmenim, jābūt rūpnieciski izmantojamam	
fizikālas darbības (paņēmieni, lietošana)	
Eiropas Patentu iestāde	
kopsavilkumu	
ārstēšanas metodes	
Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija	
patents ir zināms novērtējums un var kalpot kā reklāma	
zinātniskas teorijas	
patenti bagātina sabiedrības kopējās tehniskās zināšanas	
datorprogrammas	
patentpilnvarnieks	
informācijas apmaiņu starp zinātniekiem	
zīmējumus, plānus vai diagrammas	
lielas priekšrocības konkurencē un iespēja nopelnīt	
matemātiskas metodes	
iespēju nodot citiem tiesības izmantot patentu (licencēt)	
iespēju izvairīties no pētījumu atkārtošanās	
detalizētu izgudrojuma aprakstu	

Darba lapa 2

1. Izlasi avotus A un B!

A VEF *Minox* fotoaparāts

1937. gadā Valsts Elektrotehniskā Fabrika (VEF) sāka ražot pasaulē pirmo miniatūro fotoaparātu VEF *Minox*. To izgudroja rīdzinieks Valters Caps.

VEF *Minox* bija pilnīgi jauna veida fotoaparāts, kas pateicoties tā vienkāršībai un lietošanas ērtībai, ne tikai veicināja amatieru fotogrāfiju, bet pavēra pilnīgi jaunas iespējas. Ar šo miniatūro fotoaparātu, bez jebkādām papildus palīgierīcēm, var iegūt attēlu, kas ir ass un dod labu kontrastu 20 cm attālumā. Tas padarīja to pievilcīgu arī slepeno dienestu aģentiem, kas jo īpaši slavē to par spēju nofotografēt dokumentus ātri, bez īpašām tehniskām grūtībām un ar pirmšķirīgu kvalitāti. Lielāko daļu *Minox* fotoaparātu vienmēr ir iegādājušies visnotaļ miermīlīgi pircēji.

Minox radīšana un ražošana bija notikums ne tikai Latvijā, bet arī apvērsums pasaules fotorūpniecībā. Vienlaicīgi ar ražošanas sagatavošanu VEF pieteica patentu uz *Minox* konstrukciju, kurā kā izgudrotājs minēts Valters Caps.

B Bezpilotu lidaparāts *AirDog*

Latvijā radīts pasaulē pirmais bezpilotu lidaparāts *AirDog*, kas autonomi seko un filmē tā lietotāju. Tas atvieglo slēpotāju, snovotāju, ūdens sportistu, motobraucēju un citu aktīvo sporta veidu cienītāju filmēšanu.

AirDog darbības princips ir vienkāršs – sportists uz rokas vai pie ķiveres piestiprina pulti, kurai seko nelielais četru rotoru lidaparāts. Lai nodrošinātu sekošanu, tiek izmantoti sarežģīti algoritmi, GPS, barometrs un citas sistēmas sastāvdaļas.

Latviešu uzņēmuma SIA „Helico Aerospace Industries" komanda izveidojusi pasaulē pirmo bezpilota lidaparāta tehnoloģiju ar pašsekošanas funkciju. Līdzīgus lidaparātus ar *GoPro* kamerām bieži izmanto ekstrēmo sporta veidu cienītāji, lai iemūžinātu sevi no malas.

Uzņēmuma komandas vadošais pētnieks Iļja Nevdahs stāsta, ka jaunā, Latvijā radītā, bezpilota lidaparāta *AirDog* galvenā priekšrocība ir tā, ka kameru nav jāvada ar kādu milzīgu pulti vai jātur rokā pašam sportistam.

„Iztēle ir daudz svarīgāka par zināšanām. Zināšanas ir ierobežotas, turpretī iztēle aptver visu pasauli, stimulējot procesus un veicinot evolūciju."

—— *Alberts Einšteins*

DARBA LAPAS 10. – 12. KLASEI

2. Analizē un salīdzini informāciju, kas abiem izgudrojumiem ir atšķirīgs, kas – kopīgs!

A

B

VEF *Minox* fotoaparāts	Kopīgais	*Air Dog* bezpilota lidaparāts

Darba lapa 3

Uzņēmums SIA „Primekss" nodarbojas ar industriālo betona grīdu ieklāšanu un citu betona konstrukciju veidošanu. Uzņēmums ir viens no pasaules vadošajiem uzņēmumiem industriālo betona grīdu izbūves nozarē. Sadarbība ar vadošajām tehniskajām augstskolām Latvijā, Dānijā, Vācijā, Norvēģijā, Somijā un ASV, kā arī investīcijas pētniecībā, uzņēmumam ļāvušas izstrādāt unikālu risinājumu – bezšuvju betona grīdu ieklāšanas tehnoloģiju „PrimeComposite". To izmanto plānu, izturīgu, intensīvai lietošanai paredzētu grīdu seguma izveidei noliktavās un citās industriālās ēkās. Minētā tehnoloģija ļauj vairāk nekā par 30% samazināt CO_2 izmešu daudzumu, kas rodas betona ražošanas procesā.

SIA „Primekss" ir padarījis betonu daudz kvalitatīvāku un ilgmūžīgāku, lai noliktavu, rūpnīcu, lielveikalu grīdas, daudzstāvu māju pamati, sienas, tilti, infrastruktūras būves būtu drošākas, ātrāk un izdevīgāk uzbūvējamas.

Izgudrojumi, kas ir tehnoloģijas „PrimeComposite" pamatā, ir aizsargāti ar nacionālajiem un starptautiskajiem patentiem.

1. Izlasi Ievas Andersones raksta „Patentēšanas iespējas un ieguvumi būvniecībā" fragmentu!

„Primeks" uzņēmumu grupai pieder gan nacionālais Latvijas, gan daudzu citu valstu patenti uz izgudrojumu, kas paredz īpaša sastāva kompozītbetona grīdu būvniecību. Šīs grīdas ir izvēlējušies daudzi pasaulslaveni zīmoli, ieskaitot "Volvo", "John Deere", „Skanska". „Primekss" gan pats nodarbojas ar šāda veida grīdu būvniecību, gan izsniedz licences un pārrauga grīdas ieklāšanas darbus, ko atbilstoši licencei veic vadošie grīdu būves uzņēmumi visā pasaulē. Šajā pavasarī uzņēmums pamanīja, ka kāds cits būvnieks savā interneta mājaslapā piedāvā pakalpojumu, kura apraksts ir ļoti līdzīgs aizsargātajam izgudrojumam. Ja uzņēmums nebūtu saņēmis patentu, atliktu tikai kost pirkstos un cerēt, ka konkurentam īsto recepti līdz galam tomēr nav izdevies saprast. Taču, tā kā „Primekss" piederēja patents, uzņēmums nolēma nekavējoties vērsties tiesā un pieprasīt noteikt pagaidu aizsardzības līdzekļus, apķīlājot konkurenta mantu, piemēram, betonēšanas iekārtas. Interesanti, ka šajā lietas stadijā faktiski nebija iespējams pilnībā konstatēt, vai konkurents patiešām reāli ir izmantojis aizsargāto betona sastāvu un spēj šādas grīdas uzbūvēt, vai arī tikai sola to darīt interneta mājas lapā. Šādu informāciju iespējams iegūt tikai lietas izskatīšanas gaitā, piemēram, lūdzot tiesu izprasīt no pretējās puses dokumentus, līgumus ar klientiem un citus pierādījumus. Par laimi, šajā lietā tik tālu nenonāca, jo pietika ar pieteikumu tiesā, lai konkurents piekristu izlīguma sarunām. Abi uzņēmumi bija pietiekami prātīgi, lai neizvēlētos tiesāties. Tā vietā tika noslēgts izlīgums, konkurents izņēma no savas interneta vietnes pakalpojuma aprakstu, kas atgādināja izgudrojumu, un apņēmās nepārkāpt patentu, bet patenta īpašnieks atteicās no turpmākās tiesvedības. Diez vai tik ātrs lietas risinājums būtu iespējams, ja izgudrojums nebūtu aizsargāts ar patentu.

Žurnāls „Latvijas Būvniecība", Nr.6 (2015, nov./dec.), 24.-25.lpp.

2. Kādi ieguvumi ir uzņēmumam SIA „Primekss", patentējot savus izgudrojumus? Kāpēc?

3. PREČU ZĪMES

Preču zīme ir apzīmējums, kas palīdz atšķirt viena uzņēmuma preci/pakalpojumu no citu uzņēmumu radītajiem produktiem.
Preču zīme palīdz esošajiem pircējiem atrast produktu atkārtoti, un, ja preču zīme ir pievilcīga, tā arī palīdz piesaistīt jaunus klientus.

Preču zīme ar tās vizuālo izskatu un vārdisko, idejisko saturu ir viena no svarīgākajām uzņēmēja atpazīstamības veicinātājām.
Pateicoties iegūtai reputācijai, preču zīme izsauc atmiņā jau kādreiz nopirktu kvalitatīvu preci vai pakalpojumu un liek pircējam no jauna to izvēlēties.

Preču zīmes priekšrocības

Preču zīmes īpašnieks var aizliegt citiem izmantot tādu pašu vai sajaucami līdzīgu preču zīmi saistībā ar tādām pašām vai līdzīgām precēm un pakalpojumiem. Ar aizsargātu preču zīmi uzņēmējs paaugstina savu konkurētspēju.

Kad preču zīme kļūst plaši pazīstama, to mēdz dēvēt par zīmolu. Zīmolus atpazīst uzreiz, pat tad, ja uzņēmums vai produkta nosaukums ir paslēpts.

1.

2.

Preču zīmju veidi

- **Vārdiskas**, ko veido tikai vārdi vai burti, cipari vai citas standarta tipogrāfiskās zīmes vai to kombinācijas/s. Arī reklāmas saukļi ir vārdiskas preču zīmes.

ĒNU DIENA

3.

KRISTAPS PORZIŅĢIS

4.

#ZEMESGARŠA

5.

TU ESI TAS, KO TU LASI

6.

POSITIVUS

7.

FORUM CINEMAS

8.

- **Figurālas**, ja tajā izmantotas nestandarta rakstzīmes, īpaša stilizācija vai izkārtojums, vai grafisks elements vai krāsa. Šajā kategorijā ietilpst zīmes, kas sastāv tikai no grafiskiem elementiem, un zīmes, kas sastāv no vārdiskiem un grafiskiem elementiem.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16. 17. 18. 19.

- **Telpiskas** – preces vai tās iesaiņojuma forma, trīsdimensiju apjoms.

20.

21.

- **Īpašu veidu jeb speciālas** – krāsas tonis, skaņas, melodijas, kustības.

„Radio SKONTO" džingls

22.

Gandrīz visiem uzņēmumiem ir preču zīme. Daudzi uzņēmumi reģistrē pat vairākas preču zīmes.

Preču zīmi var pārdot, dāvināt, ieķīlāt vai novēlēt mantojumā.
To var nodot lietošanā citai personai uz licences, franšīzes līguma pamata (proti – iznomāt), gūstot par to atlīdzību.

Franšīze ir komercpilnvarojums, līgums, ar ko izstrādājuma ražotājs tā ražošanas licenci un preču zīmi pārdod citam uzņēmumam.

Aprakstoša ir tāda preču zīme, kas raksturo kādas produkta īpašības. Ja uzņēmums ražo ābolu sulu, tas nevar reģistrēt preču zīmi „Ābols" attiecībā uz sulu. "Ābols" tikai norāda, kādu sulas veidu ražo uzņēmums. Savukārt preču zīmi „Ābols" var reģistrēt attiecībā uz datoriem, jo vārds „ābols" neapraksta šādu preci.

Nedrīkst monopolizēt apzīmējumu, kas tikai raksturo preces vai pakalpojumus, kurus uzņēmums piedāvā. Šādiem apzīmējumiem saimnieciskā darbībā jābūt pieejamiem ikvienam.

VISLABĀKAIS SALDĒJUMS

MELODIJA TAVAM TELEFONAM

Maldinoša ir tāda preču zīme, kas pircēju maldina par preces kvalitāti un izcelsmi, piemēram, Latvijā ražots.

ALPU SIERS

Amorāla ir tāda preču zīme, kurā iekļauti nepieklājīgi vārdi, arī tādi, kas izsauc negatīvas asociācijas.

MIRIS

Nevar reģistrēt valsts simbolus (valsts karogu, ģerboni un himnu) un heraldiku.

Heraldiskos simbolus ir tiesības lietot valsts pārvaldes institūcijām un pašvaldībām, un Preču zīmju likumā noteikts, ka valsts simbolu iekļaušana preču zīmē nav atļauta bez īpašas kompetentas institūcijas atļaujas.

Aprakstošas, maldinošas un amorālas preču zīmes nevar reģistrēt!

Ja preču zīmi vēlas aizsargāt ārzemēs – jāpārliecinās, ka citās valodās preču zīme nav aprakstoša vai amorāla.

Konkurenti nedrīkst pārdot preces ar tādu pašu preču zīmi. Ieguvējs vienmēr būs tas, kurš savu preču zīmi pieteicis reģistrācijai agrāk.

Ko darīt, ja kādam jau pieder preču zīme, kuru citi vēlas reģistrēt?

Ja preču zīme ir jau reģistrēta, tās īpašnieks var aizliegt citam komersantam lietot preču zīmi, kura ir identiska vai pārāk līdzīga viņa preču zīmei un attiecas uz tādām pašām vai līdzīgām precēm un pakalpojumiem.

Jāpārbauda datubāzes un jāpārliecinās, ka preču zīme ir pietiekami atšķirīga no citām. Datubāzes pieejamas Patentu valdes tīmekļvietnē – https://www.lrpv.gov.lv/lv/precu-zimes/datubazes

Lai pārliecinātos, vai attiecīgā preču zīme jau nav Latvijā aizsargāta, jāpārbauda sekojošas datubāzes:

PATENTU VALDES
PREČU ZĪMJU
DATUBĀZE

eSearch plus
The EUIPO's database access

Madrid Monitor

TMview

Datubāzēs ietverts milzīgs skaits preču zīmju, kas potenciāli varētu „draudēt" jaunās preču zīmes pieteicējam, tādēļ informācija par šīm preču zīmēm var būt ļoti noderīga.

Nedrīkst lietot preču zīmi, ko jau reģistrējis cits!

Tāpat ieteicams pārbaudīt, vai apzīmējums, ko vēlas aizsargāt, ir pieejams kā domēna vārds un profila nosaukums sociālo mediju vietnēs (piemēram, *Instagram*, *Facebook*, *Snapchat*), kas tiek izmantoti, lai attīstītu biznesu.

Starp citu, kā preču zīmi var reģistrēt arī interneta adresi (domēna vārdu). Ja domēns satur reģistrētu preču zīmi, tas ir krietni spēcīgāks konkurences apstākļos.

23.

24.

25.

26.

Var pastāvēt līdzīgas preču zīmes, ja tās attiecas uz atšķirīgām precēm vai pakalpojumiem!

Wenden, kas piedāvā mēbeles un *Venden* – minerālūdeņus un citus bezalkoholiskos dzērienus.

27.

28.

„Radošs darbs vislabāk plaukst labvēlīgas kritikas un radošas vides gaisotnē."

Viljams T.Breidijs

Vai preču zīme darbojas visā pasaulē?

Preču zīmju tiesības ir stingri teritoriālas. Aizsardzību visā pasaulē nenodrošina neviena preču zīmes reģistrācija. Zīme jāreģistrē konkrētās valstīs vai reģionos.

Patentu valde

Preču zīme ir aizsargāta tajā valstī, kurā tā ir reģistrēta. Preču zīmes reģistrāciju Latvijā veic Patentu valde.

WIPO
WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION

Pastāv iespēja reģistrēt starptautisko preču zīmi un ar vienas reģistrācijas starpniecību nodrošināt preču zīmes reģistrāciju daudzās valstīs.

To piedāvā Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) administrētā Madrides sistēma.

EUIPO
EIROPAS SAVIENĪBAS INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA BIROJS

Eiropas Savienības preču zīme nodrošina aizsardzību visās Eiropas Savienības valstīs. To reģistrē Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojā (EUIPO).

Uzņēmēji izvēlas tās valstis, kur plānots preces tirgot.
Sākumā tas parasti ir vietējais tirgus. Latvijas uzņēmēji preču zīmes reģistrācijai vispirms izvēlas Latviju un tikai tad, ja paredzēts preces eksportēt, izvēlas reģistrēt preču zīmi arī eksporta valstīs.

Pirms preču zīmes reģistrācijas ir jāizlemj:

- Ko reģistrēt (apzīmējums)?
- Kurām precēm/pakalpojumiem reģistrēt?
- Kur reģistrēt (valstis, teritorijas)?

„Tikai tie, kas izdara absurdus mēģinājums, spēs sasniegt neiespējamo."

Alberts Einšteins

Preču zīmes reģistrācija Latvijā

Latvijā preču zīmes reģistrē Patentu valde.

Pirms reģistrācijas jāpārliecinās, ka izvēlētā preču zīme atšķiras no citām! Jāpārbauda, vai šāda vai ļoti līdzīga preču zīme jau nav reģistrēta.

Patentu valdes tīmekļvietnē – www.lrpv.gov.lv/precu-zimes/datubazes pieejamas datubāzes, kurās atrodamas visas Latvijā aizsargātās preču zīmes.

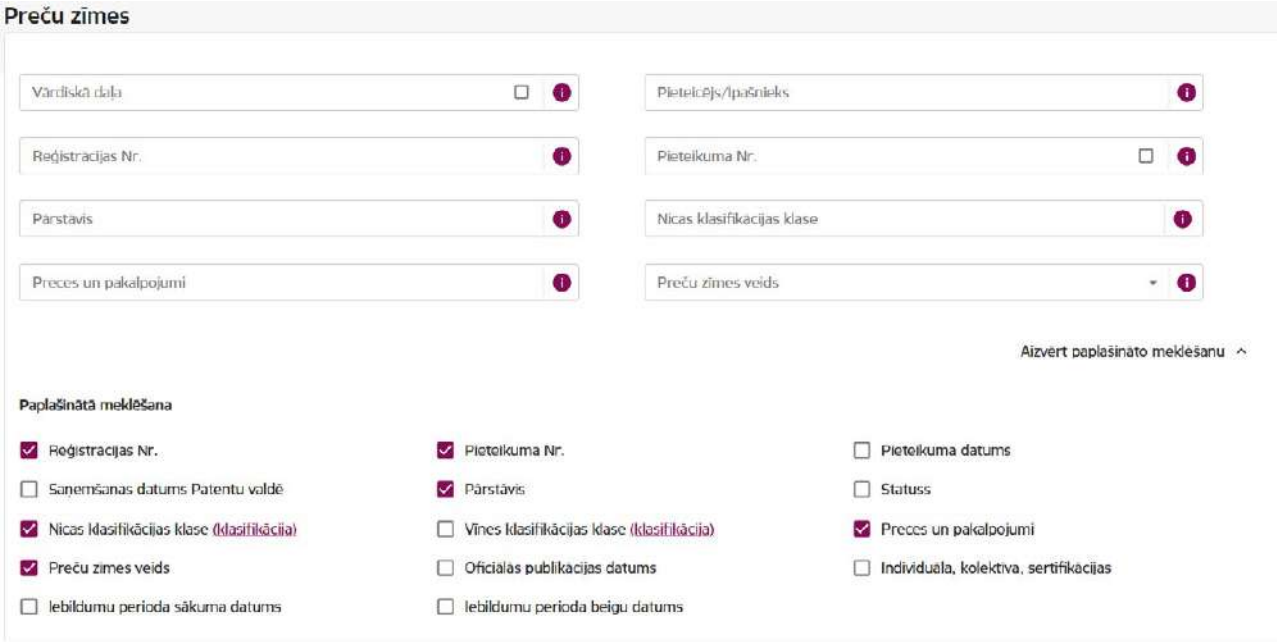

Meklēšanas laukā „Vārdiskā daļa" jāievada preču zīmes nosaukums. Veiksmīgākam meklējumam, ieteicams kombinēt meklēšanas kritērijus.

Jāaizpilda preču zīmes pieteikuma veidlapa, kurā jānorāda:

- kam pieder preču zīme – uzņēmumam vai fiziskai personai (šī informācija tiek publiskota un tai vienmēr jābūt aktuālai, lai nebūtu šaubu, kam pieder preču zīme)
- skaidrs preču zīmes attēlojums
- preces un pakalpojumi – nosaukti tā, lai citi saprastu, uz kurām precēm un pakalpojumiem attiecas preču zīme.
  Tie jāklasificē atbilstoši Nicas klasifikācijai, kur preces un pakalpojumi ir iedalīti 45 klasēs.

Preču zīmes pieteikumu var iesniegt:

- personīgi – Patentu valdē
- elektroniski tiešsaistē – Patentu valdes tīmekļvietnē (www.lrpv.gov.lv)
- nosūtot pa pastu
- e-pastā ar elektronisko parakstu

Preču zīmes reģistrācijas izmaksas Latvijā

Iesniedzot pieteikumu Patentu valdē, par preču zīmes reģistrāciju būs jāmaksā vismaz 185 EUR

Praktiskai palīdzībai noderēs arī faktu lapa – Preču zīme

(210)	Pieteikuma Nr.	M-15-259
(220)	Pieteikuma datums	25.02.2015
(181)	Spēkā esības paredzamais termiņš	25.02.2025
(531)	Vīnes klasifikācijas klase	26.4.3; 26.4.22; 27.5.24; 29.1.15
	Iebildumu periods	Iebildumu perioda sākuma datums: 20.07.2015 — Iebildumu perioda beigu datums: 20.10.2015
(540)	Zīmes atveidojums	
	Vārdiskā daļa	PICA LULU PIZZA
(551)	Individuāla, kolektīva, sertifikācijas	Individuāla
(550)	Preču zīmes veids	Figurāla
(591)	Krāsu apraksts	melns, zaļš, oranžs, zils, sarkans, dzeltens
(730)	Pieteicējs/īpašnieks	PIZZA LULU, SIA, Audēju iela 8, Rīga, LV-1050, LV
(511)	Nicas klasifikācijas klase	30 picas, to skaitā atdzesētas picas, neizceptas picas, ēšanai gatavas picas, pārlocītas picas, saldētas picas un svaigas picas; ēšanai gatavas maltītes picas veidā, cikstāk tās ietvertas šajā klasē 39 gatavu ēdienu un dzērienu piegāde; ēdienu piegāde no restorāniem 43 ēdienu sagatavošana un piegāde pēc pasūtījuma; ēdināšanas nodrošināšana; ātrās aplkalpošanas kafejnīcu nodrošināšana ar ēdieniem; ēdināšana, arī ēdināšana, kas paredzēta izbraukumiem un ārpus telpām

Reģistrēta preču zīme.
Skats no Patentu valdes preču zīmju datubāzes.

Simbolu ® var lietot blakus reģistrētai preču zīmei, lai tādā veidā brīdinātu konkurentus, ka preču zīme ir reģistrēta.

Vai preču zīme obligāti jāreģistrē?

Lietot var arī nereģistrētu zīmi, ciktāl tā neskar citas preču zīmes tiesību lauku.

Zīmes reģistrācija nav obligāts zīmes lietošanas priekšnoteikums. Tomēr nekad nevar būt drošs, ka kāds cits tīši vai netīši neizveido ko ļoti līdzīgu. Ja kāds to kopēs, būs sarežģītāk pierādīt preču zīmes tiesības.

Preču zīme ietekmē pārdošanas apjomu un līdz ar to arī peļņu.

Preču zīme ir preces kvalitātes un drošuma garantija.

Preču zīmes reģistrācija ir spēkā 10 gadus, to var atjaunot atkārtoti uz jaunu darbības periodu.

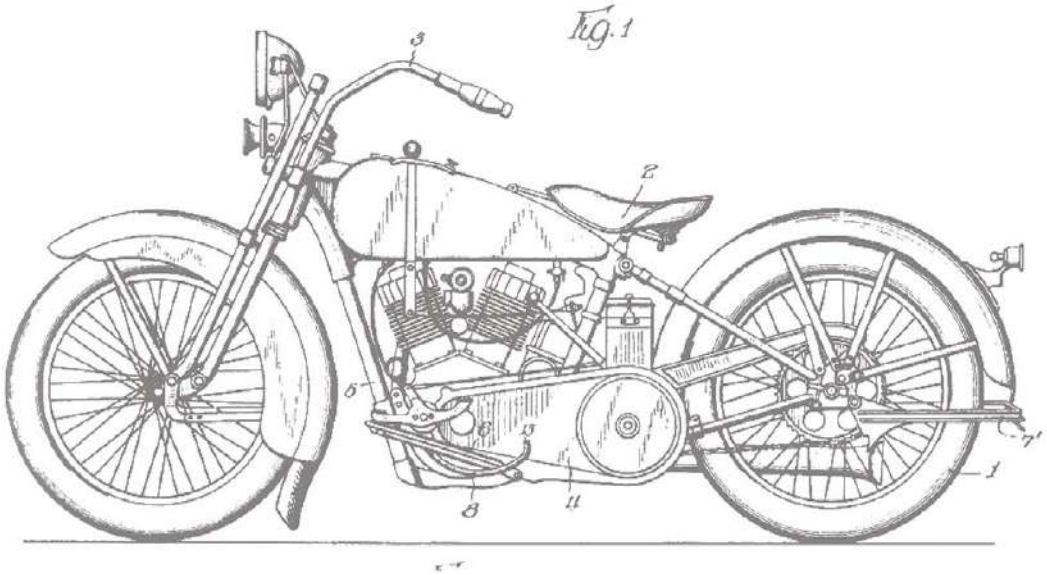

„Nekas patiesi vērtīgs nerodas nedz no godkāres, nedz kailas pienākuma apziņas; tas drīzāk rodas no mīlestības un ziedošanās cilvēkiem un objektīvām lietām."

—— *Alberts Einšteins*

„Mums tik daudz pieder, cik mēs paši ar savām rokām varam nopelnīt, paši ar savu garu uzcelt, paši ar savu prātu izgudrot, paši izdāvāt un beidzot – paši savā sirdī izturēt. Pazuduši esam, ja gaidām, lai citi mūs celtu, atzītu, stiprinātu, aizstāvētu un aplaimotu."

—— *Zenta Mauriņa*

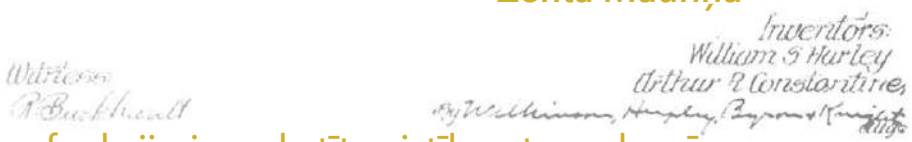

„Radošu cilvēku funkcija ir saskatīt saistību starp domām, lietām vai izteiksmes formām, kas var šķist pilnīgi dažādas, un apvienot tās jaunās formās, tā ir spēja savienot šķietami nesavienojamo."

—— *Viljams Plomers*

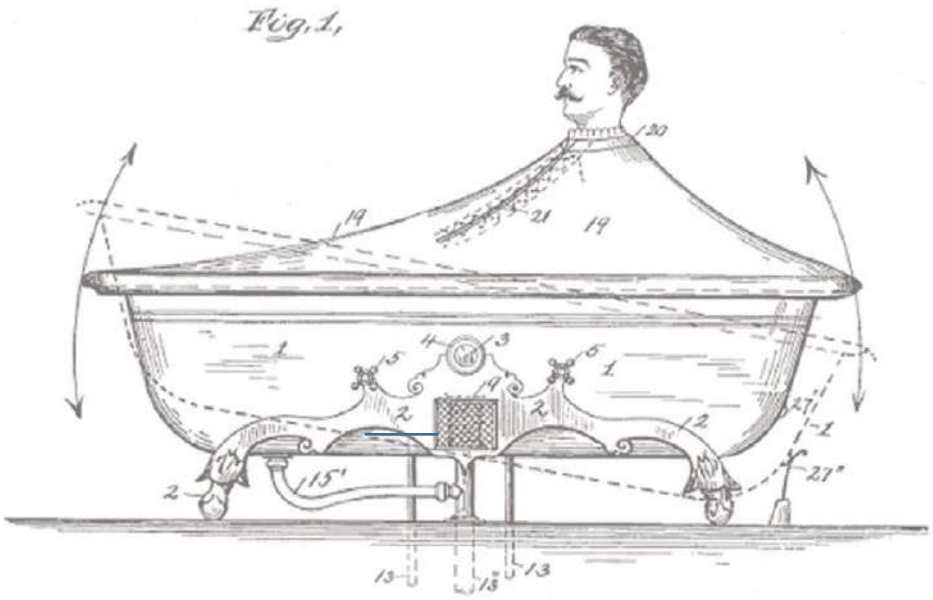

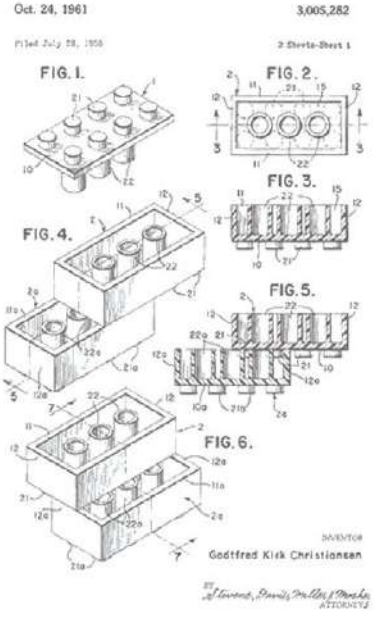

1. - 3. KLASEI

Jēdzieni	• Preču zīme
Mērķi	Sniegt informāciju par preču zīmēm, to veidiem un aizsardzību
Sasniedzamie rezultāti	• Saprot, kas ir preču zīme • Atpazīst preču zīmju veidus, izmantojot paraugu • Ir guvis izpratni par preču zīmes nepieciešamību
Izmantotās mācību metodes	Jēdzienu atpazīšana, radošais darbs, spēle
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2., spēle

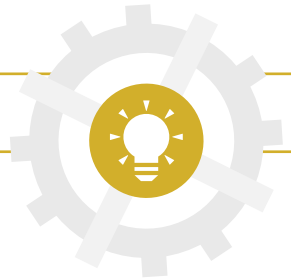

ATBILDES

DARBA LAPA 1

1. VĀRDISKA
2. TELPISKA
3. FIGURĀLA

Spēle „Atpazīsti preču zīmi!"

Spēli var sākt, ja piedalās vismaz divi dalībnieki.
Spēles gaita:

- Uzkāpjot uz spēles lauciņa ar **preču zīmes attēlu**, jānosauc vismaz viens produkts vai pakalpojums ar šādu preču zīmi.
- Par katru nosaukto preču zīmi spēlētājs saņem 1 punktu. Ja dalībnieks nezina atbildi, iespēju iegūt punktu vai punktus iegūst nākamais spēlētājs, kurš atrodas pa labi.

Iespēja iegūt 2 papildus punktus ir, ja var nosaukt kādu citu preču zīmi šādai precei vai pakalpojumam. Piemēram, *AirBaltic* sniedz lidojumu pakalpojumus, bet *Wizzair* vai *Ryanair* arī sniedz šādu pakalpojumu, vai *Cido* ražo ābolu sulu, bet ir arī *Gutta*, *Spilva* sulas.

- Uzkāpjot uz lauciņa ar **jautājuma zīmi**, atbildi uz jautājumu, kas ir apzīmēts ar atbilstošā lauciņa numuru.
- Par katru pareizu atbildi var saņemt 2 punktus. Ja dalībnieks nezina atbildi, iespēju iegūt punktu vai punktus iegūst nākamais spēlētājs, kurš atrodas pa labi.
- Dalībnieks, nokļūstot uz **finiša** lauciņa ir nopelnījis lielāko punktu skaitu un iegūst sertifikātu – PREČU ZĪMJU EKSPERTS.

1. airBaltic 29.	*AirBaltic* ir aviokompānija, kas sniedz pasažieru pārvadāšanas pakalpojumus
2. **Kas ir preču zīme?**	Apzīmējums, kas palīdz atšķirt viena uzņēmuma preci/pakalpojumu no citu uzņēmumu produktiem
3. MILZU! 30.	Gardu un veselīgu graudaugu pārslu reģistrēts zīmols

SPĒLE „ATPAZĪSTI PREČU ZĪMI!"

4.	31.	Telekomunikāciju pakalpojumu sniedzējs
5.		Preču zīmi var reģistrēt Patentu valdē
6.	32.	*Brain Games* ir vadošais galda spēļu uzņēmums Baltijā
7.		Izlaid gājienu!
8.	33.	Gaļas produktu ražotājs
9.	**Vai preču zīmi noteikti ir jāreģistrē?**	Nē
10.		Pavirzies 3 lauciņus uz priekšu!

SPĒLE „ATPAZĪSTI PREČU ZĪMI!"

11.	FORUM CINEMAS 34.	Kinoteātris
12.	RŪDOLFS 35.	*Rūdolfs* ražotie *BIO* produkti nodrošina kvalitatīvu, ekoloģiski tīru, pilnvērtīgu pārtiku ar augstu uzturvērtību un bez mākslīgām piedevām
13.	Grindex 36.	Medikamentu ražotājs
14.	**Kādas tiesības ir preču zīmes īpašniekam?**	Vienīgajam izmantot savu preču zīmi un aizliegt citiem to izmantot
15.	Ādažu ĪSTIE ČIPSI 37.	Sāļo uzkodu un čipsu ražotājs
16.	Lāči ANNO 1993 38.	Maizes ceptuve, konditoreja, veikali, ēdināšanas pakalpojumi
17.	**Kur lieto simbolu ® ?**	Simbolu var lietot blakus reģistrētai preču zīmei

SPĒLE „ATPAZĪSTI PREČU ZĪMI!"

18. 39.	Maizes un konditorejas ražošanas uzņēmums
19. **Nosauc vārdisku preču zīmi!**	*IKEA* *BMW* *1188* *Tu esi tas, ko tu lasi!*
20. 40.	Dzērienu ražotājs Latvijā
21.	Tev ir jāiet 2 lauciņi atpakaļ!
22. 41.	Grāmatnīcas un mūsdienīgu mācību līdzekļu, uzziņu literatūras, saistošu bērnu grāmatu, kā arī pasaules bestselleru un oriģinālliteratūras izdošana
23. **Kam var piederēt preču zīme?**	Tiesības uz preču zīmi var iegūt – juridiska persona, fiziska persona, vairākas personas vienlaicīgi (kopīpašums)

SPĒLE „ATPAZĪSTI PREČU ZĪMI!"

24. 42.	Šokolādes un šokolādes produktu ražotājs
25.	Tev ir iespēja iegūt papildus punktus – izvēlies jebkuru spēles lauciņu un atbildi uz jautājumu! Pēc tam turpini spēli!
26. 43.	Kosmētisko līdzekļu ražotājs no dabīgām izejvielām
27.	LABI VEIKTS! SASKAITI PUNKTUS! VAI ESI IEGUVIS PREČU ZĪMJU EKSPERTA TITULU?

Iespējamie spēles varianti

- Piedāvātās preču zīmes un jautājumus var izmantot kā spēļu kartiņas, kuras spēles dalībnieki pēc kārtas paceļ, raksturo, kādu pakalpojumu sniedz vai kādas preces ražo minētās preču zīmes īpašnieki atbild uz jautājumu.
- Skolotājs šos attēlus piedāvā prezentācijas veidā – vienā slaidā attēls, otrā – paskaidrojums.

„Bez izkoptas dizaina un vizuālās valodas produkts / zīmols ir mēms un, iespējams, neveiksmīgs".

—— AS „Madara Cosmetics" izveidotāja Lotte Tisenkopfa-Iltnere

Darba lapa 1

1. Apskati attēlu!

2. Uzraksti, kādas preču zīmes attēlotas uz tavā mugursomā vai penālī esošajiem priekšmetiem (grāmatām, pildspalvām, zīmuļiem, flomāsteriem, u.c.)

3. Pārī vai grupā izveidojiet preču zīmju sarakstu vienam produktam, piemēram, zīmuļiem, mugursomām. Noskaidrojiet to un pierakstiet!

4. Kura viena produkta preču zīme ir vairākiem skolēniem?

5. Sagatavo īsu stāstījumu – kāda, tavuprāt, ir nozīme preču zīmei?

Preču zīme ir apzīmējums, kuru lieto, lai atšķirtu viena uzņēmuma preces vai pakalpojumus no citiem.

Darba lapa 2

1. Atšifrē burtu jūkli un uzraksti preču zīmes veidu!

1. ADĀVRISK _____
2. ATILPSKE _____
3. RĀLGUAFI _____

2. Zem attēla ieraksti atbilstošo skaitli preču zīmju veidam!

ĒNU DIENA

MANILLA

_____ _____ _____

3. Atrodi un uzraksti/uzzīmē vēl trīs citus preču zīmju veidu piemērus!

Spēle „Atpazīsti preču zīmi!”

STARTS

1. airBaltic	2. KAS IR PREČU ZĪME?	3. MILZU!	4. bite
5. KUR VAR REĢISTRĒT PREČU ZĪMI?	6. BRAIN GAMES WWW.BRAIN-GAMES.COM	7. IZLAID GĀJIENU!	8. REĀLS CĪSIŅŠ
9. VAI PREČU ZĪMI NOTEIKTI IR JĀREĢISTRĒ?	10. IZLAID GĀJIENU!	11. PAVIRZIES 3 LAUCIŅUS UZ PRIEKŠU!	12. FORUM CINEMAS
13. RŪDOLFS	14. Grindex	15. KĀDAS TIESĪBAS IR PREČU ZĪMES ĪPAŠNIEKAM?	16. Ādažu
17. Lāči ANNO 1993	18. KUR LIETO SIMBOLU ®?	19. LIEPKALNI	20. NOSAUC VĀRDISKU PREČU ZĪMI!
21. Cido	22. TEV IR JĀIET 2 LAUCIŅI ATPAKAĻ!	23. ZVAIGZNE ABC	24. KAM VAR PIEDERĒT PREČU ZĪME?
25. 1870 Laima	26. Tev ir iespēja iegūt papildus punktus – izvēlies jebkuru spēles lauciņu un atbildi uz jautājumu! Pēc tam turpini spēli!	27. MĀDARA	28. LABI VEIKTS! SASKAITI PUNKTUS, VAI ESI IEGUVIS PREČU ZĪMJU EKSPERTA TITULU?

FINIŠS

4. – 6. KLASEI

Jēdzieni	• Preču zīme
Mērķi	Sniegt informāciju par preču zīmēm, to veidiem un aizsardzības nozīmīgumu uzņēmējam un patērētājam
Sasniedzamie rezultāti	• Zina, kas ir preču zīme • Atpazīst dažādus preču zīmju veidus, prot tos grupēt • Izprot, kāda nozīme ir preču zīmei • Pamato preču zīmju nozīmīgumu
Izmantotās mācību metodes	Domu karte, jēdzienu skaidrojums un analīze, grupēšana, viedokļa pamatošana, radošais darbs, jautājumi un atbildes, sintēze
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1. – 4.

ATBILDES

DARBA LAPA 1

FORUM CINEMAS – vārdiska

– figurāla

– figurāla

– skaņu zīme

– telpiska

– figurāla

– figurāla

Darba lapa 1

Papildini domu karti! Uzraksti preču zīmes veidu!
(Vārdiska, figurāla, telpiska, skaņu zīme).

FORUM CINEMAS

MANILLA
DIZAINA PAPĪRLIETAS

KLASE

Preču zīmes var būt...

Darba lapa 2

1. Apskati preču zīmes

2. Sameklē zināmas, līdzīgas preču zīmes, kurās attēloti: dzīvnieki, augi, putni, debess ķermeņi! Iepazīstini ar rezultātiem klasesbiedrus!

Darba lapa 3

1. Uzraksti 3 - 4 savas rakstura īpašības, par kurām tu vēlētos pastāstīt citiem!

2. Izveido logo, kas tevi raksturotu!

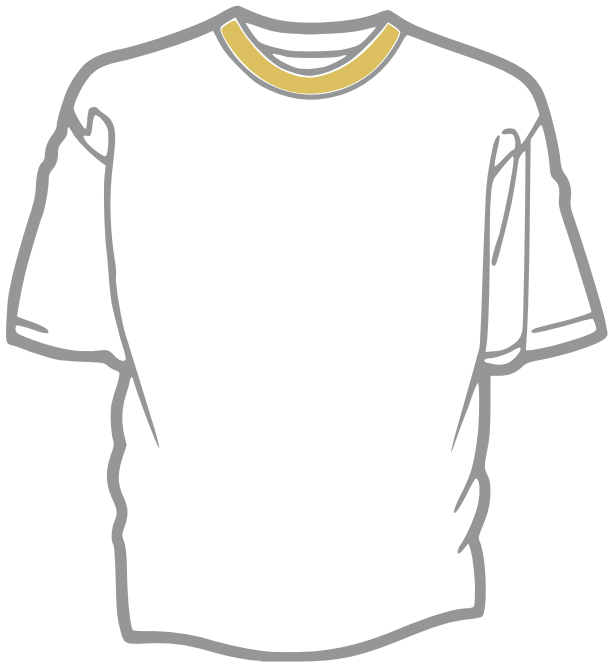

Preču zīme / logo pastāsta vairāk nekā vārdi!
Tiesības uz preču zīmi var piederēt jebkurai personai, pat tad, ja šai personai vēl nepieder uzņēmums.

Darba lapa 4

1. Skolēni Miķeļdienas gadatirgum ir sagatavojuši dažādas preces – žāvētus ābolus, grāmatzīmes, cepumus, auduma somas, ziepes, pērļu rokassprādzes utt.

Pēc izvēles, vienam no attēlā redzamajiem produktiem, uzzīmē savu preču zīmi!

2. Uzraksti 3 iemeslus, kāpēc produktam tomēr būtu vēlama preču zīme!

A _____

B _____

C _____

Kādai jābūt labai preču zīmei?

- Atšķirīgai no citām preču zīmēm!
- To ir viegli izlasīt, uzrakstīt, izrunāt un iegaumēt!
- Nav pārāk gara!
- Neizraisa nelāgas asociācijas!

7. - 9. KLASEI

Jēdzieni	• Preču zīme
Mērķi	Sniegt informāciju par preču zīmēm, to veidiem un aizsardzību, kā arī par preču zīmju reģistrācijas nepieciešamību, reģistrācijas procesu, darbības teritoriju un laiku
Sasniedzamie rezultāti	• Izprot un pamato preču zīmju lomu • Radoši izmanto iegūtās zināšanas • Pamato preču zīmes lomu mārketingā • Atrod informāciju un to analizē • Izprot preču aizsardzības ētiskos aspektus
Izmantotās mācību metodes	Darbs ar tekstu, jēdzienu skaidrojums un analīze, viedokļa pamatošana, radošais darbs ar informāciju, jautājumi un atbildes, sintēze, krustvārdu mīkla
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1. – 5.

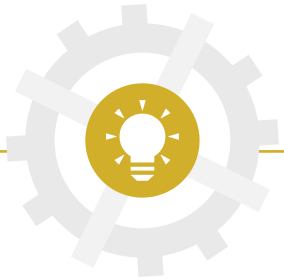

ATBILDES

DARBA LAPA 1

1. no citu uzņēmumu produktiem
2. un pakalpojumiem
3. preces kvalitāti
4. atšķirīga
5. Patentu valde
6. reģistrējis
7. atpazīstamības
8. arī peļņu
9. reputācijas

DARBA LAPA 5

Vertikāli	Horizontāli
4. Atšķirīgām	1. Patentu valde
5. Drošību	2. Zīmolu
6. Var	3. Jā
7. *WIPO*	5. Desmit
	8. R

DARBA LAPA 6

Patiess (**P**) – 1., 3., 4., 5., 7., 9., 13.

Aplams (**A**) – 2., 6., 8., 10., 11., 12.

Darba lapa 1

Pabeidz teikumus, izmantojot piedāvātos vārdus!

Patentu valde, reputācijas, pakalpojumiem, atšķirīga, arī peļņu, citu uzņēmumu precēm, reģistrējis, atpazīstamības, preces kvalitāti

1. Preču zīme ir apzīmējums, kas palīdz atšķirt viena uzņēmuma preci/pakalpojumu no _____ .

2. Preču zīmes īpašnieks var aizliegt citiem izmantot savu preču zīmi saistībā ar tādām pašām vai līdzīgām precēm un _____ .

3. Maldinoša ir preču zīme, kas pircēju maldina par _____ un izcelsmi.

4. Jāpārbauda datubāzes un jāpārliecinās, ka preču zīme ir pietiekami _____ _____ no citām.

5. Latvijā preču zīmes reģistrē _____ .

6. Bez atļaujas nedrīkst lietot preču zīmi, ko _____ jau cits!

7. Preču zīme ar tās vizuālo izskatu un vārdisko, idejisko saturu ir viens no svarīgākajiem uzņēmēja _____ veicinātājiem.

8. Preču zīme ietekmē pārdošanas apjomu un līdz ar to _____ .

9. Viltotāji nelikumīgi izmanto vai kopē pazīstamas preču zīmes, lai pārdotu neīstas preces, maskējoties aiz atpazīstamu preču zīmju _____ .

Darba lapa 2

1. Apskati brokastu pārslu piedāvājumu veikalā!
Izvēlies vienu no piedāvātajiem produktiem!

2. Uzraksti, ko izvēlējies! _____

3. Novērtē, preču zīmes lomu savā izvēlē!

○ neietekmē ○ mazliet ietekmē ○ ļoti ietekmē

4. Pamato savu izvēli! _____

_____

_____

_____

5. Uzraksti vēl citu brokastu pārslu ražotāju preču zīmju piemērus!

_____

_____

Darba lapa 3

1. Apskati sporta apavu piedāvājumu veikalā!
Izvēlies vienu no piedāvātajiem produktiem!

2. Uzraksti, ko izvēlējies! _____

3. Novērtē, preču zīmes lomu savā izvēlē!

○ neietekmē ○ mazliet ietekmē ○ ļoti ietekmē

4. Pamato savu izvēli! _____

_____

_____

_____

5. Uzraksti vēl citu sporta apavu ražotāju preču zīmju piemērus!

_____

_____

Darba lapa 4

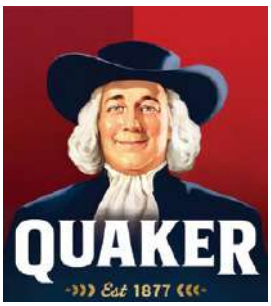

„Ja šo uzņēmumu sadalītu, es tev atdotu zemi un rūpnīcas, bet sev paņemtu zīmolus un preču zīmes, un būtu veiksmīgāks nekā tu."

/Džons Stjuarts, Quaker oats Company vadītājs no 1922. gada līdz 1953. gadam/

1. Izpēti un analizē informāciju!
Uzraksti, kāda ir preču zīmes loma pircējam un kāda – uzņēmējam!

Pircējam _____

_____

Uzņēmējam _____

_____

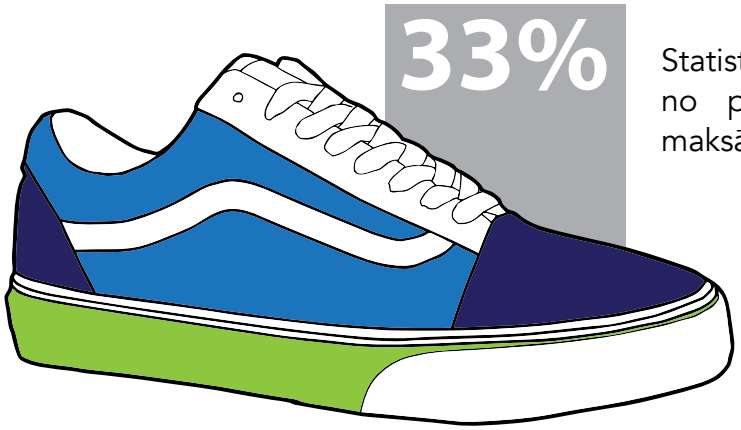

Statistika vēsta, ka pat 33% no populāro apavu cenas maksājam par zīmolu

2. Sameklē tīmekļvietnē https://interbrand.com/best-global-brands/ jaunāko informāciju par populārākajiem zīmoliem pasaulē!

3. Noskaidro, cik šobrīd vērti dažādi populāri zīmoli pasaulē, piemēram, *Coca-Cola*, *Apple*, *Nike*!

_____

_____

Darba lapa 5

1. Risini krustvārdu mīklu!

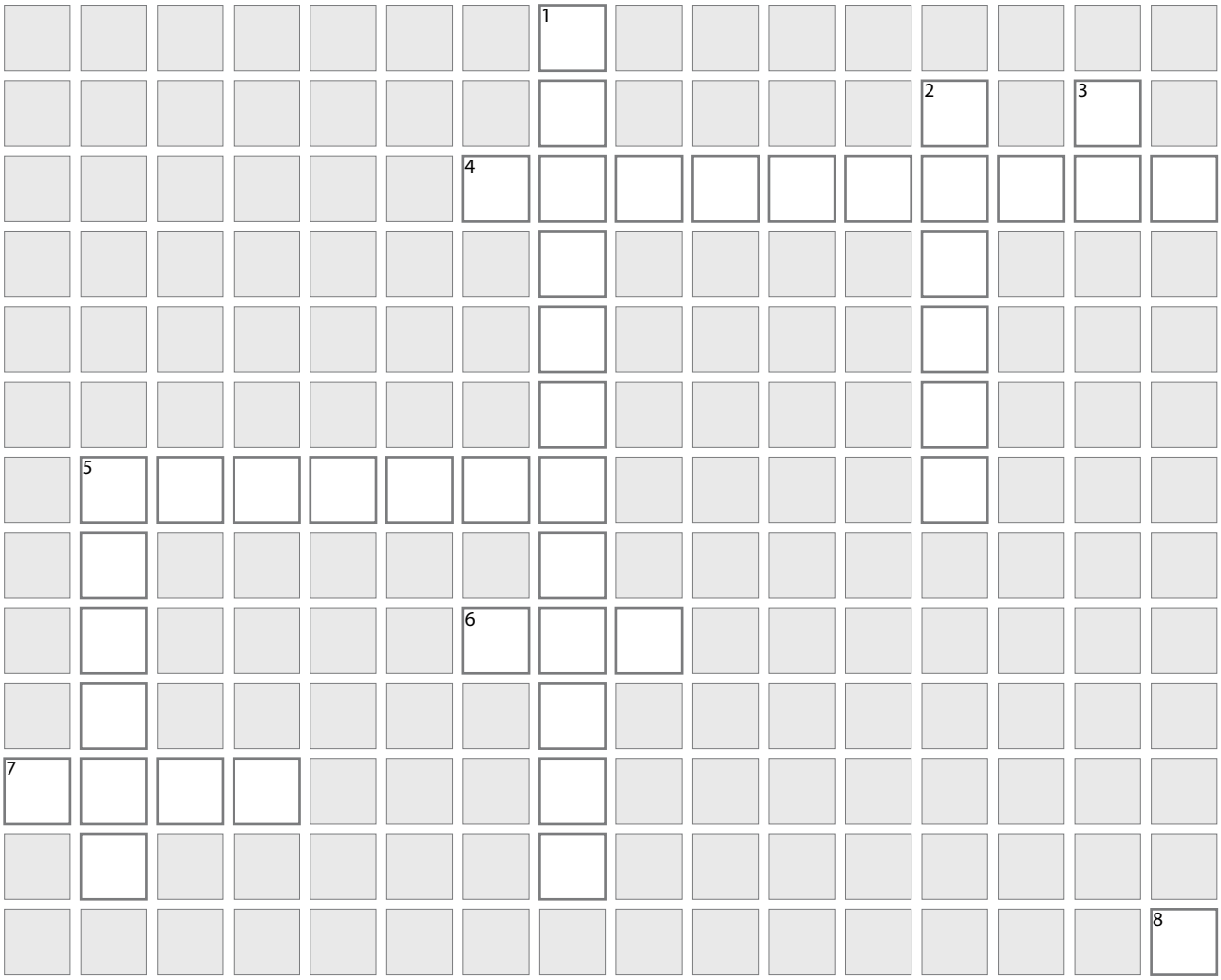

Horizontāli

4. Kurām precēm var pastāvēt līdzīgas preču zīmes?

5. Ko garantē preču zīme?

6. Vai reģistrētu preču zīmi var pārdot, dāvināt, novēlēt mantojumā?

7. Kā sauc organizāciju, kura piedāvā reģistrēt starptautisko preču zīmi? (Nosaukuma saīsinājums angļu valodā)

Vertikāli

1. Kas Latvijā reģistrē preču zīmes?

2. Plaši pazīstama preču zīme var izveidoties par _____

3. Vai par preču zīmes reģistrāciju ir jāmaksā?

5. Cik gadus ir spēkā preču zīmes reģistrācija?

8. Kādu simbolu var lietot blakus spēkā esošai reģistrētai preču zīmei?

2. Papildini krustvārdu mīklu ar saviem jautājumiem un atbildēm!

Darba lapa 6

Apgalvojums ir patiess (P) vai aplams (A)!

1. Preču zīmi izmanto, lai varētu atšķirt viena uzņēmuma preces vai pakalpojumus no cita uzņēmuma precēm vai pakalpojumiem. _____

2. Preču zīmes nav dažādas. _____

3. Preču zīmes var būt telpiskas. _____

4. Preču zīme veicina uzņēmuma atpazīstamību. _____

5. Lai aizsargātu preču zīmi, tā ir jāreģistrē Patentu valdē. _____

6. Reģistrētas preču zīmes īpašniekam nav tiesības aizliegt citiem komercdarbībā lietot identisku vai līdzīgu apzīmējumu, saistībā ar identiskām vai līdzīgām precēm vai pakalpojumiem. _____

7. Patentu valdes tīmekļvietnē ir norādīts, kas jādara, lai reģistrētu preču zīmi. _____

8. Lai preču zīmi varētu reģistrēt tai nav jāatšķiras no citām preču zīmēm. _____

9. Meklējumus par preču zīmi var veikt preču zīmju datubāzēs. _____

10. Tikai Latvijā reģistrēta preču zīme aizsargā preci arī ārvalstīs. _____

11. Preču zīmi var aizsargāt uz 15 gadiem. _____

12. Lai citi zinātu, ka preču zīme ir aizsargāta, tai blakus liek apzīmējumu „A". _____

13. Reģistrētu preču zīmi var pārdot, dāvināt, novēlēt mantojumā, to var izmantot kā ķīlu vai iznomāt. _____

draugiem.lv #ZEMESGARŠA

10. - 12. KLASEI

Jēdzieni	• Preču zīme
Mērķi	Pilnveidot zināšanas un prasmes par preču zīmēm, to veidiem un aizsardzību, preču zīmju reģistrācijas nepieciešamību, reģistrācijas procesu, darbības teritoriju un laiku, kā arī veicināt izpratni par rūpnieciskā īpašuma aizsardzības nozīmīgumu
Sasniedzamie rezultāti	• Atrod informāciju, kā un kur var reģistrēt preču zīmi, saprot reģistrācijas procesu • Atpazīst preču zīmju piemērus Latvijā un pasaulē • Izprot preču zīmes nozīmi • Radoši izmanto iegūtās zināšanas, anlizē piedāvāto informāciju • Izmanto IKT informācijas meklēšanai un pamatošanai • Pauž atbildīgu nostāju par rūpnieciskā īpašuma aizsardzības nozīmīgumu
Izmantotās mācību metodes	Darbs ar tekstu, jēdzienu skaidrojums un analīze, viedokļa pamatošana, radošais darbs, darbs ar informāciju, meklēšana un pielietošana, jautājumi un atbildes, sintēze, videomateriāla analīze
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1. – 3.

Darba lapa 1

Patentu valde un Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera izveidojusi apbalvojumu „Gada preču zīme". Apbalvošana parasti notiek 26. aprīlī – Pasaules Intelektuālā īpašuma dienā. Šī diena tiek svinēta katru gadu, to organizē Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (*WIPO*).

Apbalvojuma mērķis

- Godināt Latvijas uzņēmējus, kuri saskata rūpnieciskā īpašuma aizsardzības sistēmas radītās priekšrocības uzņēmumu ilgtermiņa konkurētspējas un produktivitātes paaugstināšanā
- Veicināt Latvijas izcelsmes uzņēmējdarbības attīstību
- Veicināt izpratni par rūpnieciskā īpašuma aizsardzības nepieciešamību.

Vairāk par konkursa norisi – https://www.lrpv.gov.lv/lv/konkursa-norise

1. Noskaidro, kas šogad saņēmuši apbalvojumus nominācijā „Gada preču zīme Latvijai" un „Gada preču zīme pasaulei"!

Vairāk par laureātiem – https://www.lrpv.gov.lv/lv/ieprieksejo-gadu-konkursa-laureati

2. Iepazīsties ar šogad konkursam pieteiktajām preču zīmēm! Kam tu piešķirtu savu simpātijas balvu? Kāpēc?

Darba lapa 2

2016. gada 3. septembrī Riodežaneiro (Brazīlija) noslēdzās Kārļa Bardeļa un Ginta Barkovska brauciens airu laivā „Linda" pāri Atlantijas okeānam. Viņi četrarpus mēnešos veica aptuveni sešus tūkstošus kilometru. Startējuši 4. maijā Namībijas pilsētā Ludericā, abi drosminieki cerēja attālumu līdz Rio nobraukt simts dienās un paspēt uz vasaras Olimpisko spēļu atklāšanu, taču, iepriekš neparedzēto, okeānā valdošo vēju un straumju dēļ, tur nonāca vien pēc Paralimpisko spēļu slēgšanas, pēc 142 dienām.

(Foto no www.boredofborders.com arhīva).

1. Kuru uzņēmumu preču zīmes ir redzamas uz laivas?

DARBA LAPAS 10. - 12. KLASEI

2. Kādus produktus vai pakalpojumus piedāvā uzņēmumi?

Uzņēmumi	Produkti / pakalpojumi

3. Pamato, kāpēc uzņēmumiem bija izdevīgi izvietot savas preču zīmes uz laivas?

Preču zīme ar tās vizuālo izskatu un vārdisko, idejisko saturu ir viens no svarīgākajiem uzņēmēja atpazīstamības veicinātājiem. Preču zīme ir būtisks mārketinga instruments un pamats uzņēmuma tēla un labās slavas veidošanai.

Darba lapa 3

1. Izlasi informāciju!

Šajā logo redzami divi burti – V un W. V apzīmē *Volks*, kas nozīmē *tauta*, bet W apzīmē *Wagen*, kas nozīmē *mašīna*.

Pasaules slavenā Japānas kompānijas *Toyota* logo parāda trīs lokus. Katrs no šiem lokiem nozīmē sirdi – klienta sirdi, produkta sirdi un tehnoloģijas mūžīgā kāpuma sirdi. Šajā kompānijā viss notiek caur sirdi.

Iespējams, cilvēki, kuri ir iepirkušies *Amazon*, ir padomājuši, ko nozīmē bultiņa, kas redzama viņu logo. Šī bultiņa norāda no burta A uz burtu Z, kas norāda, ka uzņēmumā *Amazon* ir atrodams viss. Ja ieskatās, tad bultiņa veido arī smaidu.

2. Izvēlies produktu, kas tev ļoti patīk, un izveido tam savu preču zīmi!

3. Uzraksti „savu stāstu" izvēlētajai preču zīmei!

Radot jaunu preču zīmi, atceries, ka galvenais preču zīmes nolūks – būt pietiekoši atšķirīgai no citām!
Turklāt, ja preču zīmi vēlēsies reģistrēt – skaties, lai tā nav produktu aprakstoša, neapzīmē ko nelāgu un neietver valsts aizsargātos simbolus!

4. DIZAINPARAUGI

Arī paši vienkāršākie, mūsdienās plaši ražotie, priekšmeti un lietas reiz tika rūpīgi izstrādāti. Rūpnieciskais dizains apvieno dizainu, tehnoloģiju un inženieriju, lai radītu lietas, kas ne tikai labi izskatās, bet arī ikdienā ir funkcionālas un viegli lietojamas.

Ikdienas priekšmeti tiek nemitīgi uzlaboti. Jaunie dizaini bieži atspoguļo modes ietekmi vai kādu mākslas virzienu, tos ietekmē arī jaunu tehnoloģiju parādīšanās, kas uzlabo lietu funkcionalitāti un komfortu.

Ļoti bieži, izvēloties preci, patērētājs uzmanību vispirms pievērš tās ārējam veidolam. Pateicoties dizainam, izstrādājums kļūst individuāls un atpazīstams, tas padara izstrādājumu pievilcīgu, tādējādi palielinot tā komerciālo vērtību – šī iemesla dēļ tas ir reģistrējams.

Izcila tehniskā inovācija un lielisks dizains ir savstarpēji saistīti. Dizainparaugi būtiski ietekmē produktu lietošanu un estētiskās īpašības, un padara produktu efektīvāku, pievilcīgāku, kas atbilst mūsu nemitīgi mainīgajām vajadzībām.

Dizainparaugs ir izstrādājuma (vai tā daļas) ārējais veidols – vizuālais iespaids, ko rada šī izstrādājuma forma, krāsa, rotājums vai citas īpatnības, kas to padara individuāli atšķirīgu.

Dizainparaugs attiecas uz izstrādājuma ārējo izskatu (kopumā vai arī tikai uz kādu tā daļu), nevis izstrādājuma tehniskajām pazīmēm.

Līdztekus reģistrācijai vai neatkarīgi no tās, dizainparaugu var aizsargāt kā dizaina darbu atbilstoši Autortiesību likumam.

Dizainparaugs attiecas uz izstrādājuma ārējo izskatu, nevis izstrādājuma tehniskajām pazīmēm.

Dizainparaugu piemēri

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Dizainparauga reģistrācijas nepieciešamība

Kāpēc ir jāreģistrē dizainparaugs?

Reģistrēta dizainparauga īpašnieks var aizliegt citiem bez atļaujas izmantot savu dizainparaugu. Dizainparauga reģistrācijas īpašnieks pret pārkāpēju var vērsties tiesā.

Dizainparaugs lietai rada tirgū papildu vērtību un pasargā to no kopēšanas un viltošanas dēļ izraisītiem zaudējumiem.

Dizainparaugs ir aizsargāts tikai tajā valstī, kurā tas ir reģistrēts. Aizsardzību Latvijā var iegūt, reģistrējot to Patentu valdē. Par Latvijā spēkā esošajām dizainparaugu reģistrācijām informāciju var iegūt Patentu valdes tīmekļvietnes sadaļā „Datubāzes".

Vairāk informācijas – www.lrpv.gov.lv/lv/dizainparaugi/datubazes

PATENTU VALDES
DIZAINPARAUGU
DATUBĀZE

eSearch plus
The EUIPO's database access

Hague Express

DesignView

Dizainparaugam jābūt:

Jaunam – jāpiesaka reģistrācijai 12 mēnešu laikā no dienas, kad dizains pirmoreiz publiskots (izpausts sabiedrībai)

Ar individuālu raksturu – ja tā kopiespaids ir atšķirīgs no jau publiskotiem dizaina risinājumiem

Dizainparaugi būtiski ietekmē produktu:

- noietu tirgū
- estētiskās īpašības
- efektivitāti, pievilcību, kas atbilst mūsu nemitīgi mainīgajām vajadzībām

Dizainparaugu aizsardzības ilgums

Dizainparaugu reģistrē uz 5 gadiem. Termiņam beidzoties, reģistrāciju var atjaunot uz jaunu 5 gadu periodu. Tā aizsardzība var ilgt līdz 25 gadiem.

Ko darīt, ja autors iedvesmojies no citu darbiem?

Daudzi dizaineri min citus autorus un to darbus, kas iedvesmojuši radīt. Tomēr, ja dizains ir pārāk līdzīgs cita īpašnieka dizainam – to var apstrīdēt. Ja apzināti ir kopēts svešs dizains, tad var piemērot krimināLsankcijas.

Dizainparauga pieteikuma iesniegšana

Dizainparauga pieteikumu var iesniegt ne vēlāk kā 12 mēnešu laikā pēc tā pirmās publiskošanas jeb izpaušanas sabiedrībai.

To sauc par labvēlības periodu, un šajā laikā dizainers var pārbaudīt savu dizainu tirgū un izlemt, vai vēlas to reģistrēt.

7.

8.

Dizainparauga reģistrācija

Patentu valde

Dizainparaugs ir aizsargāts tikai tajā valstī, kur tas ir reģistrēts. Dizainparaugu reģistrāciju Latvijā veic Patentu valde.

Ja dizainparaugu reģistrē Latvijā, tad ekskluzīvas tiesības uz dizainparaugu ir tikai Latvijā, taču nevar aizliegt izmantot dizainparaugu citās valstīs. Tāpēc, ja tiek plānots produktu izplatīt arī citviet pasaulē, tad dizainparaugs jāreģistrē visās šajās valstīs.

Plašāku aizsardzību piedāvā:

EUIPO
EIROPAS SAVIENĪBAS INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA BIROJS

Kopienas dizainparauga reģistrācija – https://www.euipo.europa.eu/lv Kopienas dizainparaugi tiek reģistrēti Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojā (*EUIPO*) Alikantē (Spānija), un reģistrācija attiecas vienlaikus uz visām ES dalībvalstīm.

Pirms reģistrācijas pieteikuma iesniegšanas, pieteicējam ir jāpārbauda, vai līdzīgs dizainparaugs nav reģistrēts kādā no ES dalībvalstīm. Latvijas teritorijā Kopienas dizainparaugam un Latvijā reģistrētam dizainparaugam ir vienādas tiesības.

WIPO
WORLD
INTELLECTUAL PROPERTY
ORGANIZATION

Dizainparauga starptautiskā reģistrācija – www.wipo.int – Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (*WIPO*). Hāgas nolīguma Ženēvas akts.

Latvijas dizainparaugu pieteicēji var izmantot šī līguma garantētās priekšrocības un ar vienu reģistrācijas pieteikumu nodrošināt dizainparaugam aizsardzību visās pieteicēja izvēlētajās Ženēvas akta dalībvalstīs.

Lai reģistrētu dizainparaugu Latvijā, jāiesniedz pieteikums reģistrējošā iestādē – Patentu valdē.

Pieteikumā jānorāda:

- īpašnieka vārds vai nosaukums,
- dizainera vārds vai nosaukums,
- izstrādājuma nosaukums,
- jāpievieno produkta attēli – kvalitatīvas fotogrāfijas vai skaidri zīmējumi, kas attēlo visas dizainparauga īpatnības.

Ir ļoti svarīgi reģistrācijai iesniegt kvalitatīvus attēlus. Ja izstrādājums ir telpisks, varbūt nepieciešami vairāki attēli, kuros izstrādājums ir attēlots no dažādiem skatu punktiem.

Aizsardzību var prasīt ne tikai uz visa izstrādājuma ārējo izskatu, bet arī tikai uz kādu izstrādājuma daļu.

Dizainparaugu klasificēšanai un meklēšanai reģistrēto dizainparaugu datubāzēs izmanto Lokarno klasifikāciju (piemēram, 6-08 drēbju pakaramie, 21-01 spēles un rotaļlietas, 26-01 svečturi u.c.).

Pieteikumā var ietvert lūgumu reģistrēt vairākus dizainparaugus, ja tos var attiecināt uz vienu un to pašu Lokarno klasifikācijas klasi.

*Norādītas pamatsummas, bet izmaksas var būt arī augstākas.

Dizaina darbus var aizsargāt arī ar autortiesībām

Dizainparauga īpašniekam ir tiesības marķēt izstrādājumus, kuros šis dizainparaugs ir īstenots vai iekļauts, ar brīdinājuma marķējumu – Ⓓ vai tekstu, kas brīdina par spēkā esoša dizainparauga reģistrāciju.

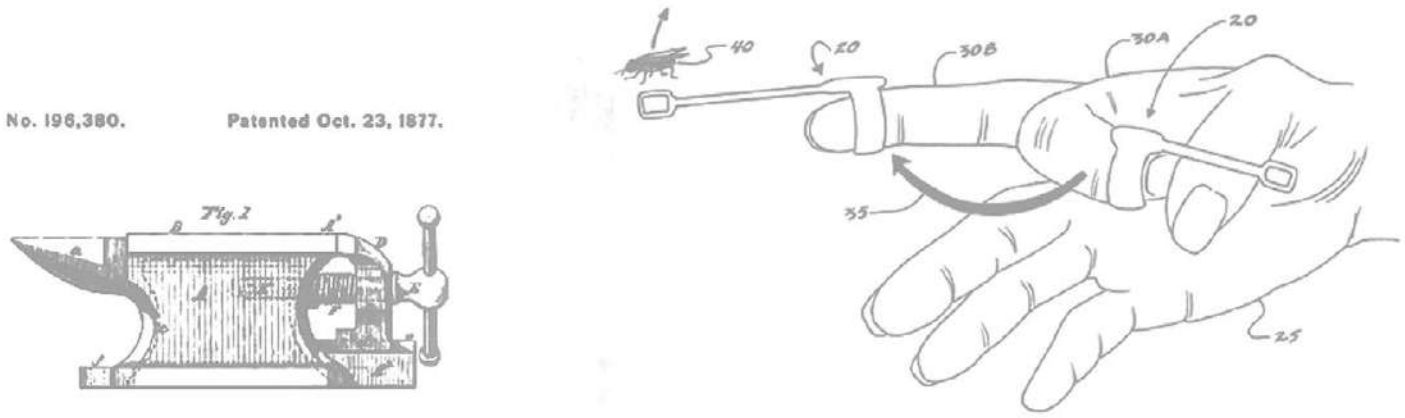

„Ja kāds meklē, tad viegli var gadīties, ka viņa acs redz vairs vienīgi to lietu, kuru viņš meklē, ka viņš vairs nespēj neko atrast, negrib neko ielaist sevī, jo domā tikai par meklējamo, jo viņam ir mērķis, jo viņš ir šī mērķa apsēsts. Meklēt nozīmē zināt mērķi. Bet atrast nozīmē būt brīvam, būt atvērtam, būt bez mērķa."

—— *Hermanis Hese*

„Ne pie viena no saviem atklājumiem neesmu nonācis ar racionālā prāta palīdzību."

—— *Alberts Einšteins*

„Uz gudriem vīriem neatsaucies,
Pats visā iegremdēties traucies,
Kas pats zin atrast labu, ļaunu,
Tas pasauli zin celt par jaunu."

—— *Rainis*

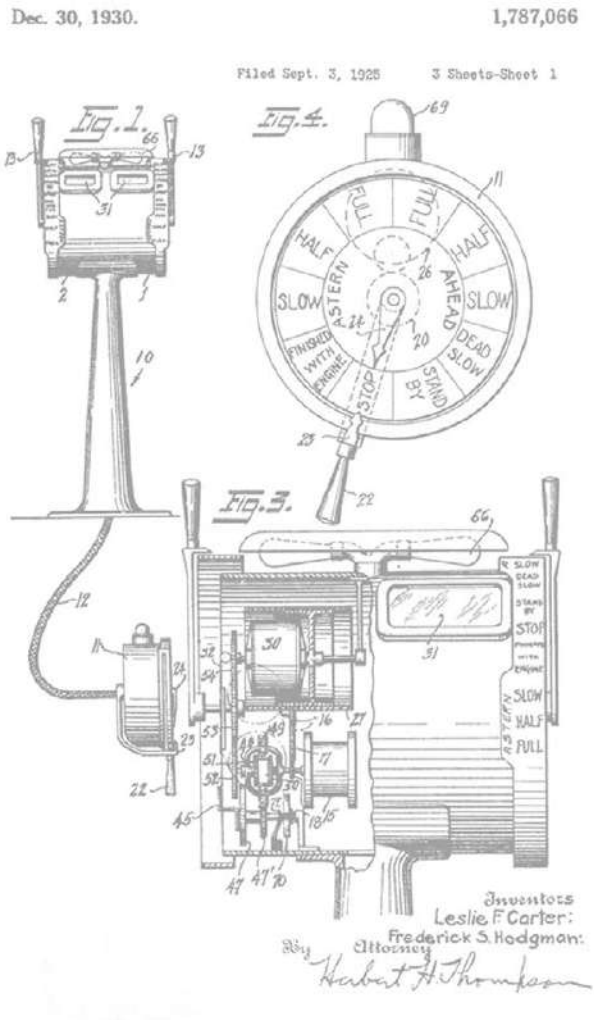

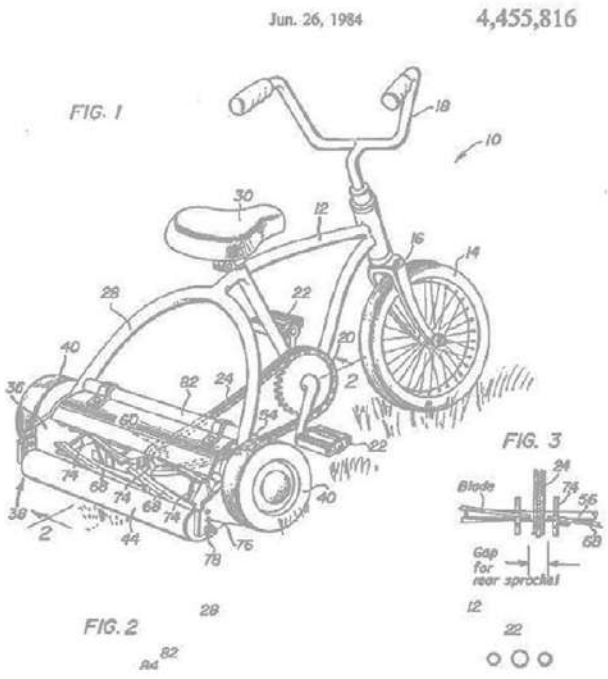

7. – 9. KLASEI

Jēdzieni	• Dizainers • Rūpnieciskais dizains
Mērķi	Sniegt zināšanas par dizainparaugu, tā reģistrēšanas kārtību un aizsardzību Latvijā un pasaulē, kā arī pilnveidot izpratni par pasaulē atpazīstamiem un reģistrētiem dizainparaugiem
Sasniedzamie rezultāti	• Zina, kas ir dizainparaugs • Saprot dizaineru radīto darbu lomu • Izprot, ka rūpnieciskais dizains apvieno dizainu, tehnoloģiju un inženieriju • Prot atrast informāciju, to analizēt un radoši izmantot
Izmantotās mācību metodes	Radošais darbs, informācijas analīze, pētnieciskais darbs, darbs ar IKT, darbs ar tekstu
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība, ģimeņpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2., interneta pieslēgums, Rīgas Krēslu fabrikas tīmekļvietne – https://rkf.lv/lv/katalogs

Darba lapa 1

Arī paši vienkāršākie, mūsdienās plaši ražotie priekšmeti un lietas reiz tika rūpīgi izstrādātas.

Rūpnieciskais dizains apvieno dizainu, tehnoloģiju un inženieriju, lai radītu lietas, kas ne tikai labi izskatās, bet arī ikdienā ir funkcionālas un viegli lietojamas.

Latvijas dizains guvis atzinību prestižos starptautiskos konkursos, piemēram, *Red Dot Design Award, IF Design Award*. Apbalvojumi šajos dizaina konkursos veicina preču eksportu.

Ikdienas priekšmeti tiek nemitīgi uzlaboti. Jaunie dizaini bieži atspoguļo modes ietekmi vai kādu mākslas virzienu, tos ietekmē arī jaunu tehnoloģiju parādīšanās, kas uzlabo lietu funkcionalitāti un komfortu. Kā labs piemērs tam kalpo krēsls.

Bloom ķeblītis ir saņēmis prestižo „Red Dot Design Award: product design 2012" balvu. Dizains: Aldis Circenis, 2011

Izdomā un radi savu dizainu krēslam! Pamato, kāpēc tavam krēslam ir tāds dizains!

Zīmējums	Pamatojums

Darba lapa 2

Tiltu inženieris Zamuels Brauns domāja, kā izstrādāt projektu tiltam pār Tvidas upi. Darbs neveicās un viņš izgāja dārzā pastaigāties. Pastaigas laikā viņš ievēroja, ka dārzā ir daudz zirnekļu tīmeklīši. Ieskatoties tajos, Brauns ieraudzīja mazu, apbrīnojami vieglu, vienkāršu tiltu. Vējš šūpoja zarus, bet pavedieni nepārtrūka. Brauns saprata, kas darāms. Drīz vien viņš sāka būvēt tā saucamos iekārtos tiltus.

Iedvesmojies no dabas arī tu! Vērojot, kādu dzīvnieku, augu vai kukaini, radi savu dizaina objektu!

Krāsa

Forma

Daļa

Tekstūra

10. - 12. KLASEI

Jēdzieni	• Dizainers • Dizainparaugs
Mērķi	Pilnveidot zināšanas un prasmes par dizainparaugu, tā reģistrēšanas kārtību un aizsardzību Latvijā un pasaulē, kā arī sekmēt izpratni par pasaulē atpazīstamiem reģistrētiem dizainparaugiem
Sasniedzamie rezultāti	• Pamato dizaineru radīto darbu lomu • Izprot dizainparauga reģistrēšanas nozīmi • Atrod informāciju, to analizē un radoši izmanto • Izprot dizainparauga aizsardzības ētisko aspektus
Izmantotās mācību metodes	Radošais darbs, informācijas analīze, pētnieciskais darbs, darbs ar IKT, darbs ar tekstu
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība, ģimeņpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapa 1., QR kodu nolasīšanas programmatūra

Darba lapa 1

Arī skolēni reģistrē dizainparaugus.

Kristiāns Lancmanis. Skats no
Patentu valdes dizainparaugu datubāzes

"Manuprāt, reģistrēt savu produktu Patentu valdē ir patiešām nozīmīgs solis veiksmīga uzņēmuma tapšanā. Kāpēc gan? Ziniet, piemērs nav jāmeklē nekur tālu. Skolēnu mācību uzņēmumu (SMU) tirdziņi, kuros pats esmu iesaistījies gan kā SMU dalībnieks, gan kā pircējs, gan kā žūrijas loceklis. Viena lieta, kas gadu laikā nemaz nav mainījusies, ir centieni atdarināt iepriekšējo gadu laureātu ražojumus. Respektīvi, bieži vien ir vērojamas ļoti līdzīgas idejas / produkti, kas iepriekšējos gados ieņēma godalgotas vietas SMU konkursu finālos.

Ja Tev liekas, ka Tu esi tikai skolēns un Tev neko no Patentu valdes nevajag, tad, lūk, aizdomājies par šo piemēru, par sāncensību savu skolasbiedru/vienaudžu vidū.
Pats galvenais, iesniegt dizainparaugu nav nemaz tik grūti. Varu derēt, ka iemācīties no galvas mīlas dzejoli literatūrā ir grūtāk. Protams, ir vērtīgi, ja ir kāds, kas Tev palīdz to izdarīt un sniedz dažādus ieteikumus, kā tas bija manā gadījumā. Bet, pat ja neizproti, kas ir nepieciešams, lai iesniegtu dizainparaugu, nekautrējies uzrakstīt e-pastu vai piezvanīt kādam no Patentu valdes atsaucīgajiem darbiniekiem. Esmu drošs, ka patiesi gribot, spēsi pacelt savu uzņēmumu/ideju nākamajā līmenī!"

Kristiāns Lancmanis

„Radošums ir prāta un gara spēja, kas mums šķietami no nekā ļauj radīt kaut ko noderīgu, kārtīgu, skaistu vai nozīmīgu."

—— *Džons Edeirs*

DARBA LAPAS 10. – 12. KLASEI

1. Izvēlies kādu priekšmetu, kuram vēlies uzlabot dizainu!

2. Izveido šim priekšmetam skices, kuras sniedz nepārprotamu priekšstatu par dizainparauga īpašībām!

Iedvesmojies, bet nekopē!

Daudzi dizaineri min citus autorus un to darbus, kas iedvesmojuši radīt. Tomēr, ja tavs dizains ir pārāk līdzīgs cita īpašnieka dizainam – to var apstrīdēt. Ja esi apzināti kopējis, var pat piemērot krimināLsankcijas.

Pārbaudi līdzīgos risinājumus Patentu valdes tīmekļvietnē – www.lrpv.gov.lv/lv/dizainparaugi/datubazes

3. Atver Patentu valdes tīmekļvietnes sadaļu "Veidlapas dizainparaugu jomā" (https://www.lrpv.gov.lv/lv/veidlapas-dizainparaugu-joma) un aizpildi dizainparauga reģistrācijas pieteikumu!

Piesakot dizainparaugu reģistrācijai, jānorāda:

- pieteicējs (dizainparauga īpašnieks),
- dizainers,
- izstrādājuma nosaukums,
- un jāpievieno kvalitatīvi attēli.

4. Izveidojiet klasē izstādi no sagatavotajām skicēm!

5. Nobalsojiet par veiksmīgāko dizainparaugu!

Piesakot izstrādājumu reģistrācijai, svarīgas ir produktu fotogrāfijas vai zīmējumi.

Ja nepieciešams, jāiesniedz attēli no vairākiem rakursiem, lai dizainparauga īpatnības tiek attēlotas pēc iespējas pilnīgāk.

Aizsardzības apjomu neietekmē izstrādājuma nosaukums, kā arī dizainparauga apraksts.

5. AIZSARGĀTAS ĢEOGRĀFISKĀS IZCELSMES NORĀDES

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ir ģeogrāfisks nosaukums vai cits apzīmējums, kuru lieto, tieši vai netieši norādot uz preču vai pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi, arī uz to raksturu vai īpašībām, kas saistītas ar šo izcelsmi.

Produkti, kas pazīstami ar noteiktiem ģeogrāfiska rakstura nosaukumiem, bieži vien iegūst vērtīgas īpašības, kvalitāti, reputāciju un tāpēc ir aizsargāti ar dažādu valstu tiesību aktiem un starptautiskiem nolīgumiem.

Lai pārtikas produktam varētu piešķirt aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādi, tam jābūt raksturīgam tikai šim noteiktajam ģeogrāfiskajam apgabalam un vismaz vienam no produkta gatavošanas posmiem – ražošanai, pārstrādei vai sagatavošanai – jānotiek ierobežotā ģeogrāfiskajā apgabalā.

Piemēram, ja kādam ražotājam būs vēlēšanās kā īpašo „ģeogrāfisko" produktu ražot „Latgales medu", tad ražotājam būs jāpierāda, ka citā vietā pasaulē šādu produkciju neražo un, ja ražo, tad tā kvalitāte, reputācija vai citas īpašības ir saistītas ar ģeogrāfisko izcelsmi – Latgali. Turklāt vienam no produkta ražošanas, pārstrādes vai sagatavošanas procesiem, piemēram, medus ieguvei, jānoris tikai un vienīgi Latgalē.

Carnikavas nēģi ir pirmais Latvijas pārtikas produkts, kas iekļauts ES Aizsargātu ģeogrāfiskas izcelsmes norāžu reģistrā.

Pamatu saiknei ar ģeogrāfisko apgabalu veido produkta reputācija, Carnikavas nēģu zvejas un apstrādes senās vēsturiskās tradīcijas un metodes.

Ar norādi „Carnikavas nēģi" marķē tikai Carnikavas novadā laika posmā no 1. augusta līdz 1. februārim, ar murdiem Gaujas upes lejtecē, pie ietekas jūrā zvejotos svaigos nēģus, kā arī pārstrādātos, ja to ražošana notikusi Carnikavas novadā atbilstoši noteiktai specifikācijai. Ceptus nēģus var pakot dažādos iepakojumos – koka kublos, plastmasas kārbās vai kastēs, kā arī valcētās vai vakuuma paplātēs. Iepakojumu lielums un iepakojamo nēģu svars var būt ļoti dažāds – no 0,270 kg līdz 10 kilogramiem.

Kopā ir vairāk nekā 3000 ES Aizsargāto ģeogrāfisko norāžu.
Tās var apskatīt eAmbrosia datubāzē – https://ec.europa.eu/agriculture/eambrosia/geographical-indications-register/

Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes attiecina uz produktiem, kuru īpašā pazīstamība ir saistīta ar kādu ģeogrāfisko reģionu.

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāde – piemērs

Lībekas marcipāns (*Lübecker Marcipan*) tiek uzskatīts par pasaules labāko marcipānu.

Pateicoties šim konditorijas izstrādājumam, Lībeka ieguvusi pasaules slavu. Lai radītu īstu Lībekas marcipānu, ir jāievēro precīzas mandeļu un cukura proporcijas.

Trīs pārtikas kvalitātes shēmas

Aizsargāts ģeogrāfiskās izcelsmes norādes produkts

Aizsargāts cilmes vietas nosaukuma produkts – mērķis aizsargāt produkta cilmes vietu, tādēļ visam procesam ir jānotiek vienā konkrētā apgabalā

Garantētas tradicionālās īpatnības – mērķis ir aizsargāt kāda produkta tradicionālo ražošanu

ES valstīs ir plaši izplatīta kvalitatīvas pārtikas ražošana aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, aizsargātu cilmes vietas nosaukumu un garantētu tradicionālo īpatnību shēmu ietvaros, kuru galvenie uzdevumi ir:

- aizsargāt produktu nosaukumus no ļaunprātīgas izmantošanas,
- informēt patērētājus par produktu ģeogrāfisko izcelsmi, kvalitāti, ražošanas tradīcijām,
- veicināt produktu ražošanas dažādību,
- radīt produktiem ar īpašām iezīmēm lielāku konkurētspēju tirgus apritē, salīdzinot ar līdzīga veida produktiem.

Lai reģistrētu produktu kā Aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādes produktu vai Aizsargātu cilmes vietas nosaukuma produktu, vai produktu ar Garantētām tradicionālām īpatnībām, ir jāizpilda nosacījumi, kas noteikti Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktos.

10. – 12. KLASEI

Jēdzieni	• Aizsargāta ģeogrāfiskās izcelsmes norāde
Mērķi	Pilnveidot izpratni par Latvijā un pasaulē aizsargātām ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm
Sasniedzamie rezultāti	• Atrod informāciju par ģeogrāfiskās izcelsmes produktiem Latvijā un pasaulē • Pamato, kā un kāpēc ar minētajām norādēm tiek aizsargāti produkti
Izmantotās mācību metodes	Darbs ar tekstu, jēdzienu skaidrojums un analīze, viedokļa pamatošana, radošais darbs, darbs ar informāciju, jautājumi un atbildes, sintēze, sadarbība, prezentēšana
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapa 1, dators, projektors

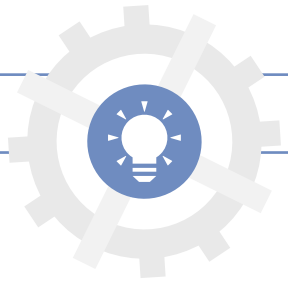

ATBILDES

DARBA LAPA 1

Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2015/269 (2015. gada 13. februāris) par nosaukuma ierakstīšanu Aizsargāto cilmes vietas nosaukumu un aizsargāto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrā (Carnikavas nēģi (AĢIN)):

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32015R0269&qid=1702895511453

Pieteikums reģistrācijai aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrā:

https://www.pvd.gov.lv/lv/iesniegums-par-aizsargatas-geografiskas-izcelsmes-norades-cilmes-vietas-nosaukuma-un-garantetas-tradicionalas-ipatnibas-pieteikuma-registraciju

Darba lapa 1

1. Interneta meklētājā atrodi Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 2015/269 un iepazīsties ar tās saturu!

Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2015/269 (2015. gada 13. februāris) par nosaukuma ierakstīšanu Aizsargāto cilmes vietas nosaukumu un aizsargāto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrā (Carnikavas nēģi (AĢIN))

EK Nr.: LV-PGI-0005-01153 – 11.9.2013

Tieši Carnikavas nēģi, kas ķerti un cepti Gaujas grīvā Carnikavas novada teritorijā, savas augstās kvalitātes dēļ tika pamanīti jau 19. gs. sākumā. Senās tradīcijas un novada nēģu ķeršanas un cepšanas uzņēmumi ļauj vēl joprojām baudīt seno „Carnikavas Karalistes" delikatesi – „Carnikavas nēģi".

2. Kāda saikne pastāv starp ģeogrāfisko apgabalu un produkta reputāciju?

3. Kāds produkts no Tavas apkaimes vai citas Latvijas vietas varētu pretendēt uz aizsargātas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes statusu? Pamato to!

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāde – ģeogrāfisks nosaukums vai cits apzīmējums, kuru lieto, tieši vai netieši norādot uz preču vai pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi, arī uz to raksturu vai īpašībām, kas saistītas ar šo izcelsmi.

6. AIZSARDZĪBA PRET VILTOŠANU (NEGODĪGA KONKURENCE)

Viltojumi un pirātisms

Viltotas preces ir tādas preces, kas pārkāpj citas personas preču zīmes un ģeogrāfiskās izcelsmes norādes tiesības. Izmantojot plaši atpazīstamu zīmolu labo slavu un reputāciju, viltotāji ražo un izplata sajaucami līdzīgus produktus, tādējādi maldinot patērētājus un radot finansiālus zaudējumus tiesību īpašniekiem. Nereti viltojumus ražo, neievērojot drošības un kvalitātes standartus, tāpēc, tos iegādājoties, persona ne tikai pakļauj sevi un savus līdzcilvēkus dažādiem riskiem, bet arī rada zaudējumus valsts ekonomikai un atbalsta organizēto noziedzību. Nereti šādā ceļā iegūtie finanšu līdzekļi tiek izmantoti citu organizētās noziedzības veidu atbalstam (piemēram, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai, kibernoziedzībai, narkotiku ražošanai un tirdzniecībai).

Liels nelegālo preču izplatības daudzums ir šādās nozarēs:

- apģērbs un aksesuāri
- apavi
- elektroniskas ierīces
- ķermeņa kopšanas un parfimērijas produkti
- rotaļlietas un spēles

Latvijā viltotas preces galvenokārt nokļūst caur pasta sūtījumiem, tomēr tās ir arī veikalos un tirgū. Cenas ir gandrīz tikpat augstas vai tādas pašas kā oriģinālam, un preces pārsvarā ražo Ķīnā, Honkongā, Turcijā un Malaizijā. No Ķīnas un Honkongas visvairāk tiek ievesti viltoti mobilie telefoni, aksesuāri, datortehnika, no Turcijas – viltoti apģērbi, bet no Indijas – medikamenti.

Viltotu preču ietekme uz ekonomiku, nodarbinātību, drošību, vidi un ilgtspējīgu attīstību

Eiropas Savienības valstis katru gadu zaudē miljardiem eiro dēļ viltotu preču tirdzniecības. Šie ekonomiskie zaudējumi ir smagi, tomēr viltojumu radītais kaitējums veselībai, drošībai un videi, iespējams, ir vēl smagāks.

Viltošana – zīmolu ražojumu krāpnieciska pakaļdarināšana.

Pirātisms – ar autortiesībām aizsargātu darbu un/vai blakustiesību objektu nelikumīga izmantošana.

Viltotas preces rada zaudējumus intelektuālā īpašuma īpašniekiem, bremzējot ekonomikas attīstību:

- jaunu, inovatīvu produktu izstrādi
- ekonomisko izaugsmi
- nodarbinātību

Patērētājiem, iegādājoties viltojumus jāņem vērā, ka:

- dažas viltotas preces, piemēram, elektroniskās ierīces vai automobiļu rezerves daļas, var izraisīt bīstamas situācijas, piemēram, uzliesmošanu, ja tās nestrādā pareizi. Tas var ietekmēt gan patērētāju, gan citus cilvēkus ceļā vai apkārtējā vidē.
- viltotas preces var būt izgatavotas no sliktiem materiāliem un neuzturēt noteiktus drošības vai kvalitātes standartus. Tas var radīt risku gan fiziskai veselībai, gan ilgtermiņa ietekmei uz vides kvalitāti.
- iegādājoties medikamentus no neuzticamiem tirgotājiem, patērētājs riskē ar to, ka medikamentu viltojumi ir īpaši bīstami veselībai, jo pat tad, ja to sastāvā nav veselībai kaitīgu vielu.
- viltotas preces bieži izgatavotas, ignorējot vides standartus un regulējumus. Tas var ietekmēt apkārtējo vidi, izraisot piesārņojumu un kaitējumu ekosistēmai. Piemēram, viltoti automobiļu detaļas var izraisīt piesārņojošu izmešu palielināšanos vai nespēju atbilstoši pārvaldīt resursus.

Pilnīgi precīzi viltotu preci var atpazīt, tikai veicot ekspertīzi. Tādā gadījumā prece tiek sūtīta preču zīmes īpašniekam. Veicot dažādas manipulācijas ar preci, tiek noteikts, vai tā ir oriģināla. Lai neapkrāptu sevi iesakām izvēlēties uzticamus tirgotājus!

Viltotu preču atpazīšana

Lai atpazītu viltotas preces, nepieciešama vērīga acs un izpratne par pazīmēm, kas liecina par viltojumiem. Tomēr daži viltojumi var būt tik prasmīgi atdarināti, ka tikai eksperti ar speciālām zināšanām var tos atšķirt no oriģināla.

- Cena un atlaides: jāuzmanās no internetveikaliem, kuros preces tiek tirgotas par neparasti zemām cenām vai lielām atlaidēm, jo tās var liecināt par viltojumiem.
- Avota uzticamība: jāpārliecinās, vai interneta veikala vietnē ir sniegta uzticama informācija. Apskatiet sadaļas "Par mums", "Kontakti" un "Rekvizīti", lai pārliecinātos par to autentiskumu.
- Gramatika un sintakse: rūpīgi jāpārbauda, vai publicētajā saturā nav gramatikas vai sintakses kļūdu, jo cienījami pārdevēji ievēro kvalitātes standartus.
- Domēna pārbaude: jāizmanto *WHOIS* datubāze, lai pārbaudītu domēna vārdu. Atsevišķas maldinošas tīmekļvietnes var šķist uzticamas.
- Apraksts un attēli: viltotāji bieži ļaunprātīgi izmanto oriģinālo ražotāju publicētos attēlus. Jāpievērš uzmanību aprakstu un attēlu kvalitātei.
- Reputācija un atsauksmes: salīdziniet interneta veikala reputāciju un klientu atsauksmes, lai novērtētu uzticamību.
- Patērētāju tiesības: jāpievērš uzmanība, vai veikalā tiek ievērotas patērētāju tiesības, tostarp atgriešanas noteikumi.

Pirātisms ir ar autortiesībām aizsargātu darbu vai/un blakustiesību objektu nelikumīga izmantošana. Respektīvi, tā ir darbu fiksācija (piemēram, nelegāls koncertieraksts), publiskošana (piemēram, skenētas grāmatas ievietošana internetā), kopēšana (piemēram, mp3 kopijas izveide no *YouTube* video) un izplatīšana (piemēram, augšupielāde torrentos) jebkādā veidā bez tiesību īpašnieku atļaujas un atlīdzības samaksas.

Par to, ka darbs internetā tiek piedāvāts nelegāli, var liecināt dažādas pazīmes, piemēram, attiecīgā vietne var atklāti norādīt uz tās satura nelegālo izcelsmi, filma var būt pieejama vietnē, vēl pirms ir notikusi tās oficiālā pirmizrāde u. tml.

Nelegāla satura identificēšanā var palīdzēt pieredze un zināšanas par to, kādā veidā parasti tiek piedāvāts legāls saturs, tāpat internetā arvien vairāk ir t. sk. legālā piedāvājuma datubāzes, kur ir apkopota informācija par attiecīgajā valstī legāli pieejamo saturu. Piemēram, Latvijas portāls Ņem droši!

Apzināta viltojumu pirkšana vai nelikumīga mūzikas un filmu lejupielādēšana ir zādzība.

4. - 6. KLASEI

Jēdzieni	• Viltošana • Pirātisms
Mērķi	Veicināt izpratni par to, kā tiek izplatītas viltotas preces, to ietekmi
Sasniedzamie rezultāti	• Zina, ka iegādāties viltotas preces ir bīstami • Apzinās, ka iegādāties viltotas preces ir negodīga
Izmantotās mācību metodes	Situācijas analīze, darbs ar tekstu, IKT
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapa 1.

Darba lapa 1

Analizē situācijas! Izvērtē katras situācijas ieguvumus un zaudējumus!

1. Mārīte internetā ieraudzīja un pasūtīja savas iemīļotās smaržas. Viņu ļoti iepriecināja to zemā cena.

2. Kārlis bez maksas internetā lejuplādēja spēles.

3. Vilis internetā pasūtīja sev nepieciešamās zāles par zemāku cenu.

4. Zane un Pēteris pie tirgotāja, kurš tirgo savu preci uz ielas, ieraudzīja, ka par zemu cenu var iegādāties spinerus.

	Ieguvumi	Iespējamie zaudējumi
1. situācija		
2. situācija		
3. situācija		
4. situācija		

7. - 9. KLASEI

Jēdzieni	• Viltošana • Pirātisms
Mērķi	Sekmēt izpratni par viltojumiem, pirātismu, to ietekmi, kā arī par patērētāju atbildību, iegādājoties viltotas preces un veicināt godīgumu un atbildību, iegādājoties preces un pakalpojumus
Sasniedzamie rezultāti	• Zina,Izvērtē pirātisma un viltotu preču iegādes sekas • Izprot intelektuālā īpašuma aizsardzības
Izmantotās mācību metodes	Videomateriāla analīze, reklāmas veidošana, prezentēšana
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapa 1., dators, projektors, videomateriāls – https://www.youtube.com/watch?v=FHe7Lq5Pfkk

Darba lapa 1

1. Noskaties Patentu publiskoto videosižetu "Viltojumi pieviļ!" – https://www.youtube.com/watch?v=FHe7Lq5Pfkk

2. Uzraksti 3 ieteikumus videosižeta „Viltojumi pieviļ" dalībniekam!

1. _____

_____

2. _____

_____

3. _____

_____

3. Izveido antireklāmas saukli par viltotu preču vai pirātisku filmu/ mūzikas iegādes sekām!

Paskaidro vēstījumu!

Sauklis _____

Skaidrojums _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

10. – 12. KLASEI

Jēdzieni	• Viltošana • Pirātisms
Mērķi	Pilnveidot zināšanas un prasmes par pirātismu, viltojumiem, to ietekmi uz ekonomiku, nodarbinātību un drošību, kā arī veicināt atbildību, iegādājoties viltotas preces
Sasniedzamie rezultāti	• Analizē viltojumu negatīvo ietekmi uz ekonomiku, nodarbinātību un drošību • Izvērtē viltojuma pazīmes • Izprot patērētāju ieguvumus, izvēloties atbildīgu rīcību, iepērkoties
Izmantotās mācību metodes	Darbs ar interneta materiāliem, infografikas
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapa 1., dators

Darba lapa 1

1. Izpēti internetā pieejamo informāciju par preču viltošanu!

2. Diskutējiet par tēmu apskatot šādus jautājumus:

A. No kurām valstīm visbiežāk tiek aizturētas viltotās preces?
B. Kuras preces tiek viltotas visbiežāk?
C. Kuri ir populārākie aizturēto preču zīmoli?

3. Kopā ar klasesbiedru izveido informatīvo plakātu „Kā atpazīt biežāk viltotās preces?"! Plakātā norādi tās pazīmes, kas palīdz atpazīt viltojumu!

Ņem droši!

Meklējiet tiešsaistē filmas, TV šovus, mūziku, e-grāmatas, videospēles un sporta pārraides – legāli, ātri un vienkārši Kultūras ministrijas Autortiesību nodaļas izveidotajā portālā – www.nemdrosi.lv

PATENTS

IZGUDROJUMS

ir jauns produkts vai paņēmiens, kas risina kādu tehnisku problēmu.

PATENTS

ir dokuments, kurš ļauj izgudrotājam aizliegt citiem sava izgudrojuma īstenošanu, lietošanu, pārdošanu vai izplatīšanu bez atļaujas. Patents apliecina, ka tajā izklāstītais izgudrojums ir aizsargāts.

Lai izgudrojumam piešķirtu patentu, tam jāatbilst noteiktiem kritērijiem:

- jābūt JAUNAM (novitāte)
  nedrīkst būt iepriekš publiskots vai lietots
- jāatbilst IZGUDROJUMA LĪMENIM
  izgudrojums nav acīmredzami izsecināms no jau zināmajiem tehniskajiem risinājumiem
- jābūt RŪPNIECISKI IZMANTOJAMAM
  izgudrojumu var ražot vai lietot

Patenti sniedz vērtīgu informāciju un iedvesmo citus

- Patenta pieteicējam apmaiņā pret patenta aizsardzību ir pienākums publiski atklāt savu izgudrojumu.
- Patents satur detalizētu informāciju par izgudrojumu, un – tā kā tas ir publisks dokuments – ikviens var ar to iepazīties un no tā mācīties.

Spēkā tikai konkrētā teritorijā

- Patenta aizsardzība darbojas tikai tajā valstī, kurā patents piešķirts.
- Latvijā patentu piešķir Patentu valde.

Piemērs: Ja patents ir saņemts Latvijā, izgudrojums nav aizsargāts Lietuvā, tāpēc kaimiņvalstī to var kopēt, lietot un tirgot bez īpašnieka atļaujas.

Lai izgudrojums būtu aizsargāts arī Lietuvā, tas noteiktā laikā jāpatentē arī tur.

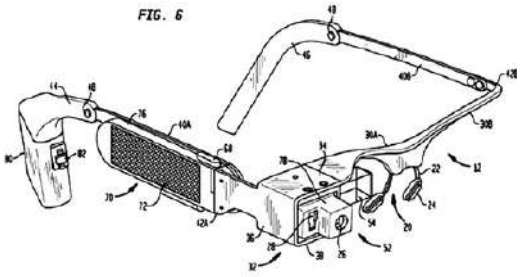

Google Glass, patenti:
piemēram, EP2745163, WO2013025672

Ko NEVAR patentēt?

- Atklājumus
- Zinātniskas teorijas
- Matemātiskas metodes
- Estētiskus risinājumus
- Plānus
- Intelektuālās darbības komercdarbības un spēļu noteikumus, un paņēmienus
- Datorprogrammas
- Informācijas sniegšanas paņēmienus

Patenta darbības termiņš ir līdz 20 gadiem

- Lai patentu uzturētu spēkā, katru gadu jāmaksā uzturēšanas maksas.
- Ja šī maksa netiek samaksāta, patents zaudē spēku un patentēto izgudrojumu drīkst izmantot jebkurš.

Pirms patenta pieteikuma iesniegšanas

Ja plāno iesniegt patenta pieteikumu – ievēro slepenību!

- Neatklāj izgudrojumu nekāda veida publikācijās un prezentācijās pirms patenta pieteikuma iesniegšanas Patentu valdē
- Netirgo produktus, kuros ir ietverts patentējamais izgudrojums

Veic patentu meklējumu

Noskaidro, vai šāds risinājums kaut kur pasaulē nav radīts iepriekš. Neatkārto to, ko jau paveikuši citi, un pārliecinies, ka nepārkāp cita patentu.

Meklējumu veic patentu datubāzē *Espacenet* – www.espacenet.com

Meklējuma rezultāti noderēs arī Tava patenta pieteikuma sagatavošanā, atspoguļojot esošo tehnikas līmeni.

Pēc palīdzības griezies Patentu valdē, kur noskaidrosi, kā pareizi veikt patentu meklējumu, un precizēsi citus ar patentēšanu saistītos jautājumus.

Vai patentēt?

Patenta pieteikuma process ir sarežģīts, tas var aizņemt daudz laika un ir pietiekami dārgs. Izvērtē, vai tas ir labākais aizsardzības veids Tavā gadījumā. Varbūt aizsargāt izstrādājuma ārējo izskatu ar dizainparaugu?

Saņem profesionāļa palīdzību

Ja patentu rakstīsi pirmo reizi un vēlies iesniegt kvalitatīvu patenta pieteikumu, ieteicams vērsties pie patentpilnvarnieka – profesionāļa, kas specializējies patentu jomā. Viņš palīdzēs Tev patentēšanas procesā, bet jārēķinās, ka par to būs papildus jāmaksā.

Ar patentpilnvarnieku sarakstu var iepazīties Patentu valdes tīmekļvietnē.

Izmanto iespēju – atnāc uz Patentu valdes piedāvāto patentpilnvarnieka bezmaksas konsultāciju.

Izproti izmaksas

Patenta iegūšana Latvijā skolēniem un studentiem izmaksā, sākot ar EUR 42. Ja izmantosi patentpilnvarnieka pakalpojumus, rēķinies ar papildu izdevumiem.

Lai patentu uzturētu spēkā, katru gadu jāmaksā uzturēšanas maksa, kas ar katru gadu palielinās.

Patentēšana ārvalstīs ir DAUDZ dārgāka. Pārdomā, vai komercializējot savu izgudrojumu, būs iespējams atpelnīt patentēšanas procesā ieguldītos līdzekļus.

Pieteikuma process Latvijā

Jāsagatavo patenta pieteikums (atbilstoši MK 01.04.2008 noteikumiem Nr. 224 "Patentu un patentu pieteikumu noteikumi")

Pieteikumā jāietver:

- iesniegums patenta piešķiršanai (speciāla veidlapa Patentu valdes tīmekļvietnē)
- detalizēts izgudrojuma apraksts
- pretenzijas – skaidra un īsa izgudrojuma juridiskā definīcija, kurā definē izgudrojuma objektu ar tehniskajām pazīmēm vai izpildes soļiem
- zīmējumi (ja nepieciešami), kas ilustrē izgudrojuma aprakstu
- kopsavilkums

Patentēšana Latvijā

Patentēšanas galvenās stadijas – patenta pieteikuma iesniegšana, formālo prasību pārbaude, pieteikuma publicēšana Patentu valdes publiskajā datubāzē un oficiālajā izdevumā, pieteikuma daļēja izskatīšana pēc būtības, patenta reģistrācija un publikācija oficiālajā izdevumā. Laiks – apmēram 2 gadi.

Vai Tavam izgudrojumam ir nepieciešama aizsardzība arī citās valstīs?

Izgudrojuma aizsardzība ar patentu ir teritoriāla. Tavs izgudrojums būs aizsargāts tikai tajās valstīs, kur tas būs pieteikts un saņēmis patentu.

Turklāt tas jāpiesaka **12 mēnešu laikā pēc patenta pieteikuma iesniegšanas Latvijā**.

Lai iegūtu izgudrojuma aizsardzību ārvalstīs, ir vairākas iespējas:

- pieteikt tieši valstī, kurā plāno produkta pārdošanu un izplatīšanu
- iesniegt starptautisko patenta pieteikumu, izmantojot Patentu kooperācijas līgumu (PCT) – www.wipo.int
- pieteikt Eiropas patentu vai iesniegt Vienotā spēka Eiropas patenta pieteikumu Eiropas Patentu iestādē – www.epo.org

Noteikti meklē patentpilnvarnieka palīdzību, ja plāno patentēšanu ārvalstīs.

Patenta izmantošana

Patenta saņemšanai nevajadzētu būt galamērķim. Domā, kā izmantosi savu patentu un kā plāno gūt labumu no tā.

Vērtē, cik ilgi patentu uzturēt spēkā, bet maksimāli patents ir spēkā 20 gadus.

Patents var būt darījuma priekšmets – to var pārdot, dāvināt, ieķīlāt, novēlēt mantojumā vai ar licences līgumu nodot citiem tiesības to lietot.

PREČU ZĪMES

Preču zīme ir **apzīmējums**, kuru lieto, lai atšķirtu viena uzņēmuma preces vai pakalpojumus no citiem. **Preču zīme ir atšķirības zīme!** Jebkurš logo, ko izmanto saistībā ar preču ražošanu vai pakalpojumu sniegšanu, kļūst par preču zīmi. **Lai tikai tu vienīgais to varētu izmantot – preču zīme jāreģistrē!**

Reģistrētas preču zīmes īpašniekam ir **tiesības aizliegt citiem izmantot konkrēto preču zīmi un tai sajaucami līdzīgu apzīmējumu** saistībā ar tādām pašām vai līdzīgām precēm vai pakalpojumiem

Preču zīmi var veidot **jebkurš apzīmējums**, kas spēj veikt preču zīmes funkcijas

Preču zīmei jābūt atšķirtspējīgai – tā nedrīkst aprakstīt produktus vai pakalpojumus, kurus piedāvā

Preču zīmes var būt:

Vārdiskas

(vārdi vai burti, cipari vai citas standarta tipogrāfiskās zīmes vai to kombinācija)

ĒNU DIENA | POSITIVUS | FORUM CINEMAS

Figurālas

(sastāv no vārdiskiem un grafiskiem elementiem)

Telpiskas

(telpisks apjoms, preces vai tās iesaiņojuma forma)

Īpašu veidu jeb speciālas

(krāsu, skaņas, kustību u.c)

Preču zīme ir **aizsargāta tikai tajā teritorijā, kur tā reģistrēta**.

Aizsardzību Latvijā var iegūt, reģistrējot preču zīmi Patentu valdē vai reģistrējot Eiropas Savienības preču zīmi Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojā.

Reģistrācija ir spēkā 10 gadus, bet **to var atjaunot atkal un atkal** uz jaunu 10 gadu periodu.

Pirms pieteikuma iesniegšanas

Veic izpēti

Pārbaudi, vai preču zīme, ko plāno izmantot, jau nav reģistrēta. Preču zīmei jābūt atšķirīgai no visām tām, kas jau ir reģistrētas attiecībā uz tādām pašām vai līdzīgam precēm un pakalpojumiem. Veic meklējumu preču zīmju datubāzēs – www.lrpv.gov.lv/lv/precu-zimes/datubazes

Pat, ja nolemsi preču zīmi nereģistrēt – meklējums ļaus pārliecināties, vai šādu preču zīmi jau kāds neizmanto, un tādā veidā izvairīsies no pārkāpuma izdarīšanas, samazinot konflikta risku ar citām zīmēm. Meklējums būs noderīgs arī tad, ja plāno reģistrēt uzņēmumu vai domēna vārdu.

Kādu preču zīmi pieteikt?

Izvēlies preču zīmi, kura atšķiras no citām un neapraksta produktus vai pakalpojumus, kurus piedāvāsi.

Kā pieteikt preču zīmi?

Aizpildi preču zīmes pieteikuma veidlapu (Patentu valdes tīmekļvietnes sadaļā PREČU ZĪMES)

Jānorāda:

- **kam piederēs** preču zīme – uzņēmumam vai fiziskai personai. Šī informācija tiek publiskota un tai vienmēr jābūt aktuālai, lai nebūtu šaubu, kam pieder preču zīme.
- **skaidrs preču zīmes attēlojums**
- **preces un pakalpojumi** – nosaukti tā, lai saprastu, uz kādām precēm un pakalpojumiem attiecas preču zīme. Tie jāklasificē atbilstoši Nicas klasifikācijai, kur preces un pakalpojumi ir iedalīti 45 klasēs. Svarīgi atcerēties, ka vēlāk nav iespējams papildināt preču un pakalpojumu sarakstu.

Pieteikumu var iesniegt

- personīgi Patentu valdē
- elektroniski tiešsaistē Patentu valdes tīmekļvietnē
- nosūtīt pa pastu
- e-pastā ar elektronisko parakstu

Preču zīmes reģistrācija Latvijā izmaksā EUR 185

(ar nosacījumu, ja preču zīme attieksies tikai uz vienu preču vai pakalpojumu klasi. Ja būs vairākas – par katru nākamo jāpiemaksā EUR 30)

Ko Patentu valde darīs, kad saņems Tavu pieteikumu?

Eksperts pārbaudīs, vai preču zīme atbilst sekojošiem kritērijiem:

- neapraksta preces un pakalpojumus, kurus piedāvājat, un nav vispārpieņemts apzīmējums attiecīgajā jomā
- nav maldinoša, amorāla, tajā nav ietverta valsts heraldika vai karogi

Ja preču zīme tiks atzīta par reģistrējamu un būs nomaksāta reģistrācijas un publikācijas maksa, preču zīme tiks publicēta oficiālajā izdevumā. Preču zīmes reģistrācijas apliecību saņemsi apmēram 3 mēnešu laikā no pieteikuma iesniegšanas.

Apsver aizsardzību ārvalstīs

Lai reģistrētu preču zīmi ārvalstīs, ir vairākas iespējas:

- iesniegt pieteikumu tieši interesējošajā valstī
- Eiropas Savienības preču zīmes reģistrācija – https://euipo.europa.eu
- preču zīmes starptautiskā reģistrācija Madrides sistēmas ietvaros Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijā – www.wipo.int

Pēc preču zīmes reģistrācijas

Parādi, ka preču zīme ir reģistrēta

Lai konkurentus brīdinātu, ka preču zīme ir reģistrēta, blakus tai var norādīt simbolu ®

Pārliecinies, ka citi neizmanto Tavu preču zīmi

Ar preču zīmes reģistrāciju vien nepietiek, lai to aizsargātu. Vēro tirgu (presē, internetā, tirdzniecībā), lai konstatētu, vai citi uzņēmumi neizmanto tavu preču zīmi bez tavas atļaujas.

Pārliecinies, ka neviens nemēģina aizsargāt identisku vai līdzīgu preču zīmi

Aktīvi jāseko līdzi citiem preču zīmju pieteikumiem un jāiesniedz protesti (iebildumi), ja uzskati, ka kāds konkurents lieto, mēģina reģistrēt vai jau reģistrējis identisku vai līdzīgu zīmi precēm un pakalpojumiem, uz kuriem attiecas Tava preču zīmes reģistrācija.

Izlem, cik ilgi preču zīmi uzturēt spēkā

Reģistrācija ir spēkā 10 gadus. Termiņam beidzoties, reģistrāciju var atjaunot ikreiz uz jaunu 10 gadu periodu.

Preču zīmi var pārdot, dāvināt, ieķīlāt, novēlēt mantojumā vai ar licences līgumu vai franšīzi nodot citiem tiesības to lietot.

DIZAINPARAUGI

DIZAINPARAUGS

aizsargā izstrādājuma ārējo veidolu – tā formas, apveida, krāsas, virsmas īpatnības.

Dizainparaugs aizsargā ražojuma ārējo veidolu!

Ar dizainparaugu var **aizsargāt jebkuru rūpniecisku vai amatniecības izstrādājumu (tā ārējo izskatu pilnībā vai tikai atsevišķu tā daļu)**, arī **iepakojumus, grafiskus simbolus, zīmējumus, telpu noformējumus, šriftus**. Ar dizainparaugu var aizsargāt gan plakanus, gan arī telpiskus objektus.

Lai dizainparaugu varētu aizsargāt, tam jābūt:

- JAUNAM (ar novitāti)
  jāpiesaka reģistrācijai 12 mēnešu laikā no dienas, kad dizains pirmoreiz publiskots (izpausts sabiedrībā)
- AR INDIVIDUĀLU RAKSTURU
  ja tā kopiespaids ir atšķirīgs no jau publiskotiem dizaina risinājumiem

Aizsargā savu dizainparaugu, to reģistrējot!

Dizainparaugs ir aizsargāts tikai tajā valstī, kurā tas reģistrēts. Aizsardzību Latvijā var iegūt, reģistrējot to Patentu valdē.

Reģistrēta dizainparauga īpašniekam ir tiesības aizliegt to bez atļaujas citiem izmantot

Reģistrācija ir spēkā 5 gadus, bet termiņam beidzoties, reģistrāciju **var atjaunot uz jaunu 5 gadu periodu** (maksimālais aizsardzības ilgums 25 gadi).

Pirms pieteikt

Veic izpēti

Noskaidro, vai identisks vai būtiski līdzīgs dizainparaugs nav jau reģistrēts, un vai tādējādi netiek pārkāptas citu personu dizainparaugu tiesības. To noskaidro, veicot meklējumu dizainparaugu datubāzēs – www.lrpv.gov.lv/lv/dizainparaugi/datubazes

Dizainparaugi var tikt aizsargāti arī ar autortiesībām vai kā nereģistrēti Kopienas dizainparaugi.

Izlem, vai reģistrēsi pirms izstrādājuma publiskošanas vai arī gada laikā pēc publiskošanas

Ja nolem, ka vēlies reģistrēt dizainparaugu, to vari darīt viena gada (12 mēnešu) laikā no dizainparaugaizpaušanas sabiedrībā. Šo laikposmu sauc par „labvēlības periodu". Atceries – ja reģistrēsi savu dizainparaugu pēc šī termiņa, tas nebūs aizsargāts pret uzbrukumiem (apstrīdējumiem) novitātes trūkuma dēļ.

Kā pieteikt?

Aizpildi dizainparauga pieteikuma veidlapu
(Patentu valdes tīmekļvietnē sadaļā DIZAIN-PARAUGI)

Pieteikumā jānorāda: **pieteicējs** (dizainparauga īpašnieks), **dizainers, izstrādājuma nosaukums** un jāpievieno kvalitatīvi attēli.

Rekomendējam izmantot izstrādājumu fotogrāfijas vai zīmējumus. Telpiskam izstrādājumam attēli ir nepieciešami no vairākiem rakursiem, lai dizainparauga īpatnības tiek attēlotas pēc iespējas pilnīgāk. Svarīgi arī, lai attēli atbilstu izstrādājumam, kuru piedāvāsi tirgū.

Vienā pieteikumā vari pieteikt arī vairākus dizainparaugus, ja tie attiecas uz vienu un to pašu nozari (ir klasificējami vienā dizainparaugu starptautiskās klasifikācijas klasē), par katru papildus piemaksājot.

Ko Patentu valde darīs, kad saņems Tavu pieteikumu?

Eksperts pārbaudīs, vai pieteikums satur visus nepieciešamos datus un vai reģistrācijai iesniegtais dizainparaugs nav pretrunā ar sabiedrisko kārtību un sabiedrībā pieņemtajiem morāles principiem, nav aizskarošs (piemēram, amorāli grafiskie attēli vai vārdi).

Pieteikumu var iesniegt:

- personīgi Patentu valdē
- elektroniski tiešsaistē Patentu valdes tīmekļvietnē
- nosūtīt pa pastu
- e-pastā ar elektronisko parakstu

Latvijā dizainparauga reģistrācijas pamatmaksa skolēniem, studentiem, sākot ar EUR 21, bet par katru pieteikumā papildus ietverto dizainparaugu būs jāpiemaksā EUR 6.

Ja dizainparaugs tiks atzīts par reģistrējamu un būsi samaksājis pieteikuma, kā arī reģistrācijas un publikācijas maksu, dizainparaugs tiks publicēts oficiālajā izdevumā, kā arī dizainparaugu datubāzē, un Tu saņemsi Dizainparauga reģistrācijas apliecību. Reģistrācijas procedūra ilgst apmēram divus mēnešus.

Vai plāno izplatīt / pārdot produktu ārvalstīs?

Dizainparaugs ir aizsargāts tikai tajā valstī, kur tas ir reģistrēts. Dizainparaugu reģistrāciju Latvijā veic Patentu valde. Latvijā reģistrēts dizainparaugs nodrošina īpašniekam izņēmuma tiesības tikai Latvijas teritorijā. Ja plāno produkta tirdzniecību arī citviet pasaulē, tad dizainparaugs jāreģistrē visās Tev interesējošās valstīs.

Ir vairākas iespējas:

- iesniegt pieteikumu tieši interesējošajā valstī (to var izdarīt tikai ar vietējā patentpilnvarnieka palīdzību)
- Kopienas dizainparauga reģistrācija (iegūtās tiesības darbojas vienlaikus visā Eiropas Savienībā) – https://euipo.europa.eu
- dizainparauga starptautiskā reģistrācija (var izvēlēties valstis, uz kurām reģistrāciju attiecināt) – www.wipo.int

Pēc reģistrācijas

Parādi citiem, ka izstrādājums ir aizsargāts

Ja esi reģistrējis dizainparaugu, lai brīdinātu konkurentus, vari norādīt atzīmi "Reģistrēts dizainparaugs" un dizainparauga reģistrācijas numuru vai simbolu – Ⓓ

Pārliecinies, ka neviens nemēģina aizsargāt identisku vai līdzīgu dizainparaugu

Aktīvi jāseko līdzi citiem reģistrētajiem dizainparaugiem un jāiesniedz protesti (iebildumi), ja uzskatāt, ka kāds konkurents ir reģistrējis identisku vai būtiski līdzīgu dizainparaugu.

Pārliecinieties, ka neviens tirgū neizmanto Tavu dizainparaugu

Pārraugi tirgu (skatot presē, internetā un tirdzniecībā), lai noskaidrotu, vai citi uzņēmumi neizmanto Tavu dizainparaugu bez atļaujas.

Cik ilgi reģistrāciju vēlies uzturēt spēkā?

Reģistrēts dizainparaugs ir spēkā 5 gadus no pieteikuma iesniegšanas dienas, bet to četras reizes var pārreģistrēt uz nākamo 5 gadu periodu (maksimālais aizsardzības periods – 25 gadi).

Dizainparaugs var būt darījuma priekšmets – to var pārdot, dāvināt, ieķīlāt, novēlēt mantojumā vai ar licences līgumu nodot citiem tiesības to lietot.

IZMANTOTIE RESURSI

1. „AirDog" izgudrotāji: Mēs esam komandas paplašināšanas meklējumos / Sintija Ambote. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017. g. 27.nov. // LSM.lv: Latvijas Sabiedriskie mediji [Elektroniskais resurss]. - (2014, 24. jūn.) - Pieejas veids: tīmeklis www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/tehnologijas-un-zinatne/airdog-izgudrotaji-mes-esam- komandas-paplasinasanas-meklejumos.a89394/
2. Autortiesības un blakustiesības. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017. g. 30. nov. // Latvijas Republikas Kultūras ministrija: [tīmekļa vietne]. - Pieejas veids: tīmeklis www.km.gov.lv/lv/kultura/autortiesibas
3. Gada preču zīme. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2023. g. 30. nov. // Patentu valde: [tīmekļa vietne]. - (2023, 4. apr.). - Pieejas veids: tīmeklis www.lrpv.gov.lv/lv/precu-zimes/gada-precu-zime
4. Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, cilmes vietu nosaukumi, garantētas tradicionālas īpatnības. Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2023. g. 30.nov. // Latvijas Republikas Zemkopības ministrija: [nozares portāls]. - (2022, 1. dec.). - Pieejas veids: tīmeklis https://www.zm.gov.lv/lv/geografiskas-izcelsmes-norades-cilmes-vietu-nosaukumi-garantetas-tradicionalas-ipatnibas-0
5. How to detect fraudulent sites selling fakes. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2023. g. 30. nov. // EUROPOL: [Eiropas Savienības tiesībaizsardzības aģentūra]: [tīmekļa vietne]. - Pieejas veids: tīmeklis https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/public-awareness-and-prevention-guides/how-to-detect-fraudulent-sites-selling-fakes
6. Intelektuālā īpašuma aizsardzība. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2023. g. 30. nov. // Valsts ieņēmumu dienests: [tīmekļa vietne]. - (2022, 26. sept.). - Pieejas veids: tīmeklis www.vid.gov.lv/lv/intelektuala-ipasuma-aizsardziba
7. Kā atšķirt zīmola preci no viltojuma / Iveta Odiņa. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017. g. 27. nov. // Cālis.lv: [ģimenes portāls]. - Pieejas veids: tīmeklis http://calis.delfi.lv/spogulis/mode/ieteikumi/ka-atskirt-zimola-preci-no-viltojuma/
8. Latvijas dizains 2020: [elektroniskā grāmata] / Dzintra Purviņa, Anete Piņķe, Barbara Ābele, Andris Teikmanis. - Resurss aprakstīts 2023. g. 30. nov. // Ministru kabinets: [tīmekļa vietne]. - Pieejas veids: tīmeklis https://www.mk.gov.lv/en/media/6061/download
9. Latvijas reģionos atšķirīga attieksme pret viltotu preču iegādi. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2023. g. 30. nov. // Patentu valde: [tīmekļa vietne]. - (2023, 20. jūn.). - Pieejas veids: tīmeklis https://www.lrpv.gov.lv/lv/jaunums/latvijas-regionos-atskiriga-attieksme-pret-viltotu-precu-iegadi
10. Latvijas uzņēmēju stāsti: pasniedzējiem, zinātniekiem un praktiķiem / Arnis Sauka. - Riga: Stockholm School of Economics, 2013. - 107 lpp. - ISBN 9789984842660.
11. Mācies no pagātnes, veido nākotni: izgudrojumi un patenti / Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija. - Rīga: Patentu valde, [2005]. 68 lpp. - ISBN 928051590X.
12. Mācību materiāli un informācija pedagogiem par intelektuālo īpašumu, tostarp autortiesībām un blakustiesībām. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2023. g. 30. nov. // Autorskola.lv: [izglītojoša platforma]. - Pieejas veids: tīmeklis https://autorskola.lv/skolotajiem/
13. Medikamentu viltošana ES valstīs rada ievērojamus zaudējumus - līdz 10 miljardiem eiro gadā / Vita Anstrate. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017. g. 27. nov. // LSM.lv: Latvijas Sabiedriskie mediji [elektroniskais resurss]. - (2016, 4. okt.). - Pieejas veids: tīmeklis www.lsm.lv/raksts/zinas/arzemes/medikamentuviltosana-es-valstis-rada-ievērojamus-zaudejumus-lidz-10-miljardiem-eiro-gada.a203703/
14. Nākotnes izgudrojumi: ievads patentu zinībās maziem un vidējiem uzņēmumiem / Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (PIĪO); tulkojusi Latvijas Patentu valde. 2. atjaunotais izdevums. - [Rīga]: [LU Akadēmiskais apgāds], [2017] 47 lpp. - ISBN 9789934182952.
15. Pasaules labākais marcipāns. Ar mīlestību no Lībekas / Signe Meirāne. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017. g. 27. nov. // Jauns.lv: [ziņu portāls]. – (2012, 10. janv.) - Pieejas veids: tīmeklis http://jauns.lv/raksts/skaistums/168795-pasaules-labakais-marcipans-ar-milestibu-no-libekas
16. Pazīmes, kam jāpievērš uzmanība, lai noteiktu, vai prece ir viltota. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2023. g. 30. nov. // Autorskola.lv: [izglītojoša platforma]. - Pieejas veids: tīmeklis https://autorskola.lv/jautajumi-likumsargiem/?patenti
17. Pētījums atklāj valstu ekonomiskās attīstības un viltojumu importa apjomu ciešu korelāciju. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2023. g. 30. nov. // Patentu valde: [tīmekļa vietne]. - (2023, 11. aug.). - Pieejas veids: tīmeklis https://www.lrpv.gov.lv/lv/jaunums/petijums-atklaj-valstu-ekonomiskas-attistibas-un-viltojumu-importa-apjomu-ciesu-korelaciju
18. Radošas domāšanas māksla: kā radīt jaunas un izcilas idejas / Džons Edeirs. - Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2008. - 119 lpp.
19. Riga ChAIR. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017. g. 27. nov. // Rīgas Krēslu fabrika: [tīmekļa vietne]. - Pieejas veids: tīmeklis http://rigachair.com/lv/produkti
20. Viltojumi. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2023. g. 30. nov. // Viltotarealitate.lv: [pretviltojumu kampaņas mērķlapa]. - Pieejas veids: tīmeklis https://viltotarealitate.lv/viltojumi/
21. Viltotas preces – zaudējums ekonomikai un noziedzības sastāvdaļa / Laura Studente. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017. g. 30. nov. // Par likumu un valsti: [„Latvijas Vēstneša" portāls]. – (2016, 14. apr.). - Pieejas veids: tīmeklis www.lvportals.lv/visi/likumi-prakse/278261-viltotas-preces-zaudejumsekonomikai-un-noziedzibas-sastavdala

PREČU ZĪMJU SARAKSTS

1. Reģ. Nr. M 56 783, VISA INTERNATIONAL SERVICE ASSOCIATION
2. Reģ. Nr. M 50 915, NIKE INNOVATE C.V
3. Reģ. Nr. M 50 657, JUNIOR ACHIEVEMENT LATVIA, Biedrība
4. Reģ. Nr. M 70 819, Kristaps PORZIŅĢIS
5. Reģ. Nr. M 71 971, VALMIERMUIŽAS IEGULDĪJUMU FONDS, SIA
6. Reģ. Nr. M 67 527, IZDEVNIECĪBA DIENAS BIZNESS, SIA
7. Reģ. Nr. M 53 315, Ģirts MAJORS, Andis ZUSTS, Linda ANDERSONE
8. Reģ. Nr. M 48 185, FORUM CINEMAS OU FILIĀLE LATVIJĀ
9. Reģ. Nr. M 57 029, BRAIN GAMES, SIA
10. Reģ. Nr. M 62 770, CIDO GRUPA, SIA
11. Reģ. Nr. M 70 268, WENDEN FURNITURE, SIA
12. Reģ. Nr. M 67 955, MILZU!, SIA

13. Reģ. Nr. M 71 055, LATVIJAS TELEVĪZIJA, Valsts SIA
14. Reģ. Nr. M 70 448, HAPPY ULULA, SIA
15. Reģ. Nr. M 65 644, LAT EKO FOOD, SIA
16. Reģ. Nr. M 63 168, ORKLA LATVIJA, SIA
17. Reģ. Nr. M 70 611, HKSCAN LATVIA, AS
18. Reģ. Nr. M 70 263, ORKLA LATVIJA, SIA
19. Reģ. Nr. M 71 726, RĪGAS NAMU PĀRVALDNIEKS, SIA
20. Reģ. Nr. M 71 055, LATVIJAS TELEVĪZIJA, Valsts SIA
21. Reģ. Nr. M 12 263, MERCEDES-BENZ GROUP AG
22. Reģ. Nr. M 69 607, RS MEDIA, SIA
23. Reģ. Nr. M 70 972, Inna STAŅISLAVSKA
24. Reģ. Nr. M 71 518, MOBILUKSS, SIA
25. Reģ. Nr. M 71 896, AP GOLF, SIA
26. Reģ. Nr. M 71 055, LATVIJAS TELEVĪZIJA, Valsts SIA
27. Reģ. Nr. M 70 268, WENDEN FURNITURE, SIA
28. Reģ. Nr. M 72 616, VENDEN, SIA
29. Reģ. Nr. M 56 602, AIR BALTIC CORPORATION, AS
30. Reģ. Nr. M 67 955, MILZU!, SIA
31. Reģ. Nr. M 58 956, BITE LATVIJA, SIA
32. Reģ. Nr. M 57 029, BRAIN GAMES, SIA
33. Reģ. Nr. M 66 829, RĒZEKNES GAĻAS KOMBINĀTS, SIA
34. Reģ. Nr. M 48 185, FORUM CINEMAS OU FILIĀLE LATVIJĀ
35. Reģ. Nr. M 65 644, LAT EKO FOOD, SIA
36. Reģ. Nr. M 32 180, GRINDEKS, AS
37. Reģ. Nr. M 63 168, ORKLA LATVIJA, SIA
38. Reģ. Nr. M 55 655, EUTM 014186928, Normunds SKAUĢIS
39. Piet. Nr. 010407336, LIEPKALNI, SIA
40. Reģ. Nr. M 62 770, CIDO GRUPA, SIA
41. Reģ. Nr. M 43 210, APGĀDS ZVAIGZNE ABC, SIA
42. Reģ. Nr. M 70 263, ORKLA LATVIJA, SIA
43. Reģ. Nr. M 60 841, MADARA COSMETICS, AS

DARBA LAPĀS IZMANTOTĀS PREČU ZĪMES

80. lpp.

Reģ. Nr. M 50 657, JUNIOR ACHIEVEMENT LATVIA, Biedrība
Reģ. Nr. M 63 837, ORKLA LATVIJA, SIA
Reģ. Nr. M 69 321, MANILLA, SIA

83. lpp.

Reģ. Nr. M 48 185, FORUM CINEMAS OU FILIĀLE LATVIJĀ
Reģ. Nr. M 71 726, RĪGAS NAMU PĀRVALDNIEKS, SIA
Reģ. Nr. M 69 321, MANILLA, SIA
Reģ. Nr. M 69 607, RS MEDIA, SIA
Reģ. Nr. M 71 711, ORKLA LATVIJA, SIA
Reģ. Nr. M 70 448, HAPPY ULULA, SIA
Reģ. Nr. M 55 944, IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS, SIA

84. lpp.

Reģ. Nr. M 69 476, FASTR BOOKS, SIA
Reģ. Nr. M 68 792, YAPPY KIDS, SIA
Reģ. Nr. M 72 768, Baiba KOCIŅA
Reģ. Nr. M 69 375, PAADE MODE, SIA

89. lpp.

Reģ. Nr. M 69 444, GRINDEKS, AS
Reģ. Nr. M 55 655, EUTM 014186928, Normunds SKAUĢIS
Reģ. Nr. M 14 005, DISNEY ENTERPRISES, INC.
Reģ. Nr. M 66 829, RĒZEKNES GAĻAS KOMBINĀTS, SIA

94. lpp.

Reģ. Nr. M 58 898, DRAUGIEM, SIA
Reģ. Nr. M 71 971, VALMIERMUIŽAS IEGULDĪJUMU FONDS, SIA
Reģ. Nr. M 68 853, PIZZA LULU, SIA

99. lpp.

Reģ. Nr. M 12 373, VOLKSWAGEN AKTIENGESELLSCHAFT
Reģ. Nr. M 14 669, TOYOTA JIDOSHA KABUSHIKI KAISHA
Reģ. Nr. M 47 124, 001473248, AMAZON TECHNOLOGIES, INC.

DIZAINPARAUGU SARAKSTS

1. Reģ. Nr. 001361612-0001, VELO SOCK, SIA; dizainers Oskars MICKEVIČS
2. Reģ. Nr. D 15 035, RĒZEKNES GAĻAS KOMBINĀTS, SIA; dizainers Inga PITERONOKA
3. Reģ. Nr. 000529375-0001, JZ MICROPHONES, SIA; dizainers Juris ZARIŅŠ
4. Piet. Nr. 015012098, Annija Kanska; dizainers Annija KANSKA
5. Reģ. Nr. D 15 494, ASKETIC, SIA; dizaineri Krišjānis JUKUMSONS JUKUMNIEKS, Miķelis BAŠTIKS
6. Reģ. Nr. 000614359-0001, STABURADZE, AS; dizainers AGE LOWE, SIA
7. Reģ. Nr. D 15 560, LATER LTD, SIA; dizainers ASKETIC LABS, SIA
8. Reģ. Nr. D 15 905, Kristīne ĶIRSE; dizainers Kristīne ĶIRSE

DARBA LAPĀ IZMANTOTAIS DIZAINPARAUGS

28. lpp.

Reģ. Nr. 002127928-0001, Trick Technologies Oy, dizaineri Lasse KORPELA, Miķelis STUDERS, Pyry TAANILA, Timo KAUPPILA; Preču zīmes reģ. Nr. 015498983, Trick Technologies Oy

Resursi jauniešiem un pedagogiem par intelektuālo īpašumu

Tiešsaistes resurss IdeasPowered@School

Resursu izstrādājis Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojs un tas piedāvā plašu materiālu klāstu par intelektuālā īpašuma jomu. Resursā pieejamā informācija būs noderīga:

- ja meklējat interesantus resursus mācību stundu veidošanai, kas palīdzētu skolēniem izprast intelektuālo īpašumu un tā nozīmi;
- plānojat savās nodarbībās iekļaut radošuma, inovācijas un uzņēmējdarbības tēmas.

IdeasPowered@School materiāli latviešu valodā:

21 diena līdz radošākai dzīvei - palīgs skolēniem radošuma novērtēšanā

Mūsdienās radošums un inovācija ir būtiskas īpašības katrā dzīves jomā. Šī dienasgrāmata palīdzēs pilnveidot skolēna radošās prasmes un attīstīt radošo domāšanu.

Intelektuālais īpašums izglītībā - intelektuālā īpašuma pamati skolotājiem

Materiāls paredzēts skolotājiem, kuri vēlas uzzināt vairāk par intelektuālo īpašumu un tā nozīmi, skolēnos veicināt radošumu, inovācijas, uzņēmējdarbību un attīstīt digitālās prasmes.

Pretviltojumu kampaņas mērķlapa Viltotā realitāte

Izglītojoša platforma, kurā ikviens interesents var plašāk iepazīties ar viltojumu radītajām sekām un riskiem, kā arī uzzināt praktiskus padomus, kas būtu jāņem vērā, iegādājoties preces gan klātienē, gan tiešsaistes vidē. Platformā ir arī apkopota informācija par jaunākajiem datiem un aktuālajiem pētījumiem intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu jomā.

Izglītojošs projekts Autorskola

Izglītojoša platforma intelektuālā īpašuma tiesību apguvei, kurā apkopoti un atrodami arī izzinoši un interesanti materiāli skolēniem, viņu vecākiem un pedagogiem.

Autorskolas ietvaros skolu pedagogiem izstrādāts visaptverošs metodiskais materiāls par autortiesībām un blakustiesībām viegli uztveramā formā, kas veidots atbilstoši pamatizglītības un valsts vispārējās izglītības programmas standartiem. Savukārt bērniem un jauniešiem tēmas apguvei pieejami vienkārši autortiesību un blakustiesību jautājumu skaidrojumi, kurus papildina interaktīvās spēles un video.

Dažādi mācību materiāli skolēniem un pedagogiem par intelektuālo īpašumu pieejami arī Patentu valdes tīmekļvietnes sadaļā "Intelektuālais īpašums skolās": https://www.lrpv.gov.lv/lv/intelektualais-ipasums-skolas

Atruna:

Šīs publikācijas galvenais nolūks ir sniegt pamatinformāciju par intelektuālo īpašumu un tā veidiem. Intelektuālā īpašuma objektu, uzņēmumu, organizāciju un tīmekļvietņu minēšana nenozīmē, ka Patentu valde tās popularizē.

Pieteikt patentus, preču zīmes un dizainparaugus, kā arī saņemt konsultācijas intelektuālā īpašuma jomā:

Patentu valde

Raiņa bulvāris 15, Rīga, LV-1050

Tālrunis: **67099600**

E-pasts: **pasts@lrpv.gov.lv**

www.lrpv.gov.lv

www.facebook.com/PatentuValde

www.instagram.com/patentuvalde

www.youtube.com/@patentuvalde4797

www.twitter.com/Patentu_valde

INTELEKTUĀLAIS ĪPAŠUMS

IZGUDROJUMI UN PATENTI

PREČU ZĪME

DIZAINPARAUGS

AIZSARGĀTAS ĢEOGRĀFISKĀS IZCELSMES NORĀDES

AIZSARDZĪBA PRET VILTOŠANU